



MINISTERSTWO FUNDUSZY I POLITYKI REGIONALNEJ

Sprawozdanie z realizacji
rządowego Programu

Dostępność Plus

2018 – 2025

według stanu na 31 grudnia 2020 r.



Kwiecień 2021 roku

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Warszawa, kwiecień 2021 roku

Opracowanie:

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa

<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony>

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego

tel. 22 273 80 50

fax. 22 273 89 08

e-mail: dostepnosc.plus@mfi.pr.gov.pl, sekretariatDZF@mfi.pr.gov.pl

SPIS TREŚCI

1. WYKAZ SKRÓTÓW	5
2. WSTĘP	7
3. GŁÓWNE DZIAŁANIA PROGRAMU W 2020 ROKU	8
4. STAN REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW PROGRAMU DOSTĘPNOŚĆ PLUS.....	11
ARCHITEKTURA	11
Działanie 1. Budynki bez barier	11
Działanie 2. 100 gmin bez barier	14
Działanie 3. Służby architektoniczno-budowlane wrażliwe na dostępność	14
TRANSPORT	16
Działanie 4. Dostępny transport kolejowy	16
Działanie 5. Remont i przebudowa 200 stacji pasażerskich	18
Działanie 6. Dostępny transport zbiorowy	19
Działanie 7. Szkolenia dla pracowników sektora transportu	20
Działanie 8. Transportowa aplikacja mobilna	21
EDUKACJA	23
Działanie 9. 200 szkół bez barier	23
Działanie 10. Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	23
Działanie 11. Wsparcie edukacji włączającej	24
Działanie 12. Studia bez barier	25
Działanie 13. Dostępność w programach kształcenia	25
Działanie 14. Kadry dla edukacji włączającej	25
SŁUŻBA ZDROWIA	27
Działanie 15. 100 placówek służby zdrowia bez barier	27
Działanie 16. Dostępne usługi medyczne	28
CYFRYZACJA	29
Działanie 17. Dostępne serwisy internetowe i aplikacje mobilne	29
Działanie 18. Dostępne treści multimedialne	32
Działanie 19. Przyjazny urząd	35
USŁUGI	37
Działanie 21. Numer 112 dla wszystkich	37
Działanie 22. Mobilność	38
Działanie 23. Dostępne usługi społeczne	39
Działanie 24. Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	44

Działanie 25. Kultura bez barier	45
Działanie 26. Sport, turystyka i rekreacja bez barier	52
Działanie 27. Praca w administracji.....	54
KONKURENCYJNOŚĆ	57
Działanie 28. Program badań nad dostępnością.....	57
Działanie 29. Innowacje społeczne jako „poligon” dostępności.....	57
Działanie 30. Dobry pomysł	58
Działanie 31. Centra wiedzy projektowania uniwersalnego.....	60
Działanie 32. Targi dostępności	60
Działanie 33. Marka „Dostępność”	61
KOORDYNACJA	62
Działanie 34. Polski Access Board.....	62
Działanie 35. Prawo dla dostępności	63
Działanie 36. Polskie Standardy Dostępności.....	66
Działanie 37. Procedury bez barier	67
Działanie 38. Współpraca na rzecz dostępności.....	68
Działanie 39. Zamówienia publiczne i inwestycje.....	69
Działanie 40. Certyfikacja na rzecz dostępności	70
Działanie 41. Monitoring polityk publicznych	70
Działanie 42. Potencjał organizacji pozarządowych.....	71
Działanie 43. Spójna polityka społeczna na rzecz dostępności	71
Działanie 44. Społeczna świadomość dostępności	72
5. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU DOSTĘPNOŚĆ PLUS.....	76



1. WYKAZ SKRÓTÓW

- BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
- BON – Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
- CPE – Centrum Projektów Europejskich
- CPR – Centrum Powiadamiania Ratunkowego
- GUS – Główny Urząd Statystyczny
- FD – Fundusz Dostępności
- FINA – FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny
- FKRF – Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
- FS – Fundusz Solidarnościowy
- ITS – Instytut Transportu Samochodowego
- JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego
- KPRM – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
- MC – Ministerstwo Cyfryzacji (od 6.10.2020 r. Centrum GovTech w KPRM)
- MSiT – Ministerstwo Sportu i Turystyki (od 6.10.2020 r. Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu MKDNIŚ)
- MŚ – Ministerstwo Środowiska (od 6.10.2020 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska)
- MKiŚ – Ministerstwo Klimatu i Środowiska (do 5.10.2020 r. Ministerstwo Środowiska)
- MŚP – Sektor małych i średnich przedsiębiorstw
- MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej (od 01.01.2021 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki)
- MEiN - Ministerstwo Edukacji i Nauki (do 31.12.2020 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej)
- MFiPR – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (do 14.11.2019 r. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju)
- MI – Ministerstwo Infrastruktury
- MliR – Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (od 15.11.2019 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej)
- MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
- MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (od 1.03.2021 r. Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu)
- MKDNIŚ – Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu (do 28.02.2021 r. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego)
- MR – Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii (do 5.10.2020 r. Ministerstwo Rozwoju)
- MR – Ministerstwo Rozwoju (od 6.10.2020 r. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii)
- MNiSW – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

MRiPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (do 5.10.2020 t. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej)

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (od 6.10.2020 r. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej)

MZ – Ministerstwo Zdrowia

NCBiR – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NCK – Narodowe Centrum Kultury

NGO – Organizacje Pozarządowe

NPRC – Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

ODiTK – Ośrodek Doradztwa i Treningu Kierowniczego

PARP – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

PES – Podmioty Ekonomii Społecznej i Solidarnej

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PISF – Polski Instytut Sztuki Filmowej

PJM – Polski Język Migowy

PKP– Polskie Koleje Państwowe S. A.

PKP Intercity – PKP Intercity S.A.

PO IR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój

PO IŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna

PS – Przedsiębiorstwo socjalne

PZG – Polski Związek Głuchych

RPO – Regionalne Programy Operacyjne

SCWEW – Specjalistyczne Centra Wsparcia Edukacji Włączającej

SFWON – Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (obecnie Fundusz Solidarnościowy)

SJM – System Językowo-Migowy

SOR – Strategia na Recz Odpowiedzialnego Rozwoju

TSI PRM – Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 1300/2014/EU w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (Dz. U. UE L 356 z 12.12.2014, s. 110–178)

UTK – Urząd Transportu Kolejowego

UZP – Urząd Zamówień Publicznych

WCAG – Web Content Accessibility Guidelines

WTZ – Warsztaty terapii zajęciowej

ZSK – Zintegrowany System Kwalifikacji



2. WSTĘP

Rok 2020, to drugi, pełny rok wdrażania rządowego Programu Dostępność Plus 2018-2025 (dalej „Program”). W związku pandemią COVID -19 był to rok szczególny, obarczony wieloma trudnościami i ograniczeniami, związanymi z koniecznością dostosowania się do zaistniałej sytuacji. Realizacja niektórych działań Programu musiała zostać przesunięta w czasie, pojawiła się niepewność, czy uda się sprawnie przeprowadzić wszystkie zaplanowane inicjatywy w warunkach wprowadzonych ograniczeń sanitarno-epidemiologicznych. Finalnie, mimo że część projektów i konkursów zmieniła swój harmonogram lub formę (np. na tryb zdalny), można stwierdzić, że udało się zrealizować znaczną część założeń określonych w Planach Wdrażania Działań Programu na 2020 rok. Świadczą o tym informacje zawarte w niniejszym sprawozdaniu. Warto jednak zaznaczyć, że kilka identyfikowanych już w poprzednim okresie sprawozdawczym trudności związanych z realizacją Programu pozostało aktualnych i wymaga podjęcia reakcji w najbliższym czasie, ponieważ skutki ich oddziaływania mogą być długofalowe i wpływać na skuteczność realizacji całego Programu.

W 2020 r. poza kontynuacją działań rozpoczętych w 2018 i 2019 roku, uruchomiono także nowe inicjatywy, ugruntowujące obecność dostępności, jako niezbędnego elementu w funkcjonowaniu podmiotów publicznych i przestrzeni publicznej. Dotyczyły one przede wszystkim utworzenia miejsc lub działań edukacyjnych związanych z dostępnością w wymiarze architektonicznym, czy poszerzaniem wiedzy i umiejętności dotyczących dostępności cyfrowej. Wiele z nich wspierało także prace nad konkretnymi rozwiązaniami produktowymi i technologicznymi, służącymi osobom ze szczególnymi potrzebami. Ważnym elementem były prace podjęte zarówno na szczeblu rządowym jak i w samorządach w celu wdrożenia przepisów *ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* ([Dz. U. z 2020 r. poz. 1062](#), zwanej dalej „ustawą o zapewnianiu dostępności”)¹, w tym tych dotyczących wyznaczania koordynatorów dostępności w podmiotach publicznych, czy przygotowania do raportowania o stanie zapewniania dostępności.

Rok 2020 był także okresem prac nad włączeniem w większym stopniu przedsiębiorców i reprezentantów III sektora w tematykę dostępności. To dalsza popularyzacja idei Partnerstwa na rzecz dostępności, prace nad rozporządzeniem umożliwiającym certyfikację przedsiębiorców i NGO, a także rozpoczęcie prac nad ustawą implementującą do polskiego porządku prawnego *Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług* (Dz. Urz. UE nr L 151, z 7.6.2019, s. 70–115) (więcej informacji na ten temat znajduje się [na stronie www MFIPR](#)²).

Zaangażowanie coraz liczniejszej grupy podmiotów i instytucji wspierających Program gwarantuje większe spektrum oddziaływania na wielu polach ale

¹ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/1062>

² Link: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/aktualnosci/europejski-akt-o-dostepnosci/>



jednocześnie wymaga efektywnej koordynacji, połączonej z solidarną współpracą i zaangażowaniem wszystkich aktorów. Po 2,5 roku od uruchomienia Programu realizowane są wszystkie z 44 zaplanowanych w nim Działań, choć stopień ich realizacji i zaawansowania jest bardzo zróżnicowany. Ze względu na fakt, że sprawozdanie za 2019 rok zawierało wszystkie działania od początku uruchomienia Programu, to niniejsze sprawozdanie – by nie powielać wcześniejszych informacji - ogranicza się do opisu działań zrealizowanych w 2020 roku z ewentualnym wskazaniem działań planowanych w dalszej perspektywie czasowej.

3. GŁÓWNE DZIAŁANIA PROGRAMU W 2020 ROKU

W 2020 roku uruchomiono nowe projekty, konkursy i inicjatywy we wszystkich obszarach Programu. Szacuje się, że do końca 2020 roku na realizację celów Programu Dostępność Plus (w różnego typu trwających inicjatywach i inwestycjach publicznych) przeznaczonych zostało kumulatywnie od początku jego realizacji ok. **8,7 mld zł**. Do głównych działań, które realizowano w 2020 roku należą m.in.:

- kontynuacja licznych projektów dedykowanych poprawie dostępności, finansowanych z Funduszy Europejskich (np. *Dostępna szkoła, Uczelnia Dostępna, Dostępność Plus dla zdrowia, Door-to-door, aPSYstent* itp.);
- rozwijająca się działalność pożyczkowa w ramach Funduszu Dostępności, służąca dostosowaniu budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnictwa wielorodzinnego do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami;
- rozpoczęcie prac nad *Rozporządzeniem Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej w sprawie szczegółowych wymogów, jakie muszą spełniać podmioty dokonujące certyfikacji dostępności, wzoru wniosku o wydanie certyfikatu dostępności oraz wzoru certyfikatu dostępności*;
- kontynuacja prac Rady Dostępności - organu doradczego ministra ds. rozwoju regionalnego w zakresie horyzontalnej koordynacji dostępności, w tym uruchomienie grup roboczych ds. certyfikacji, postępowania skargowego i nowych technologii cyfrowych dla dostępności;
- rozszerzenie Partnerstwa na rzecz Dostępności jako zobowiązania do realizacji celów Programu Dostępność Plus (obecnie już 199 podmiotów);
- opracowanie licznych poradników dotyczących dostępności, w tym poradnika w zakresie dostępności centrów handlowych dla osób ze szczególnymi potrzebami i poradnika na temat dostosowania instytucji i usług publicznych do potrzeb osób z niepełnoprawnością intelektualną, zaburzeniami psychicznymi i spektrum autyzmu;
- liczne działania edukacyjne, wspierające wdrażanie ustawy o zapewnianiu dostępności, w tym wsparcie szkoleniowe i doradcze koordynatorów dostępności, opracowania merytoryczne, szkolenia, webinaria, spotkania on-line poświęcone tematyce dostępności.

ARCHITEKTURA

- udzielenie kolejnych pożyczek z Funduszu Dostępności na poprawę dostępności budynków mieszkalnictwa wielorodzinnego i użyteczności publicznej;
- kontynuacja szkoleń dla służb architektoniczno-budowlanych;
- konkurs pn. "Centrum Wiedzy o Dostępności";

TRANSPORT

- zakup nowego taboru dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- szkolenia dla sektora transportu z zakresu praktycznego stosowania zasad dostępności;
- transport indywidualny door-to door dla gmin

EDUKACJA

- kontynuacja konkursów pn. „Uczelnia dostępna” - likwidacja barier w dostępie do kształcenia na poziomie wyższym;
- kontynuacja konkursu pn. „Przestrzeń Dostępnej Szkoły” - opracowanie kompleksowego modelu "Dostępnej szkoły";

SŁUŻBA ZDROWIA

- kontynuacja projektu pn. „Dostępność Plus dla zdrowia” - 150 placówek służby zdrowia bez barier;
- projekt pn. „Program zintegrowanych działań zdrowotnych, społecznych i socjalnych w procesie zdrowienia osób z doświadczeniem choroby psychicznej etap II";.

CYFRYZACJA

- dostępność cyfrowa stron jednostek samorządu terytorialnego;
- kwalifikacje rynkowe z zakresu dostępności cyfrowej;
- szkolenia dla pracowników administracji publicznej w zakresie dostępności cyfrowej;

USŁUGI

- program pn. "Stabilne Zatrudnienie - osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej";
- projekt pn. "aPSYstent" - stworzenie systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników.

KONKURENCYJNOŚĆ

- konkurs pn. "Design dla przedsiębiorców" - finansowanie profesjonalnego procesu projektowego;
- konkurs pn. "Badania na rynek" - finansowanie innowacyjnych produktów lub wdrożenia innowacyjnych procesów technologicznych;
- konkurs pn. "Szybka Ścieżka Dostępność Plus" - dofinansowanie na badania przemysłowe i/lub eksperymentalne prace rozwojowe.

KOORDYNACJA

- rozpoczęcie prac nad rozporządzeniem w sprawie certyfikacji dostępności;
- Rada Dostępności - powołanie Grup roboczych i kolejne posiedzenia;
- do Partnerstwa na rzecz Dostępności przystąpiło już 199 podmiotów;
- wprowadzenie wskaźników dla dostępności do systemu STRATEG.
- ponad 1600 koordynatorów dostępności w podmiotach publicznych

4. STAN REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW PROGRAMU DOSTĘPNOŚĆ PLUS

ARCHITEKTURA



Działanie 1. Budynki bez barier

I. Nowelizacja rozporządzenia w sprawie warunków technicznych

W 2020 roku kontynuowano prace na nowelizacją *rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1065³, zwanym dalej „rozporządzeniem ws. warunków technicznych”) W 2020 roku przeprowadzono uzgodnienia międzyresortowe, konsultacje publiczne i opiniowanie projektu nowelizacji rozporządzenia ws. warunków technicznych. Celem zmiany regulacji zawartych w rozporządzeniu ws. warunków technicznych było wprowadzenie przepisów obligujących do stosowania rozwiązań architektonicznych i technicznych w budynkach, ułatwiających korzystanie z nich przez osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Dotyczy to zarówno części wspólnych budynku jak i tzw. dostępnych lokali mieszkalnych. Zaznaczyć należy, iż przepisy rozporządzenia ws. warunków technicznych stosuje się przy projektowaniu, budowie i przebudowie oraz przy zmianie sposobu użytkowania budynków, budowli nadziemnych i podziemnych spełniających funkcje użytkowe budynków, a także do związanych z nimi urządzeń budowlanych.

Najważniejsza planowana zmiana w rozporządzeniu ws. warunków technicznych to wprowadzenie obowiązku wyposażenia w windę każdego budynku użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego mającego 2 lub więcej kondygnacji oraz budynku mieszkalnego wielorodzinnego mającego 3 lub więcej kondygnacji. Projekt nowelizacji rozporządzenia ws. warunków technicznych miał również określić minimalny procentowy udział lokali mieszkalnych dostępnych dla osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych w budynkach mieszkalnictwa wielorodzinnego. Wersja projektu skierowana do uzgodnień międzyresortowych, konsultacji publicznych i opiniowania zakładała wartość w tym zakresie na poziomie 12%. W związku ze zgłoszonymi uwagami oraz w toku dalszych prac i uzgodnień nad aktem prawnym padła propozycja zmniejszenia go do poziomu 6%, mając na uwadze informacje zawarte w opracowaniu zleconym przez PFRON pn. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”. Zakłada się, że regulacja dotycząca odpowiedniego udziału dostępnych lokali mieszkalnych będzie miała zastosowanie w przypadku nowoprojektowanych budynków mieszkalnych wielorodzinnych. Ponadto projekt nowelizacji rozporządzenia ws. warunków technicznych zakładał też dodatkowe wymagania dla lokali mieszkalnych dostępnych

³ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/1065>

dla osób niepełnosprawnych w zakresie m.in.: zastosowania rozwiązań bezprogowych, odpowiedniej szerokości korytarzy, zapewnienia w każdym pomieszczeniu mieszkalnym przestrzeni manewrowej pozbawionej przeszkód o minimalnych wymiarach 1,5 m x 1,5 m, czy też umieszczania włączników i gniazdek elektrycznych na odpowiedniej wysokości.

Z uwagi na przedłużający się proces uzgodnień międzyresortowych podjęto decyzję o dalszym kontynuowaniu prac nad rozwiązaniami dotyczącymi dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zaproponowanych w nowelizacji rozporządzenia ws. warunków technicznych w ramach bieżących, intensywnych prac nad nowym rozporządzeniem w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dla budynków nad którymi prace były prowadzone równocześnie. Nowe rozporządzenie ws. warunków technicznych powinno wejść w życie do 20 września 2022 roku.

II. Fundusz Dostępności

Fundusz Dostępności został powołany w 2019 roku na mocy ustawy o zapewnianiu dostępności. Jest to instrument pożyczkowy zarządzany przez BGK, skierowany głównie do sektora publicznego oraz spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych. Fundusz pozwala na uzyskanie preferencyjnych, nisko oprocentowanych i w dużym stopniu umarzalnych pożyczek (do 40% w przypadku budownictwa mieszkaniowego) na dofinansowanie przedsięwzięć polegających na dostosowaniu wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób mających trwałe lub czasowe ograniczenia w mobilności czy percepcji. Mogą być to m.in. inwestycje takie jak montaż lub wymiana windy, wymiana domofonów, zamontowanie podjazdów czy platform. Inwestycje objęte wsparciem mogą dotyczyć przebudowy, rozbudowy lub modernizacji budynków oraz terenów bezpośrednio wokół nich, których zagospodarowanie warunkuje dostępność dla wskazanej grupy docelowej. Na koniec 2020 roku przychody Funduszu Dostępności wyniosły 57,2 mln zł, co łącznie ze stanem funduszu na początek roku (3 mln zł) dało kwotę 60,2 mln zł. Koszty realizacji zadań Funduszu wyniosły na koniec 2020 roku 54,6 mln zł, a stan Funduszu wyniósł 5,6 mln zł.

W 2020 roku doszło do istotnej modyfikacji warunków udzielania pożyczek z BGK, ponieważ do katalogu inwestycji, na które można otrzymać środki z FD włączono także wymianę dźwigów osobowych na bardziej dostępne (wcześniej możliwa była tylko instalacja nowych dźwigów). Zwiększyło to liczbę potencjalnych pożyczkobiorców. Według stanu na koniec grudnia 2020 roku do BGK wpłynęło 55 wniosków o udzielenie pożyczki z Funduszu Dostępności na kwotę 24,2 mln zł, w tym udzielono 30 pożyczek na kwotę 10,8 mln zł. W ocenie pozostawało 25 wniosków. Aby zwiększyć zasięg wydatkowania środków Funduszu, BGK zdecydował się także na powierzenie działań związanych z dystrybucją instrumentów finansowych pośrednikom makroregionalnym, wybranym pod koniec 2020 roku. Rozpoczęli oni swoją działalność w 2021 roku.

III. Program wyrównywania różnic między regionami

Realizując cele programu Dostępność Plus, PFRON uzupełnił działania dostępne w ramach Funduszu Dostępności instrumentem dotacyjnym na ten sam cel, w wysokości 50 mln zł. Jest on finansowany w ramach programu Rady Nadzorczej PFRON pn. „Wyrównywanie różnic między regionami III”. Warunkiem przyznania środków bezzwrotnych PFRON jest uruchomienie pożyczki z FD.

Celem strategicznym realizowanego przez PFRON programu jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Celem programu w „obszarze A” jest przystosowanie części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych zarządzanych przez gminy, towarzystwa budownictwa społecznego, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe zapewniające dostępność do lokali mieszkalnych osób niepełnosprawnych zamieszkujących te budynki.

Maksymalna kwota dofinansowania do projektu w 2020 roku wynosiła 165. tys. zł. Dofinansowaniem mogła być objęta część kosztów inwestycji pozwalających na łatwiejsze przemieszczanie się osób z niepełnosprawnościami wewnątrz budynku oraz dotarcie do zamieszkiwanych lokali. Właśnie ta część programu została połączona ze wsparciem oferowanym przez BGK w ramach Funduszu Dostępności. Dzięki temu indywidualna pożyczka może zostać pomniejszona o wkład dotacji uzyskanej z programu PFRON (o ile w budynku zamieszkują osoby z niepełnosprawnościami), co czyni ją znacznie bardziej opłacalną.

W 2020 roku w obszarze A tego programu PFRON wypłacone zostały środki finansowe na realizację 9 projektów, zapewniających dostępność do lokali mieszkalnych w 12 budynkach wielorodzinnych. Żaden projekt nie uzyskał dofinansowania w kwocie maksymalnej i tylko w przypadku 1 projektu kwota dofinansowania przekroczyła wartość 100 tys. zł. Pozostałe projekty otrzymały dofinansowanie w niższej kwocie. Na realizację programu w obszarze A wydatkowano do końca grudnia 2020 roku kwotę 460 tys. zł.

IV. Poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych jednostek samorządu terytorialnego

W 2020 roku PFRON realizował projekt pn. „Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”⁴. Celem projektu jest ułatwienie integracji społeczno-zawodowej osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności poprzez zapewnienie przez JST usług indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawę dostępności wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

W 2020 roku zostały zrealizowane działania związane z badaniem rynku usług indywidualnego transportu oraz opracowaniem zestawienia istniejących modeli świadczenia ww. usług transportowych oraz opracowaniem minimalnych wymogów

⁴. Informacja o realizacji projektu w zakresie transportu door-to-door została opisana w [Działaniu 22 Mobilność](#).

związanych ze standaryzacją usług transportu „door-to-door” i realizacją dostosowań architektonicznych w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych.

Dokumenty posłużyły przygotowaniu dokumentacji konkursu grantowego dla JST, zainteresowanych realizacją usług transportu door-to-door oraz adaptacji architektonicznych na ich terenie. W konkursie zrealizowanym w 2020 roku 27 złożonych wniosków dotyczyło właśnie adaptacji architektonicznych wspomagających dostępność. Opiewały one na kwotę 6,4 mln zł.

W grudniu 2020 roku PFRON podpisał umowy grantowe z 68 JST z całej Polski na realizację usług indywidualnego transportu „door-to-door” na ich terenie i realizację dostosowań architektonicznych w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych.

Działanie 2. 100 gmin bez barier

I. Program pn. „Rozwój lokalny”

W ramach programu pn. „Rozwój lokalny”, finansowanego z funduszy norweskich i EOG na lata 2014-2021, wybrane miasta z trudną sytuacją społeczno-gospodarczą otrzymają wsparcie na realizację projektów rozwojowych uwzględniających także działania wspierające dostępność. W grudniu 2020 roku zakończono ocenę formalną 54 kompletnych propozycji projektów złożonych w naborze. Do etapu oceny merytorycznej zakwalifikowały się 53 projekty. Tym samym rozpoczęła się ocena merytoryczna dokonywana przez ekspertów zewnętrznych i operatora Programu. Finalnie do dofinansowania zostanie wybranych 15 miast, które będą mogły realizować całość działań zaplanowanych w planach rozwojowych. Miasta, które nie uzyskają pełnego dofinansowania, będą mogły ubiegać się o granty w wysokości do 100 tys. zł na realizację części zadań związanych z zapewnianiem dostępności w przestrzeni miejskiej. Zakończenie oceny 53 kompletnych propozycji projektów i wybór finałowej 15-stki miast jest planowany w I kwartale 2021 roku.

Działanie 3. Służby architektoniczno-budowlane wrażliwe na dostępność

I. Szkolenia dla służb architektoniczno-budowlanych

W 2020 roku zakończono realizację projektu szkoleniowego pn. „Bliżej dostępności” (realizowanego przez Fundację TUS, Spółdzielnię Socjalną FADO i Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego). Szkoleniami z dostępności objęci byli pracownicy administracji publicznej wykonujący zadania związane z planowaniem przestrzennym i procesem inwestycyjno-budowlanym (kadry planowania przestrzennego, w tym pracownicy gmin biorących udział w postępowaniu o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu oraz opracowujący projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, służby konserwatorskie, pracownicy organów administracji architektoniczno-budowlanej, inżynierowie budownictwa, infrastruktury, drogownictwa). W trakcie szkoleń uczestnicy zdobyli wiedzę w zakresie projektowania uniwersalnego oraz poznają parametry techniczne związane z funkcjonowaniem osób z różnym rodzajem niepełnosprawności w przestrzeniach takich jak mieszkanie, centrum handlowe czy park.

Do końca sierpnia 2020 roku zrealizowano wszystkie z zaplanowanych szkoleń (102 szkolenia stacjonarne i 21 szkoleń on-line), dla 1504 osób z 749 urzędów. Ze względu na pandemię koronawirusa COVID-19 większość szkoleń w 2020 roku przeprowadzono w formie zdalnej. Na realizację projektu przeznaczono w sumie ok. 2 mln zł, z czego 751 tys. zł w 2020 roku.

W 2021 roku planowana jest kontynuacja szkoleń dla ok 3,5 tys. osób z zakresu dostępności oraz projektowania uniwersalnego.

II. Ośrodek wsparcia dla podmiotów publicznych z zakresu dostępności architektonicznej budynków i przestrzeni publicznych

MFiPR uruchomiło konkurs na utworzenie ośrodka wsparcia dla administracji publicznej w obszarze podejmowanych przez samorzady działań dotyczących tworzonej i przebudowywanej architektury- budynków i przestrzeni publicznej. Zadaniem ośrodka będzie promocja wiedzy i rozwiązań bazujących na projektowaniu uniwersalnym w procesach projektowych w jednostkach samorządu terytorialnego. Każda gmina planująca nową inwestycję (lub modernizację) będzie mogła skonsultować w ośrodku swój projekt budowlany z architektem lub urbanistą i upewnić się, czy jego założenia spełniają co najmniej wymagania minimalne w zakresie dostępności opisane w ustawie o zapewnianiu dostępności.

W październiku 2020 roku zakończył się konkurs, w którym wybrany zostanie podmiot świadczący te usługi. Do konkursu złożono 5 wniosków. Konkurs zostanie rozstrzygnięty w II kwartale 2021 roku, a uruchomienie ośrodka powinno nastąpić w I połowie 2021 roku.



Działanie 4. Dostępny transport kolejowy

Realizując cele Programu związane z zapewnieniem warunków technicznych i technologicznych dla dostępnego transportu, spółki kolejowe realizujące przewozy pasażerskie zwiększały zasoby sprzętu pozwalającego na przewóz osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

Ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych było kolejnych 13 projektów taborowych na łączną kwotę ponad 5 mld zł, z czego szacuje się, że na dostępność przeznaczono ok. 270 mln zł. Projekty dotyczyły zakupu lub modernizacji elektrycznych, hybrydowych lub spalinowych zespołów trakcyjnych oraz wagonów i uwzględniały normy TSI PRM. Do końca 2020 roku odebrane zostały 293 sztuki taboru.

Część przewoźników realizujących usługi na poziomie regionalnym (m.in. Koleje Dolnośląskie S.A., „Łódzka Kolej Aglomeracyjna” sp. z o.o. i Koleje Wielkopolskie sp. z o.o.) posiada już tabor w pełni dostosowany do przewozu osób z niepełnosprawnością ruchową. Pozostałe spółki w 2020 roku systematycznie zwiększały dostępność pojazdów poprzez prowadzenie cyklicznych modernizacji:

- w dyspozycji PKP Intercity pozostawało 107 wagonów i 60 elektrycznych zespołów trakcyjnych, przystosowanych do przewozów osób na wózkach. Jednocześnie w trakcie realizacji pozostawały 3 kolejne umowy dotyczące zakupu nowego taboru oraz napraw i modernizacji tego który jest już użytkowany. W ich efekcie na przestrzeni lat 2021 – 2023 do zasobów PKP Intercity zostanie włączonych kolejnych 26 szt. elektrycznych zespołów trakcyjnych i 10 nowych wagonów przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnością, w tym dla osób poruszających się na wózkach;
- POLREGIO sp. z o.o. zakupiła 6 pojazdów przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnością. Przewoźnik nabył także 5 platform oraz 1 rampę, które są wykorzystywane podczas wsiadania i wysiadania pasażerów poruszających się na wózkach;
- Koleje Mazowieckie sp. z o.o. zakupiła 18 nowych elektrycznych zespołów trakcyjnych, wyposażonych w urządzenia przystosowane do wsiadania/wysiadania osób z niepełnosprawnością ruchu, pętle indukcyjne, oznakowanie miejsc uprzywilejowanych, toaletę dla osób z niepełnosprawnością oraz kontrastową kolorystykę wejść;
- Szybka Kolej Miejska sp. z o.o. podpisała umowę na dostawę 21 nowych elektrycznych zespołów trakcyjnych, które również będą w pełni dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością.
- „Koleje Małopolskie” sp. z o.o. w ramach prowadzonych przewozów wykorzystują nowoczesny tabor: EN-79, EN-78 IMPULS, EN-77 Pesa AcatuS, EN-64, wyposażony m.in. w windy, podesty dla niepełnosprawnych, specjalnie wydzielone miejsca (oznaczone naklejką), duże toalety umożliwiające wjazd wózkiem inwalidzkim, system nagłośnienia oraz Automatyczny Zewnętrzny

Defibrylator, elementy kontrastowe dla osób słabowidzących, a także oznaczenia w alfabecie Braille'a;

- Warszawska Kolej Dojazdowa sp. z o.o. zainstalowała we wszystkich kasach biletowych pętle indukcyjne ułatwiające zakup biletu osobom niedosłyszącym czy wykorzystującym aparaty lub implanty słuchowe. Wskazany przewoźnik w ubiegłym roku zamontował także biletomaty dostosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach oraz pasażerów niedowidzących na obsługiwanych przez omawianą spółkę przystankach i stacjach.

W okresie sprawozdawczym realizowane były także działania związane z tworzeniem standardów wpływających na poprawę komfortu podróżnych ze szczególnymi potrzebami. W PKP opracowano, zaopiniowano i wdrożono m.in. jednolity, uniwersalny dla osób z różnymi niepełnosprawnościami standard mapy multisensorycznej (dotykowej). Standard ten uwzględnia wymagania cyfryzacji informacji. Mapy te są sukcesywnie instalowane na oddawanych do użytku dworcach kolejowych. Prowadzono także prace nad systemem nawigacji cyfrowej dla terenów stacji. W 2020 roku prowadzono konsultacje założeń systemu z ekspertami zespołu powołanego przy Prezesie Urzędu Transportu Kolejowego, producentami systemów, stowarzyszeniami zrzeszającymi osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Prace te zostały jednak wstrzymane z uwagi na sytuację związaną z pandemią koronawirusa COVID-19.

Jednocześnie PKP wdrożyła także standard oznakowania stacji pasażerskich uwzględniający wszystkie typy oznakowania, w tym opis głosowy i dźwiękowy dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. W 2021 roku planowane są poszerzone konsultacje standardu ze środowiskiem osób ze szczególnymi potrzebami, które mogą doprowadzić do modyfikacji jego założeń. Planowane są także dodatkowe spotkania z producentami oznakowań infrastrukturalnych oraz warsztaty na ten temat.

Prace nad ujednoczeniem procedur trwały także w PKP Szybkiej Kolei Miejskiej w Trójmieście sp. z o.o. W 2020 roku przewoźnik dodał do obowiązujących regulacji dotyczących ewakuacji pasażerów stosowny zapis na temat zasad postępowania w sytuacjach, kiedy na pokładzie składu znajduje się osoba z niepełnosprawnością.

PKP rozpoczęła także w 2020 roku cykl szkoleń wewnętrznych z zakresu TSI PRM, którymi objęto wybrane grupy pracowników w Oddziałach Gospodarowania Nieruchomościami PKP. Szkolenia zostały przeprowadzone w ramach przygotowania PKP do wdrożenia zapisów Rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 dotyczącego praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym. Także ta działalność została jednak wstrzymana w efekcie pandemii koronawirusa COVID-19.

Szkolenia dotyczące obsługi osób z niepełnosprawnością są realizowane i cyklicznie powtarzane przez wszystkich pracowników polskich przewoźników kolejowych, którzy są zaangażowani w udzielanie asysty na etapie planowania i realizacji podróży przez omawianą grupę pasażerów.

Działaniem promującym dostępność w transporcie była także publikacja „Dostępny rower na +”. Opracowanie powstało na podstawie ekspertyzy wykonanej, na zlecenie Centrum Unijnych Projektów Transportowych. Publikacja zawiera dobre praktyki z Polski i innych krajów Unii Europejskiej w zakresie możliwości komfortowego i bezpiecznego wykorzystania roweru przez osoby z niepełnosprawnościami oraz seniorów w celu przemieszczania się po mieście i w komunikacji miejskiej.

Działanie 5. Remont i przebudowa 200 stacji pasażerskich

W okresie sprawozdawczym trwały inwestycje kolejowe, zawierające rozwiązania służące poprawie dostępności w transporcie kolejowym.

W zależności od stanu technicznego budynków, na dworcach były realizowane prace dotyczące:

- kompleksowej przebudowy (w przypadku dworców historycznych prace odbywały się pod nadzorem konserwatora zabytków),
- budowy nowych innowacyjnych dworców systemowych tzw. IDS – które charakteryzują się prostą formą architektoniczną oraz zastosowaniem pro-ekologicznych rozwiązań budowlanych,
- dostosowania budynków do potrzeb TSI PRM - prace budowlane odbywały się na dworcach, które nie zapewniały równych standardów dostępności.

Dzięki tym inwestycjom wsparcie uzyskało łącznie 114 dworców, w tym 9 zmodernizowano pod kątem potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ramach Programu Inwestycji Dworcowych oraz Programu Operacyjnego Polska Wschodnia, w oparciu o jednolite standardy, zgodne z wymaganiami TSI PRM i w oparciu o planowane rezultaty wskazane w Krajowym Planie Wdrożenia. Były to dworce w miejscowościach: Sędziszów Małopolski, Mrozy, Malczyce, Białystok, Bielsk Podlaski, Czeremcha, Nidzica, Siemiatycze, Oświęcim.

W tym samym czasie, dzięki instrumentowi finansowemu „Łącząc Europę” (ang. Connecting Europe Facility - CEF) zmodernizowano również 178 peronów oraz wybudowano 64 nowe perony na stacjach i przystankach osobowych zarządzanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. W ramach tych prac wykonano:

- instalacje 80 dźwigów osobowych,
- montaż 3 platform przyschodowych,
- montaż 29 ciągów schodów ruchomych,
- instalację 143 pochylni/podjazdów prowadzących na perony,
- montaż informacji w alfabecie Braille’a na drogach dojścia do peronów w 56 stacjach.

Dzięki wykonywanym sukcesywnie pracom na terenach dworców oraz stacji, stają się one miejscami w coraz większym stopniu przyjaznymi użytkownikom z niepełnosprawnościami.

Działanie 6. Dostępny transport zbiorowy

I. Ekspertyza w zakresie transportu publicznego - dla autobusów trolejbusów oraz tramwajów.

Dostosowanie komunikacji miejskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami to przede wszystkim wymiana taboru na niskopodłogowy, ale także zapewnienie odpowiedniej informacji pasażerskiej – dźwiękowej i wizualnej – wewnątrz i na zewnątrz pojazdu. W ramach PO IS kontynuowana była realizacja projektów wymiany taboru. Dotychczas zakupiono 217 sztuk taboru dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym: 130 sztuk nowoczesnych, fabrycznie nowych tramwajów (w tym 56 sztuk we Wrocławiu, 60 sztuk w Poznaniu i 14 sztuk w Gorzowie Wielkopolskim), 51 trolejbusów, które będą wykorzystywane przez Gdynię oraz 36 sztuk autobusów do obsługi miasta Gliwice. W 2020 roku zakończyła się też dostawa 130 autobusów elektrycznych dla miasta Warszawy.

Oprócz projektów inwestycyjnych, MFiPR od początku realizacji programu dostrzegano potrzebę pogłębionej analizy w zakresie publicznego transportu kołowego i szynowego która w efekcie miałyby doprowadzić do sformułowania rekomendacji standaryzujących rynek przewozów prowadzonych z użyciem takich pojazdów pod kątem zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Z uwagi zakres kompetencji oraz koordynacyjną rolę MI w zakresie omawianego działania Programu, zadanie to zostało powierzone właśnie temu resortowi. W listopadzie 2020 roku podpisano porozumienie między MFiPR i MI umożliwiające sfinansowanie takiego badania, a w końcu roku MI przystąpiło do działań związanych z ogłoszeniem przetargu na realizację ekspertyzy. Ekspertyza będzie zawierała analizę istniejącego stanu prawnego, dobrych praktyk krajowych i zagranicznych oraz propozycje zmian prawnych. Ma być realizowana z zapewnieniem udziału ekspertów zajmujących się zarówno transportem jak i dostępnością. Początkowo, postępowanie miało zostać uruchomione i rozstrzygnięte do końca I kw. 2021 roku, a wyniki prac odebrane w I połowie 2021 roku, jednak z uwagi na konieczność pozyskania dodatkowych środków finansowych, realizacja procedury zamówienia publicznego zostanie wydłużona o 60 dni.

II. Inne działania

Wiele spółek kolejowych prowadzi działania zmierzające do poprawy komfortu i jakości przewozów, w tym także dla osób ze szczególnymi potrzebami. W 2020r. np. Łódzka Kolej Aglomeracyjna w pociągach kursujących na trasie Łódź – Warszawa oznakowała miejsca dedykowane osobom z niepełnosprawnościami czytelnymi, dużymi cyframi w druku wypukłym oraz alfabetem Braille'a. W przypadku wyposażenia telefonu w NFC możliwe jest także jego wykorzystanie w celu odczytania numeru danego miejsca. Natomiast Koleje Wielkopolskie sp. z o.o. uruchomiła nową wersję swojej strony internetowej, która dopasowuje się do rozdzielczości różnych typów urządzeń (tj. komputerów, tabletów czy telefonów komórkowych), co znacznie ułatwia odnalezienie interesujących pasażerów informacji w niemal każdym warunkach. Przewoźnik wykorzystał także technologię

Progressive Web Apps umożliwiającą dodanie ikony strony na ekran urządzenia mobilnego i stały dostęp do treści bez konieczności otwierania przeglądarki i wpisywania na nowo adresu strony. To znaczne ułatwienie dla pasażerów z niepełnosprawnościami, którzy mogą przejść do danej strony www bezpośrednio po kliknięciu na ikonę na ekranie głównym swojego smartfona.

Spółka świadczy również całoroczne usługi dostępu do Systemu Komunikacji bez barier przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnością słuchu. Omawiany system polega na przekazie niewerbalnym z zakresu polskiego języka migowego (PJM) oraz systemu języka migowego (SJM) za pośrednictwem łączy internetowych. Usługa jest dostępna od poniedziałku do soboty w godzinach 7:00-22:00 oraz w niedziele i święta w godzinach 7:00-21:00. Na stronie internetowej przewoźnika zamieszczono także tłumaczenia na język migowy (w postaci filmów) treści dotyczących możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na stronie www, a także dotyczących działań Kolei Wielkopolskich na rzecz poprawy jakości obsługi osób z niepełnosprawnościami.

Działanie 7. Szkolenia dla pracowników sektora transportu

I. Projekt pn. „Szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami”

W realizowanym przez PFRON (w partnerstwie z UTK oraz ITS) projekcie pod nazwą „Szkolenia dla pracowników sektora transportu zbiorowego w zakresie potrzeb osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami” w 2020 roku zostały przygotowane programy szkoleń dla pracowników i kadry zarządzającej transportu zbiorowego, a także standardy obsługi osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami. Poprawa obsługi klienta wymaga wieloaspektowego podejścia dlatego standardy dotyczą zarówno:

- informowania i komunikowania się z osobami z różnymi typami niepełnosprawności,
- sposobu udzielania im pomocy w podróży,
- badania potrzeb i satysfakcji podróżnych oraz potrzeb pracowników pod kątem przygotowania do świadczenia usług transportowych z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami,
- szkolenia kadr zarówno na poziomie menedżerskim jak i stanowiskach związanych z obsługą podróżnych (opracowano standardy dla każdego z ww. obszarów).

W projekcie zrealizowano działania, mające na celu przygotowanie się do realizacji szkoleń, którymi docelowo ma zostać objętych 5 tys. pracowników transportu zbiorowego wykonujących przewozy w ramach: komunikacji miejskiej, transportu autobusowego oraz transportu kolejowego. Opracowano program i materiały szkoleniowe oraz scenariusze do części praktycznej zajęć. Charakter i cel szkoleń wymaga bezpośredniego kontaktu uczestników z trenerami i przećwiczenia procedur postępowania w przypadku obsługi osób ze szczególnymi potrzebami. Dlatego też muszą one być prowadzone stacjonarnie. Stan pandemii spowodował trudności w ich

terminowej realizacji. Ich rozpoczęcie przesunięto na przełom I i II kwartału 2021 roku. Wykonawca zaznaczył jednak, że z uwagi na pandemię, termin może ulec dalszej zmianie. Środki jakie zostały przeznaczone na realizację tego działania w 2020 roku to około 565 tys. zł.

II. Inne działania wspierające edukację pracowników sektora transportu w zakresie obsługi osób ze szczególnymi potrzebami

MFiPR we współpracy z Izbą Gospodarczą Komunikacji Miejskiej (IGKM), skupiającą 120 organizatorów transportu miejskiego w całej Polsce, zaktualizowało broszurę pt. „Jak obsługiwać pasażerów ze szczególnymi potrzebami?”, w której znajdują się praktyczne wskazówki na temat postępowania dla kierowców prowadzących pojazdy komunikacji miejskiej w zakresie obsługi pasażerów z niepełnosprawnościami oraz seniorów. Dzięki środkom z funduszy europejskich możliwy był wydruk 24 tys. egzemplarzy, co pozwoli na szeroką dystrybucję tego materiału wśród przewoźników i organizatorów przewozów pasażerskich zrzeszonych w IGKM.

UTK przygotował przewodnik pn. „Dobre Praktyki Obsługi Osób z Niepełnosprawnościami na Kolei”. Publikacja została opracowana przez ekspertów organizacji społecznych zajmujących się na co dzień tematem osób z niepełnosprawnościami. Przewodnik jest zbiorem jasnych zasad dotyczących obsługi bezpośredniej wszystkich podróżnych. Niezależnie od miejsca – na dworcach lub stacjach kolejowych czy też na pokładzie pociągu. Z uwagi na różnice poszczególnych grup pasażerów pierwszy rozdział został poświęcony na dokładny opis potrzeb oraz utrudnień, na jakie napotykają osoby z danymi niepełnosprawnościami.

W kolejnych rozdziałach czytelnicy znajdą porady, jak należy zachować się w kontakcie z osobami z niepełnosprawnością: wzroku, słuchu, narządu ruchu czy intelektualną, a także seniorów i rodziców z małymi dziećmi. Przewodnik w pierwszej kolejności trafi do pracowników kolei, którzy na co dzień zajmują się obsługą podróżnych, co pozwoli podnieść standardy obsługi pasażerów z niepełnosprawnościami, a jednocześnie będzie pomocą w codziennej pracy dla tysięcy pracowników transportu kolejowego.

Działanie 8. Transportowa aplikacja mobilna

Opisywane w poprzednim okresie sprawozdawczym działania dotyczące poszukiwania dalszych rozwiązań technologicznych, ułatwiających planowanie podróży osobom z niepełnosprawnościami lub źródeł finansowania dla tych już wstępnie opracowanych (aplikacja KOMPAN nagrodzona w konkursie „HACKATON PLUS”, aplikacja Łódzkiej Kolej Aglomeracyjnej sp. z o.o.) do chwili obecnej nie przyniosły oczekiwanych rezultatów lub z powodu pandemii zostały zawieszono. W związku z pandemią nie przystąpiono także do organizacji kolejnej edycji HACATONu Plus.

Warto jednak wskazać próbę podjętą przez Koleje Śląskie sp. z o.o. dotyczącą realizacji wdrożenia rozwiązania technologicznego. W 2020 r. spółka opracowała System monitorowania podróży kolejną osób ze szczególnymi potrzebami – asystent

podróży (AsysTOR) i złożyła wniosek w ramach konkursu „Rzeczy są dla Ludzi”, organizowanego przez NCBiR. Celem systemu jest wsparcie przewoźnika kolejowego w organizacji podróży i zapewnienia asysty osobie ze szczególnymi potrzebami. System pozwoli na przyjmowanie zgłoszeń podróży pasażera i przekazywanie takich powiadomień personelowi pokładowemu i peronowemu. Zapewnione będzie również automatyczne udostępnianie powiadomień dotyczących przejazdu pasażerów o specjalnych wymaganiach innym przewoźnikom, zarządcom stacji kolejowych i przystanków kolejowych na trasie i miejscu docelowym podróży. Opracowana aplikacja personelu pokładowego i obsługi peronowej dostarczać będzie informacji o pasażerach z niepełnosprawnościami i powiadamiać o ich obecności w pociągu. Pasażerom ze szczególnymi potrzebami dedykowana będzie aplikacja użytkownika (asystent podróży), pozwalająca na sygnalizowanie obsłudze, że do pojazdu zamierza wsiąść osoba wymagająca wsparcia. Aplikacja umożliwi nie tylko planowanie podróży osoby z niepełnosprawnością, ale również zgłoszenie potrzeby doraźnej pomocy w trakcie podróży, wezwanie konduktora lub zgłaszanie incydentów (np. bezpieczeństwa). W przypadku dofinansowania projektu, planowany termin zakończenia prac nad systemem AsysTor przewidziany jest na 31 maja 2023 roku.

Zapewne opracowanie praktycznych rozwiązań pozwalających na pokonanie barier zidentyfikowanych w infrastrukturze transportowej, środkach transportu czy też środkach przekazu informacji (systemach komunikacji) w obszarze transportu publicznego będą kontynuowane w ramach wspomnianego konkursu „Rzeczy są dla ludzi” (więcej w opisie [Działania 28](#)), uruchomionego w 2020 roku przez NCBiR. Zainteresowanie realizacją badań w tym obszarze wyraziło 4 wnioskodawców, których projekty przeszły do etapu oceny merytorycznej. Ogłoszenie wyników konkursu nastąpi najprawdopodobniej w I kwartale 2021 roku.



Działanie 9. 200 szkół bez barier

I. Konkurs pn. „Przestrzeń Dostępnej Szkoły”.

W roku 2020 kontynuowano działania w sztandarowym projekcie edukacyjnym pn. „Przestrzeń Dostępnej Szkoły”. We wrześniu zakończono prace nad Modelem Dostępnej Szkoły (MDS). Cele i założenia MDS związane z dostosowaniem zarówno przestrzeni architektonicznej szkół, jak i narzędzi i metod nauczania, po to by edukacja mogła być dostępna także dla uczniów ze szczególnymi potrzebami, zostały przedstawione na konferencji on-line otwierającej projekt. Przeprowadzono także cykl webinarów i spotkań informacyjnych dotyczących konkursu skierowanych do organów prowadzących szkoły podstawowe, które mogą ubiegać się o granty.

W październiku uruchomiony został I nabór szkół do projektu, podzielony na 2 schematy: dla organów prowadzących szkoły w gminach poniżej 50 tys. mieszkańców oraz dla organów prowadzących szkoły w gminach powyżej 50 tys. mieszkańców. Uruchomiono infolinię dot. naboru, a także infolinię merytoryczną, dzięki której potencjalni grantobiorcy mieli możliwość zadawania szczegółowych pytań dot. modelu dostępnej szkoły i konsultowania rozwiązań, jakie chcieliby zastosować, by zrealizować działania dostępnościowe w swoich placówkach. W ich efekcie otrzymano ponad 160 wniosków aplikacyjnych ze szkół. W wyniku oceny merytorycznej wniosków wstępnych wybrano 88 szkół, w których zostaną przeprowadzone audyty.

W 2020 roku rozpoczęto także prace nad przygotowaniem narzędzi, programów szkoleń, kursów e-learningowych oraz pozostałych materiałów merytorycznych, w tym multimedialnych, które wykorzystane zostaną w dalszej realizacji projektów w działaniach wspierających organy prowadzące i szkoły, które objęte zostaną dofinansowaniem. Wypracowane materiały posłużą m.in. do:

- audytów dostępności dla szkół i organów prowadzących;
- przeprowadzenia diagnozy i stworzenia Indywidualnych Planów Poprawy Dostępności (IPPD) dla szkół i organów prowadzących;
- przeprowadzenia szkoleń dla szkół i organów prowadzących;
- przeprowadzenia warsztatów wymiany doświadczeń;
- prowadzenia bieżącego wsparcia szkół i grantobiorców.

Do końca 2020 roku w ramach projektu wydatkowano ok. 1 mln zł.

Działanie 10. Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

W 2020 roku zorganizowano konkurs dotyczący pilotażowego przetestowania asystentury dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wybrano w nim projekt pn. „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – pilotaż”, realizowany przez Fundację Edukacyjną ODITK.

Elementem projektu jest standard usług asystenckich, który ma określać m.in. zadania i rolę asystenta, zasady współpracy z pozostałym personelem szkolnym (zarówno pedagogicznym, jak i niepedagogicznym) oraz sposób zatrudniania asystenta. Jego wstępne założenia zostały opracowane przez MEiN. Standard posłuży także do przygotowania opisu kwalifikacji w tym zakresie, która powinna zostać następnie włączona do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. W projekcie ma zostać przeszkolonych ponad 600 asystentów. Start projektu ze względu na trudności administracyjne po stronie beneficjenta został wstrzymany - jego uruchomienie zaplanowano na koniec I kwartału 2021 roku.

Działanie 11. Wsparcie edukacji włączającej

I. Projekt pn. „Wspieranie podnoszenia jakości edukacji włączającej w Polsce”

Projekt jest realizowany od lipca 2018 roku w dwóch etapach. Pierwszy - pn. „Wspieranie podnoszenia jakości edukacji włączającej w Polsce” - zakończył się opracowaniem przez MEN we współpracy z Europejską Agencją do spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej rekomendacji dla ram polityki edukacyjnej w Polsce.

W drugim etapie, rozpoczętym w 2019 roku mają zostać przygotowane założenia zmian legislacyjnych na bazie ww. rekomendacji. W 2020 roku przygotowano w oparciu o wyniki konsultacji przygotowaną kolejną wersję założeń, które była konsultowana wraz z dokumentem „Model Edukacji dla Wszystkich” podczas 9 spotkań regionalnych oraz jednego spotkania z uczniami, prowadzonych w okresie październik – grudzień 2020 roku. Równolegle prowadzone były w tym zakresie konsultacje on-line.

W efekcie prowadzonych działań uzgodnieniowych oraz po uwzględnieniu prac *Zespołu do spraw opracowania modelu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, a także wspomnianych wcześniej rekomendacji, opracowano także założenia funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW). Nawiązano również współpracę z PFRON w zakresie stworzenia wspólnych placówek łączących zadania SCWEW oraz Centrów Informacyjno-Doradczych dla Osób z Niepełnosprawnościami (CIDON), w celu bardziej efektywnego świadczenia wsparcia dla osób ze szczególnymi potrzebami. W 2020 roku na realizację powyższych działań wydatkowano 634 tys. zł.

Ze względu na sytuację epidemiczną opóźniony został konkurs na wyłonienie 16 SCWEW- zaplanowany jest na kwiecień 2021 roku. W konkursie tym placówki edukacyjne i poradnie psychologiczno-pedagogiczne będą mogły ubiegać się o 2 mln zł grantu na utworzenie SCWEW (wybrany zostanie 1 w każdym regionie).

II. Działania wspierające edukację w czasie pandemii COVID

Reagując na zaistniałą sytuację związaną z pandemią COVID-19 MFiPR podjęło działania, które miały pomóc w realizacji wyzwań jakie stanęły przed całym rządem

np. tych związanych z nauką zdalną. W projektach realizowanych z funduszy europejskich dofinansowano zakup ponad 137 tys. sztuk sprzętu do zdalnej edukacji (o wartości 367 mln zł), prowadzono także prace nad e-materiałami dydaktycznymi dostosowanymi dla uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych (3 tys. materiałów). Efekty podjętych działań, poza doraźnym wsparciem w sytuacji zmiany sposobu edukacji w czasie pandemii, będą wykorzystywane także po jej zakończeniu, jako pomoce dla uczniów, którzy z powodu m.in. niepełnosprawności nie mogą uczestniczyć w stacjonarnej formie edukacji.

Działanie 12. Studia bez barier

Działanie to jest realizowane głównie w oparciu o projekty finansowane z funduszy europejskich, w zakresie wzmocnienia potencjału szkolnictwa wyższego do świadczenia nowoczesnych usług edukacyjnych. Pierwszym elementem tego działania był konkurs pn. „Uczelnia dostępna I” ogłoszony 14 marca 2019 roku. W wyniku przeprowadzonego naboru w 2020 roku podpisano 39 umów o dofinansowanie na kwotę 174 mln zł. Łącznie w konkursie podpisano 85 umów o wartości 321 mln zł. Projekty te zakładają kilkuletni horyzont czasowy. Realizacja 21 z nich ma zakończyć się do końca 2021 roku.

Bardzo duże zainteresowanie powyższym konkursem doprowadziło do decyzji o uruchomieniu jego drugiej edycji. Konkurs pn. „Uczelnia dostępna II” ogłoszono w lutym 2020 roku, przeznaczając na niego pierwotnie kwotę 150 mln zł. W odpowiedzi na zakończony w czerwcu 2020 r. nabór wpłynęło 87 projektów o łącznej wartości 343 mln zł. Wobec ponownie dużej liczby projektów i ich wysokiej jakości, a także istotnego celu konkursu dokonano zwiększenia pierwotnie zaplanowanej alokacji. Ostatecznie do dofinansowania rekomendowano 67 projektów o wartości 260 mln zł. Do końca 2020 roku podpisano 36 umów o wartości 148 mln zł. Podpisanie pozostałych 31 umów nastąpi w 2021 roku. Wstępnie zaplanowano także 3 edycję konkursu dla 20 uczelni, które dotychczas nie korzystały ze wsparcia na poprawę dostępności.

Działanie 13. Dostępność w programach kształcenia

Działanie jest realizowane w oparciu o projekty finansowane w ramach konkursu w PO WER pn. "Projektowanie uniwersalne". W 2020 roku prowadzono ocenę złożonych 41 projektów o łącznej wartości 48 mln zł. Konkurs rozstrzygnięto w marcu 2020 roku. Do dofinansowania rekomendowano 35 projektów. Do końca 2020 roku podpisano umowy na ich realizację o wartości 40 mln zł i wydatkowano łącznie 9,5 mln zł. Monitoring realizacji tych projektów przewidziany jest do końca 2023 roku.

Działanie 14. Kadry dla edukacji włączającej

W projektach, w których powstaną SCWEW ([Działanie nr 11](#)), jednym z zadań będzie podnoszenie kompetencji kadry szkół i przedszkoli ogólnodostępnych, w zakresie prowadzenia edukacji wrażliwej na potrzeby każdego ucznia. Sama koncepcja SCWEW zakłada też, że będą one ośrodkami wspomagającymi nauczycieli w procesie wdrażania rozwiązań w zakresie edukacji włączającej.

W 2020 roku opracowano założenia konkursu pn. „Kadry edukacji włączającej”, który ma zostać ogłoszony w II kwartale 2021 roku, a wybrane w nim podmioty w ciągu 24 miesięcy mają przeprowadzić szkolenia przygotowujące do pracy z osobami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych, w tym z niepełnosprawnościami, dla ponad 28 tys. nauczycieli, dyrektorów szkół i placówek doskonalenia nauczycieli. Kwota alokowana na konkurs to 52 mln zł.

Ponadto działania zwiększające kompetencje kadr uczelni przewidziano także innych projektach PO WER dedykowanych edukacji.

W projektach w konkursie pn. „Centrum Wiedzy o dostępności” ([Działanie 31](#)) nauczyciele akademicy będą mogli pogłębić wiedzę w zakresie zasad projektowania uniwersalnego, natomiast w projekcie pn. „Dostępna Szkoła” ([Działanie 9](#)) prowadzone będą szkolenia z zakresu dostępności dla kadry zarządzającej szkół.



Działanie 15. 100 placówek służby zdrowia bez barier

Mimo obiektywnych trudności związanych z funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia w trakcie pandemii COVID-19, nie wstrzymano zupełnie działań w jednym z najważniejszych z punktu widzenia celów Programu projekcie - "Dostępność Plus dla zdrowia", mającym na celu pilotażowe wdrożenie zmian w ok. 300 placówkach medycznych. Trzeba jednak zauważyć, iż działania projektu uległy przesunięciu w czasie, a nadal niestabilna sytuacja dotycząca COVID-19 może powodować także komplikacje na dalszych etapach jego realizacji.

W drugiej połowie 2019 roku rozpoczęto nabór placówek POZ, które otrzymają granty na poprawę dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami poprzez wdrożenie wybranych elementów przyjętego Standardu Dostępności POZ⁵. Maksymalna wartość grantu dla jednej placówki wynosi 720 tys. zł.

W czerwcu 2020 r. podjęto decyzję o zwiększeniu wartości projektu ze 150 do 300 mln zł. Proporcjonalnie zwiększono również wskaźnik planowanych do wsparcia podmiotów leczniczych wykonujących podstawową opiekę zdrowotną z pierwotnych 125 do 250 podmiotów oraz liczbę podmiotów wykonujących szpitalną działalność leczniczą z 25 do 50 podmiotów. Dzięki zwiększeniu zakresu projektu możliwe będzie przeprowadzenie dodatkowych naborów w 2021 roku.

Pierwszy nabór placówek POZ został zakończony w październiku 2020 roku, a alokacja środków w ww. naborze wyniosła 80 mln zł.

Zarówno w zakresie naboru dla POZ, jak i dla szpitali przewidziano 3 etapy oceny złożonych wniosków:

- I. ocenę spełnienia warunków formalnych;
- II. przeprowadzenie wstępnego audytu dostępności u Wnioskodawcy – w miejscu przyszłej realizacji projektu;
- III. ocenę ostateczną opartą o wyniki ww. wstępnego audytu.

W ramach naboru POZ zostało złożonych w sumie 316 wniosków, spośród których 144 przeszły pozytywnie I etap oceny. Do kolejnego II etapu zostało zakwalifikowanych 51 placówek. Finalny III etap w 2020 roku przeszło 19 projektów w związku z czym podpisano 19 umów z POZ o powierzenie grantu na kwotę ponad 10,5 mln zł.

Równolegle do działań związanych z poprawą dostępności w POZ w 2020 roku prowadzono także analogiczne działania dla szpitali.

Wsparcie grantowe (2 mln zł) mogły otrzymać – zgodnie z kryteriami ustalonymi przez MZ – tylko szpitale, które posiadają umowę z NFZ na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w Systemie Podstawowego Szpitalnego Zabezpieczenia

⁵ Dokument formułujący standardy dostępności w 4 obszarach: architektonicznym, cyfrowym, komunikacyjnym i organizacyjnym został opracowany przez ekspertów i przyjęty przez Komitet Dostępności Plus w Ochronie Zdrowia w lipcu 2019 roku.

Świadczeń Opieki Zdrowotnej (PSZ) i są zakwalifikowane do jednego z następujących poziomów PSZ: szpitale III stopnia, szpitale ogólnopolskie, szpitale onkologiczne, pulmonologiczne lub szpitale pediatryczne. Nabór szpitali prowadzono od stycznia do czerwca 2020 roku. W odpowiedzi na nabór złożono 52 wnioski, spośród których w I etapie oceniono pozytywnie 20. We wnioskach tych zaplanowano wydatki na pełną kwotę alokacji. Kolejny etap II oceny, czyli audyt dostępności przeszło 19 szpitali. W końcu 2020 roku została także podpisana umowa na organizację i przeprowadzenie cyklu szkoleń z zakresu dostępności dla pracowników szpitali i POZ objętych wsparciem grantowym. Szkolenia będą prowadzone w formie zdalnej. Ich rozpoczęcie planowane jest pod koniec I kw. 2021 roku.

Dodatkowo, w związku ze zmianami prawa, które nastąpiły już po ustaleniu założeń standardów dostępności POZ i szpitali, konieczne stało się dokonanie przeglądu tych dokumentów i ich dostosowania do aktualnego stanu prawnego. Zadanie polegające na przeglądzie standardów i ich dostosowaniu pod kątem wymogów i struktury ustawy o zapewnianiu dostępności, a także przygotowaniu załącznika do standardów opisującego zasady savoir vivre w stosunku do osób ze szczególnymi potrzebami ma zostać powierzone zewnętrznemu wykonawcy. W 2020 roku przygotowano założenia przetargu na jego wybór. Procedura zostanie uruchomiona w I kw. 2021 roku.

Działanie 16. Dostępne usługi medyczne

W opisywanym w Działaniu 15 projekcie pn. „Dostępność Plus dla zdrowia” przewidziano także działanie mające na celu wypracowanie kryteriów oceny dostępności usług świadczonych przez daną placówkę medyczną, które w przyszłości powinny zostać powiązane z systemem kontraktowania świadczeń przez Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ). Założeniem tego działania jest stworzenie systemu premiującego te placówki ochrony zdrowia, które realizują swoje zadania z zachowaniem dostępności. W projekcie w 2020 roku rozpoczęto proces przygotowań do opracowania rekomendacji dla opisanego powyżej systemu. W ramach spotkań roboczych ustalono, że realizacja zadania może rozpocząć się dopiero po przeglądzie Standardów Dostępności, czyli nie wcześniej niż w II połowie 2021 roku.



Działanie 17. Dostępne serwisy internetowe i aplikacje mobilne

I. Dostępność cyfrowa stron jednostek samorządu terytorialnego

W ramach tego działania było Ministerstwo Cyfryzacji (MC) we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), realizowało w 2020 roku projekt o wartości 5 mln zł pn. „Dostępność cyfrowa stron jednostek samorządu terytorialnego – zasoby, szkolenia, walidatory”, w ramach którego zaplanowano opracowanie materiałów edukacyjnych on-line oraz narzędzi do tworzenia i weryfikacji dostępnych dokumentów urzędowych, stron internetowych i innych materiałów/publikacji urzędowych.

W 2020 roku w ramach projektu przeprowadzono zasadniczo tylko badanie potrzeb najmniejszych podmiotów publicznych w dziedzinie dostępności cyfrowej, a przede wszystkim w kwestii wiedzy na ten temat. Badanie, które w założeniach projektu miało być jedynie narzędziem pozwalającym doprecyzować, które obszary wiedzy o dostępności wymagają szczególnej uwagi przy tworzeniu kursów e-learningowych, ujawniło że gruntownego objaśnienia wymagają wszystkie obszary dostępności cyfrowej stron www. W projekcie większość działań merytorycznych zaplanowano na 2021 rok (utworzenie 50 szablonów modelowych serwisów internetowych administracji publicznej, objęcie wsparciem szkoleniowym z zakresu zapewnienia dostępności ponad 3,3 tys. pracowników administracji publicznej).

Szkolenia w z dostępności cyfrowej dla pracowników administracji publicznej przewidziano także w projekcie „Przyjazny urząd” opisanym [w Działaniu 19](#), a także prowadzono w ramach działalności Centrum GovTech w strukturze KPRM (o czym poniżej w pkt III).

II. Opracowanie kwalifikacji rynkowych z zakresu dostępności cyfrowej

W 2020 roku do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) wprowadzono 3 kwalifikacje rynkowe związane z dostępnością cyfrową:

- „Audytywanie dostępności stron internetowych zgodnie ze standardem WCAG (Web Content Accessibility Guidelines)” – kwalifikacja pozwala na badanie dostępności stron www w oparciu o standard WCAG;
- „Audytywanie dokumentów cyfrowych w oparciu o standard WCAG (Web Content Accessibility Guidelines)” – kwalifikacja pozwala na ocenę zgodności dokumentów cyfrowych ze standardem WCAG poprzez wskazywanie błędów w dostępności i sposobów ich poprawy;
- „Projektowanie i prowadzenie badań dostępności informacji elektronicznej z udziałem użytkowników-testerów z indywidualnymi potrzebami” – kwalifikacja ma na celu standaryzację umiejętności organizowania badania konsultanckiego dostępności stron internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów cyfrowych oraz innych informacji i interfejsów elektronicznych w oparciu o międzynarodowy standard dostępności WCAG, a także w oparciu o szczegółową metodologię badania.

Obecnie kwalifikacji są na etapie nadania uprawnień dla Instytucji Certyfikującej (IC) czyli podmiotu który będzie egzaminował i wydawał certyfikaty poświadczające zdobycie kwalifikacji. Decyzje w tym zakresie zostaną wydane w 2021 roku.

Na włączenie do ZSK oczekuje 5 kolejnych kwalifikacji z zakresu dostępności cyfrowej:

- „Wykorzystywanie standardu WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) przy tworzeniu i dostosowywaniu aplikacji mobilnych” – kwalifikacja pozwala na zapewnienie dostępności aplikacji mobilnych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- „Wykorzystywanie standardu WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) przy tworzeniu i dostosowywaniu stron internetowych” - kwalifikacja pozwala na zapewnienie dostępności cyfrowej stron internetowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- „Wykorzystywanie standardu WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) w tworzeniu i dostosowywaniu dokumentów cyfrowych” - kwalifikacja pozwala na zapewnienie dostępności cyfrowej dokumentów cyfrowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- „Wykorzystywanie standardu WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) w redagowaniu stron internetowych” - kwalifikacja pozwala na zapewnienie dostępności cyfrowej stron internetowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- „Organizowanie usług dostosowywania multimediiów do standardu WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) z podstawowymi umiejętnościami ich dostosowania dla osób z indywidualnymi potrzebami” - kwalifikacja pozwala na zapewnienie dostępności cyfrowej umieszczanych na stronach www multimediiów.

Finalizacja procesu włączania do ZSK ww. kwalifikacji powinna nastąpić w 2021 roku.

III. Działania realizowane przez Ministerstwo Cyfryzacji / Centrum GovTech w strukturze KPRM

Byłe MC (obecnie Centrum GovTech w KPRM) jako podmiot odpowiedzialny za koordynację wdrażania *Ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 848, zwaną dalej „ustawą o dostępności cyfrowej”)*⁶ w 2020 roku realizowało działania mające na celu weryfikację czy obowiązki wynikające z ustawy są przestrzegane przez podmioty publiczne a także informowało i edukowało poprzez organizację spotkań i szkoleń na ich temat.

Wymieniona powyżej ustawa nałożyła na podmioty publiczne obowiązek sporządzania w sposób dostępny cyfrowo, deklaracji dostępności. Ten dokument informuje osoby z niepełnosprawnościami o tym, czego mogą spodziewać się korzystając z danej strony internetowej lub z danej aplikacji mobilnej ale także

⁶ Link: <https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2019/848>

zawiera wiele dodatkowych informacji dotyczących dostępności np. informacje o dostępności architektonicznej urzędu, dostępie do tłumacza języka migowego, czy dane kontaktowe do opiekuna dostępności cyfrowej w podmiocie.

Sama deklaracja powinna być sporządzona dostępnie cyfrowo i być świadectwem tego że podmiot sprawdził dostępności cyfrową swojej strony internetowej lub aplikacji mobilnej oraz prowadzi stały nadzór nad tą dostępnością.

Ponieważ sporządzanie deklaracji dostępności jest relatywnie nowym obowiązkiem podmiotów publicznych, MC prowadziło monitorowanie jego realizacji a także sprawdzało poprawność sporządzenia samych deklaracji. Deklaracje były wyszukiwane na stronach www podmiotów publicznych, a ich zawartość weryfikowana pod kątem zgodności z wymaganiami ww. ustawy oraz z dokumentem „Warunki techniczne publikacji oraz struktura dokumentu elektronicznego Deklaracji Dostępności” opublikowanym na stronie www pod poniższym adresem⁷.

Dokonano także przeglądu dostępności cyfrowej losowo wybranej próby 835 stron www. MC badało wszystkie deklaracje dostępności, dla których otrzymało powiadomienie z Alertu Google. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości podmiot publiczny był poinformowany o błędach celem ich korekty. Na podstawie badania przeprowadzonego przy użyciu dedykowanego do tego celu oprogramowania wygenerowano raporty nt. dostępności dla każdej z 835 stron oraz przygotowano zbiorczą tabelę zawierającą wszystkie błędy dostępności cyfrowej, oraz przygotowano zbiorczy raportu z prowadzonej weryfikacji. Ponadto wybrano 20 projektów Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa, które na podstawie wniosku o dofinansowanie oraz studium wykonalności zostało sprawdzonych pod kątem wdrażania dostępności cyfrowej.

W 2020 roku MC kontynuowało prowadzone od maja 2019 roku comiesięczne szkolenia z dostępności cyfrowej, które w związku z pandemią od kwietnia organizowano w formie zdalnej. Odbyło się 12 szkoleń. Zorganizowano także zdalne spotkanie pn. Accessibility Summit dla 250 osób zajmujących się dostępnością cyfrową w podmiotach publicznych. Podczas spotkania wystąpiło 20 specjalistów z dziedziny dostępności cyfrowej.

IV. Projekty realizowane w Programie Polska Cyfrowa (PO PC)

Do poszerzania wiedzy i stosowania standardów cyfrowych przyczyniają się w szczególności dedykowane temu obszarowi konkursy, współfinansowane ze środków europejskich. Już na etapie aplikowania o wsparcie z Funduszy Europejskich, a następnie na etapie realizacji projektu wymagane jest stosowanie *Standardów dostępności dla polityki spójności 2014-2020*⁸ których elementem jest m.in. standard cyfrowy. Kryteria ustalane w procedurze wyboru projektów mogą dodatkowo premiować działania projektowane z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

⁷ Link: <https://mc.bip.gov.pl/objasnienia-prawne/warunki-techniczne-publicacji-oraz-struktura-dokumentu-elektronicznego-deklaracji-dostepnosci.html>.

⁸ Załącznik nr 2 do Wytucznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.

W 2020 roku w projektach PO PC premiowano dodatkowymi punktami projekty oferujące rozwiązania skierowane do osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowe punkty otrzymały m.in. 4 projekty, w ramach których wskazano realizację zadań wykraczających poza te wskazane w cyfrowym standardzie dostępności np.:

- w projekcie, w którym realizowane jest zwiększenie dostępności cyfrowych zbiorów polskich instytucji kultury i nauki poprzez rozbudowę serwisu Federacji Bibliotek Cyfrowych (FBC) w zakresie wyszukiwania obiektów cyfrowych;
- w projekcie Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach opracowania Wirtualnego Laboratorium Transkrypcji przewidziano opracowanie ergonomii aplikacji umożliwiającej transkrybowanie dokumentów cyfrowych przez osoby niepełnosprawne;
- w aplikacji mobilnej do kompleksowego przeprowadzenia konsultacji społecznych w procesach kształtowania przestrzeni zaproponowano rozszerzenie funkcjonalności polegające na możliwości dostosowania mapy dla potrzeb osób niedowidzących;
- w aplikacji pn. "Time machine" przyczyniającej się do wzmocnienia zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-kultury przewidziano funkcję informującą o ewentualnych utrudnieniach/ barierach architektonicznych na trasie zwiedzania, która wspomogę poruszanie się osób z niepełnosprawnością ruchową, ale również seniorów i rodziców z wózkami.

Działanie 18. Dostępne treści multimedialne

I. Dostępność informacyjno-komunikacyjna podmiotów publicznych

Dzięki wejściu w życie dwóch ustaw dedykowanych dostępności⁹, osoby ze szczególnymi potrzebami uzyskały łatwiejszy dostęp do informacji o usługach realizowanych przez podmioty publiczne.

W ramach ustawy o zapewnianiu dostępności, wśród minimalnych wymagań stawianych ww. podmiotom, uwzględniono obowiązek umieszczenia na stronie internetowej informacji o zakresie działalności danego podmiotu w postaci elektronicznego pliku z tekstem odczytywalnym maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania.

Natomiast przepisy ujęte w ustawie o dostępności cyfrowej w całości zobowiązują podmioty publiczne, a także niektóre organizacje pozarządowe do zapewnienia w pełni dostępnych treści multimedialnych, zgodnych ze standardem WCAG 2.1, w tym umieszczenia na stronie www „deklaracji dostępności” strony internetowej lub aplikacji mobilnej.

⁹ Mowa o ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych i ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

II. Programy dotacyjne Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

W 2020 roku MKDNIŚ wspierało projekty z zakresu dostępności cyfrowej zasobów kultury i dziedzictwa, w szczególności w ramach 3 programów dotacyjnych:

- Program MKDNIŚ pn. „Kultura cyfrowa” - celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniające opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego, mający również na uwadze potrzeby osób niepełnosprawnych.
- Program MKDNIŚ pn. „Film” - celem programu jest promowanie wiedzy na temat osiągnięć kinematografii, jej roli we współczesnej kulturze, a także wsparcie dla działań sprzyjających rozwojowi kultury filmowej i upowszechniających ambitny, niekomercyjny repertuar filmowy.
- Program MKDNIŚ pn. „Kultura w sieci” realizowany przez Narodowe centrum Kultury (NCK) - program zrealizowany w 2020 roku z ukierunkowaniem na zmianę formy upowszechniania działalności twórczej lub artystycznej w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii. Celem programu było tworzenie warunków dla wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym, których odbiór następuje poprzez narzędzia on-line, jak również rozwój przestrzeni umożliwiającej odbiorcom kultury korzystanie z jej zasobów w sieci. Istotnym celem programu jest wspieranie zadań rozwijających kapitał kulturowy odbiorców za pomocą narzędzi internetowych oraz rozwój kompetencji cyfrowych zarówno odbiorców, jak i kadr kultury. W wyniku realizacji programu miało miejsce wiele projektów edukacji na rzecz dostępności w kulturze, powstało wiele materiałów spełniających ustawowe wymogi dostępności - w tym wydarzeń artystycznych on-line, materiałów edukacyjnych itp. W ramach programu pn. „Kultura w sieci” łączny koszt działań (łączna kwota udzielonych dofinansowań) wyniósł blisko 60 mln zł.

III. Programy grantowe Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej (PISF)

PISF realizuje systemowo działania służące zwiększeniu dostępności kinematografii dla osób ze szczególnymi potrzebami poprzez zobowiązanie producentów materiałów filmowych współfinansowanych ze środków PISF do zapewnienia audiodeskrypcji, napisów dla niesłyszących lub tłumacza PJM.

Od 2016 roku w Programach Operacyjnych PISF obowiązuje zapis o obowiązku wykonania audiodeskrypcji przez producentów filmów fabularnych i pełnometrażowych filmów animowanych. W Programach Operacyjnych PISF obowiązujących od 2017 roku wymóg wykonania audiodeskrypcji został rozszerzony na filmy dokumentalne. Producent ma obowiązek wykonania audiodeskrypcji i napisów dla niesłyszących oraz dołączenia ich do kopii wzorcowej filmu, która jest przekazywana do Filмотeki Narodowej. Jest to jeden z warunków przyjęcia

rozliczenia końcowego dofinansowania przyznanego przez PISF. W 2020 roku łącznie 48 filmów fabularnych oraz dokumentalnych dofinansowanych przez PISF w ramach Programów Operacyjnych miało wykonaną audiodeskrypcję, napisy dla niesłyszących lub tłumacza PJM.

IV. Działania realizowane przez Filmotekę Narodową – Instytut Audiowizualny (FINA)

Element dostępności jest uwzględniany w procesie upowszechniania zasobów dziedzictwa audiowizualnego na portalu Filmoteki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego (FINA) pn. „Ninateka”, która została zbudowana w oparciu o wymagania WCAG 2.0 z uwzględnieniem poziomu AA. Dzięki zastosowanym rozwiązaniom Ninateka jest pierwszym portalem w Polsce, który tak przystępnie zaczął udostępniać polskie dziedzictwo audiowizualne. W zasobach Ninateki znajduje się ponad 200 transkrypcji, 101 materiałów z audiodeskrypcją (spektakli, filmów, filmów dokumentalnych, bajek) i 91 tłumaczeń migowych filmów, spektakli, dokumentów, bajek i animacji.

V. Realizacja badania dotyczącego modeli zapewniania dostępności kinematografii osobom z niepełnosprawnościami

W 2020 r. ogłoszono zamówienie na „Ekspertyzę dotyczącą dostępności kinematografii dla osób z niepełnosprawnościami w Polsce oraz stosowanych w innych krajach metod zapewniania osobom z niepełnosprawnościami równego dostępu do kinematografii”. Rozpoczęte w czwartym kwartale 2020 roku badanie ma na celu wykonanie szczegółowego przeglądu, analizy oraz krytycznego porównania wraz z odniesieniem do polskich realiów, rozwiązań systemowych, w tym prawno-legislacyjnych, funkcjonujących w innych krajach, służących zapewnianiu osobom z niepełnosprawnościami równego dostępu do kinematografii i produkcji audiowizualnych. Zakończenie badania planowane jest na 2021 rok.

VI. Większa dostępność cyfrowa programów telewizyjnych

W 2018 roku wprowadzono zmiany do *ustawy z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji* (Dz. U. z 2020r. poz. 805)¹⁰, polegające na zobowiązaniu nadawców programów telewizyjnych do zapewnienia dostępności audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, poprzez wprowadzenie udogodnień dla osób niepełnosprawnych (audiodeskrypcja, napisy dla niesłyszących, tłumaczenie na język migowy). W 2020 roku już co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu (z wyłączeniem reklam i telesprzedaży) musiało posiadać takie udogodnienia, co stanowiło wzrost w stosunku do 2019 roku o 10%.

¹⁰ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/805>

Działanie 19. Przyjazny urząd

I. Szkolenia dla administracji z zakresu dostępności cyfrowej

W 2020 roku Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (KPRM) realizowała projekt pn. „Przyjazny urząd – szkolenia z zakresu dostępności cyfrowej”. W projekcie planowane jest przeszkolenie 1000 pracowników urzędów administracji publicznej – redaktorów stron internetowych i webmasterów – z dostępności cyfrowej i prostego języka. Realizację działań szkoleniowych zaplanowano w okresie II kw. 2021 roku – II kw. 2022 roku.

W sierpniu 2020 roku podpisano umowę z Wykonawcą szkoleń, który opracował już programy i materiały szkoleniowe oraz rozpoczął rekrutację na szkolenia. Z powodu pandemii koronawirusa COVID-19 nie była możliwa ich organizacja w trybie stacjonarnym. W związku z tym prowadzono uzgodnienia dotyczące zmiany organizacji szkoleń na tryb zdalnym. Szkolenia ruszą w II kw. 2021 roku, obecnie trwają prace nad opracowaniem platformy szkoleniowej.

Alokacja na projekt wynosi 2,7 mln zł.

Szkolenia dla pracowników administracji publicznej w zakresie dostępności cyfrowej są lub będą realizowane także w ramach działań KPRM (centrum GOV TECH) opisanych w [Działaniu 17](#).

II. Zasady prostego języka i efektywnej komunikacji wdrażane w administracji publicznej

Prowadzenie korespondencji urzędowej w sposób przystępny dla obywateli jest także elementem poprawy dostępności sektora publicznego. Dlatego na poziomie administracji publicznej podejmowane są już od kilku lat działania informacyjne i szkoleniowe w tym zakresie. Jeszcze w 2019 roku powołano Zespół ds. promocji prostego języka w urzędach administracji rządowej. Zespół, któremu przewodniczy Szef Służby Cywilnej, skupia tzw. liderów prostego języka wyznaczonych w urzędach centralnych i wojewódzkich. Liderzy prostego języka w służbie cywilnej wspierają dyrektorów generalnych urzędów w działaniach na rzecz prostej komunikacji, m.in. poprzez upowszechnianie materiałów dotyczących tej tematyki, upraszczanie dokumentów stosowanych w urzędach, promocję i edukację w zakresie zasad prostego języka wśród pracowników np. przez warsztaty, szkolenia.

W 2020 roku w KPRM odbywało się kilka spotkań Zespołu ds. promocji prostego języka w urzędach administracji rządowej. W spotkaniach uczestniczyli – jako goście – przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych urzędów.

Spotkania pozwoliły na wymianę opinii na temat tego jak skutecznie promować prosty język w swoim urzędzie oraz przekazanie informacji o dobrych praktykach. Zespół wypracował i przedstawił Szefowi Służby Cywilnej propozycję zalecenia w zakresie prostego języka (zalecenie zostało podpisane w grudniu 2020 roku). Poprzez udział w pracach zespołu członkowie zespołu współtworzą i rozwijają model

prostego języka urzędowego w Polsce. Kolejne spotkania Zespołu są zaplanowane na II i IV kwartał 2021 roku.

Ponadto w 2020 roku prowadzone były szkolenia w zakresie prostego języka m.in. przez pracowników Departamentu Służby Cywilnej KPRM. Z powodu pandemii koronawirusa COVID-19 szkolenia zrealizowano w mniejszym zakresie odnośnie planowanej liczby przeszkolonych osób, niż pierwotnie zakładano. Na początku 2020 roku KPRM przeszkolił łącznie 44 słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego i aplikantów Akademii Dyplomatycznej MSZ. Na realizację szkoleń przeznaczono w 2020 roku 10,7 tys. zł.

W związku pandemią szkolenia dla 100 osób mają być prowadzone w 2021 roku w formie wideokonferencji. Szkolenia będą organizowane we współpracy z jednostkami zewnętrznymi – z tego względu harmonogram szkoleń jest elastyczny i może ulec zmianie.



Działanie 21. Numer 112 dla wszystkich

I. Promocja aplikacji mobilnej pn. „Alarm 112”

W 2020 roku MSWiA zrealizowało kampanię reklamową aplikacji mobilnej pn. „Alarm 112”. Głównym celem działania aplikacji jest zapewnienie skutecznej formy komunikacji osób z niepełnosprawnościami z operatorami numerów alarmowych w CPR, w celu udzielenia niezbędnej pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia, życia, mienia, środowiska, bezpieczeństwa i porządku publicznego. Aplikacja mobilna pn. „Alarm 112” umożliwia rejestrację użytkownika, określenie jego lokalizacji w celu poinformowania odpowiednich służb ratunkowych oraz komunikację w czasie rzeczywistym z operatorem numeru alarmowego z wykorzystaniem krótkich wiadomości tekstowych (sms, czat). Aplikacja mobilna jest dostępna bezpłatnie od stycznia 2020 roku w sklepach Google Play i App Store.

W ramach prowadzonej kampanii promocyjnej opublikowano 5 filmów instruktażowo-promocyjnych:

- „W jakich sytuacjach korzystać z numeru alarmowego 112” - poprzez media społecznościowe, stronę www ministerstwa i służb, PZG;
- „Aplikacja mobilna Alarm112”;
- „Zgłoszenia do Państwowej Straży Pożarnej”;
- „Zgłoszenia do Policji”;
- „Zgłoszenia do Państwowego Ratownictwa Medycznego”.

Wszystkie filmy zawierają oprawę lektorską, napisy, infografiki i tłumaczenie na Polski Język Migowy (PJM) dzięki czemu prezentowane informacje mogły być zrozumiane przez osoby m.in. z niepełnosprawnością słuchu. Właśnie do tej grupy skierowana jest funkcjonalność aplikacji pozwalająca na komunikację za pośrednictwem piktogramów (osoby głuche często nie znają języka polskiego, dlatego konieczne jest zastosowanie alternatywnej formy komunikacji). Filmy zostały udostępnione na stronie MSWiA, PZG, KGP, KGPS, Urzędów Wojewódzkich i w mediach społecznościowych ww. podmiotów.

II. Nowelizacja ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego

W listopadzie 2020 roku, weszła w życie *ustawa z dnia 17 września 2020 r. o zmianie ustawy o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1899)*¹¹. W ustawie uregulowano m.in. kwestię użytkowania aplikacji mobilnej pn. „Alarm 112”, umożliwiającej wysyłanie do centrów powiadamiania ratunkowego zgłoszeń alarmowych za pośrednictwem wiadomości SMS (poprzez wprowadzenie ustawowej definicji „aplikacja mobilna”).

¹¹ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/1899>

Działanie 22. Mobilność

I. Usługi indywidualnego transportu „door-to-door”

W 2020 roku rozstrzygnięty został konkurs grantowy pod nazwą „Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”. W I kwartale 2020 roku wykonano badanie rynku usług indywidualnego transportu door-to-door, opracowano zestawienie istniejących modeli świadczenia usług indywidualnego transportu oraz określono minimalne wymagania związane ze standaryzacją usług door-to-door oraz dostosowań architektonicznych w budynkach wielorodzinnych (konkurs daje gminom możliwość pozyskania środków na poprawę dostępności w obu ww. aspektach). Przygotowane dokumenty były konsultowane z kluczowymi interesariuszami, tj. jednostkami samorządu terytorialnego, ogólnokrajowymi związkami JST, organizacjami pozarządowymi i środowiskami pracującymi z osobami niepełnosprawnościami¹² (zorganizowano 6 spotkań konsultacyjnych w Opolu, Toruniu, Olsztynie, Lublinie oraz w Warszawie). Na ich podstawie opracowano całą dokumentację konkursową.

W III kwartale ogłoszony został konkurs grantowy (kwota przeznaczona na konkurs to 45 mln zł), który trwał do 21 sierpnia 2020 roku. Do udziału uprawnione były gminy, związki i porozumienia gmin, powiaty, związki i porozumienia powiatów, w których nie jest oferowana usługa transportu typu door-to-door. W konkursie wymagano przedstawienia kompleksowej koncepcji transportu door-to-door, sporządzonej zgodnie z wytycznymi PFRON oraz zachowania określonych, minimalnych standardów - zarówno w zakresie ww. transportu jak i ewentualnych dostosowań architektonicznych w budynkach wielorodzinnych.

W konkursie złożono 154 wnioski na łączną kwotę prawie 98 mln zł. Ocena merytoryczna wniosków została zakończona w IV kwartale 2020 roku. W jej wyniku 108 wniosków zostało ocenionych pozytywnie, 46 otrzymało negatywną ocenę. Ponieważ przyjęta alokacja nie pozwalała na dofinansowanie wszystkich pozytywnie ocenionych projektów do dofinansowania rekomendowano projekty 77 jednostek samorządu terytorialnego (powiatów lub gmin). Przyjęte projekty opiewały na kwotę 40,2 mln zł. Do końca IV kwartału 2020 roku zawartych zostało 68 umów o przyznanie grantu, na łączną kwotę 35,4 mln zł. Grantobiorcom wypłacono już zaliczki w wysokości 21,3 mln. zł. Dzięki projektowi już w 2021 roku 116 gmin¹³ uruchomi indywidualny transport dla swoich mieszkańców, będących osobami z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności.

¹² W zorganizowanych 6 regionalnych spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyły następujące instytucje/osoby: jednostki samorządu terytorialnego (2807); pełnomocnicy ds. osób z niepełnosprawnościami (52); ośrodki Pomocy Społecznej / Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie / Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie (4909); Fundacje (159) a także Oddziały regionalne PFRON (16).

¹³ Ponieważ składane wnioski i przyznawane granty dotyczyły zarówno powiatów (kilka gmin) jak i pojedynczych gmin - liczba zawartych umów grantowych nie jest tożsama z liczbą gmin, które dzięki wsparciu będą mogły uruchomić transport door-to-door.

II. Projekt „aPSYstent”

Rok 2020 to także kontynuacja projektu PFRON pn. „Budowa kompleksowego systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników oraz zasad jego finansowania” (zwany projektem „aPSYstent”). Projekt ma pomóc w zwiększeniu zasób psów przewodników w Polsce, przez co osoby z niepełnosprawnością wzroku będą miały większą szansę na posiadanie takiego psa a przez to na bardziej samodzielne funkcjonowanie.

W 2020 roku prowadzono szkolenie podstawowe zakupionych dotychczas psów w rodzinach zastępczych (wolontariusze, u których pies przystosowuje się funkcjonowania w przestrzeni domu czy przestrzeni miejskiej) oraz rozpoczęto szkolenie specjalistyczne u instruktorów (szkolenie ukierunkowane na zdobycie przez psa umiejętności potrzebnych do asystowania osobie z niepełnosprawnością wzroku). Zakupionych zostało 29 psów (łącznie w projekcie 48, w tym 19 psów w roku 2019), z czego 15 psów jest już w trakcie szkolenia specjalistycznego. Prowadzono także sukcesywnie rekrutację oraz szkolenia dla wolontariuszy (rodzin zastępczych), a także spotkania dla osób zainteresowanych wolontariatem w projekcie.

Ważnym elementem projektu zrealizowanym w 2020 roku był także wybór fundraiser managerów (3 osoby) przez organizacje pozarządowe prowadzące projekt. Ich rolą jest organizacja zbiórek mających na celu utrzymanie działalności związanej z dalszym szkoleniem psów już po zakończeniu projektu. Fundraiserzy po przeszkoleniu i doradztwie podjęli już pierwsze działania zmierzające do organizacji kampanii zbiórkowych. W ramach projektu stworzono także narzędzie monitorujące poziom wyszkolenia psów. Rozpoczęto także ważną część projektu, czyli rekrutację osób chcących otrzymać wyszkolonego psa przewodnika w tym przeprowadzono spotkania konsultacyjne dla osób zainteresowanych i instruktorów.

Powstał także film o psie przewodniku zachęcający do jego posiadania (*Mój pies, moje oczy* - film promujący udostępnianie psów przewodników dostępny jest w serwisie YouTube¹⁴). W projekcie wydatkowano kwotę 1,95 mln zł.

Działanie 23. Dostępne usługi społeczne

I. Projekt „Energia społeczna. Sieć Przedsiębiorstw Społecznych”

Niniejszy projekt zakłada stworzenie modelowych rozwiązań w zakresie kompleksowego świadczenia przez podmioty ekonomii społecznej i solidarnej usług społecznych.

W 2020 roku wypracowano w nim 5 modeli przedsiębiorstw społecznych, świadczących wiązki usług społecznych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami. Opracowane modele dotyczą:

¹⁴ Link do filmu: https://www.youtube.com/watch?v=5Sa2o_tSL0c

usług opiekuńczych, opieki wytnieniowej, usług przedszkolnych, rehabilitacyjnych oraz usług turystycznych.

Przeprowadzono konsultacje modelowych rozwiązań z przedsiębiorstwami społecznymi (PS) biorącymi udział w projekcie oraz działania polegające na przygotowaniu poszczególnych zainteresowanych środowisk do pilotażowego wdrożenia modeli przez grupę 40 PS na terenie całego kraju. W 2020 roku opracowano także standard pracy Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) w zakresie wsparcia rozwoju PS świadczących wiązki usług. Standard obejmuje katalog działań wspierających (metody, formy, zakres, sposoby wykorzystania, podręczny instruktaż). Podjęto także działania związane z wdrażaniem opracowanych modeli PS oraz testowaniem ww. standardu pracy OWES. Kwota wydatkowana w ramach projektu w 2020 roku to ok. 1,4 mln zł. Szczegółowe informacje o projekcie dostępne są na stronach spoldzielnie.org oraz ozrss.pl.¹⁵

II. Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego i PES

Ponieważ sektor usług społecznych użyteczności publicznej jest szczególnie ważny dla zapewniania dostępności lub kompensowania jej braku, jednym z elementów Programu jest stworzenie modelu współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego i sektora ekonomii społecznej.

W ramach projektu opracowana zostanie Koncepcja Modelu Współpracy (KMW) podmiotów zatrudnienia socjalnego z innymi instytucjami i podmiotami świadczącymi usługi społeczne. Model ten będzie uwzględniał trzy merytoryczne sfery współpracy: zaspokajanie potrzeb kadrowych realizatorów usług społecznych (PES); przygotowanie osób do tworzenia PES specjalizujących się w usługach społecznych; wykonywanie zleceń w określonych usługach społecznych. Opracowane rozwiązania mają w przyszłości umożliwić pełniejsze niż dotychczas wykorzystanie doświadczeń, zasobów i potencjału podmiotów zatrudnienia socjalnego.

Opracowanie modelu będzie poprzedzone odpowiednim badaniem ankietowym realizowanym wśród 435 podmiotów zatrudnienia socjalnego, w tym 175 Centrów Integracji Społecznej oraz 260 Klubów Integracji Społecznej. W 2020 roku zakończono prace nad przygotowaniem badania ankietowego i opracowano plan szkolenia koordynatorów sieci ankietarskiej. Prowadzono także prace koncepcyjne nad strukturą raportu z badań jak również pilotażowe badanie w placówkach socjalnych i opracowano wstępny raport z pilotażu pt. "Diagnoza instytucji zatrudnienia socjalnego - III edycja". Raport z badań jest w trakcie przygotowywania do publikacji. Dostępny będzie [na stronie www](#)¹⁶. Kwota wydatkowana w projekcie w 2020 roku to ok. 8,7 mln zł.

¹⁵ Linki: <http://spoldzielnie.org/project,51>;
<http://ozrss.pl/projekt-energia-spoeczna-siec-przedsiębiorstw-spoecznych-realizujacych-nowe-modele-uslug-w-zakresie-uzytecznosci-publicznej/>

¹⁶ Link: <http://nowymodelwspolpracy.sylpo.pl/index.php/do-pobrania>

III. Usługi społeczne i zdrowotne oraz wsparcie w walce z COVID-19

W roku 2020 we wszystkich województwach realizowane były usługi społeczne i zdrowotne, skierowane do osób o szczególnych potrzebach. Usługi te są świadczone w formach zdeinstytucjonalizowanych – a więc w społeczności lokalnej, zamiast w dużych, separujących instytucjach opiekuńczych. Na te działania (głównie w ramach RPO) wykorzystano prawie 978 mln zł, a wsparciem w postaci usług opiekuńczych i asystenckich objęto ponad 20 tys. osób, w tym prawie 900 osób skorzystało z usług w mieszkaniach chronionych lub wspomaganych.

Z Funduszu Solidarnościowego w 2020 roku (prócz wymienionego [w Działaniu 24](#) Programu „Asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej,„) finansowano również inne programy wspierające dostarczanie usług społecznych.

Wśród nich należy wymienić Program pn. „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2020, kierowany do członków rodzin lub opiekunów dziećmi z niepełnosprawnościami, a także innych osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności (lub orzeczeniami równoważnymi) i polegający na wsparciu w postaci na doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad ww. osobami, a także podniesienia swoich umiejętności i wiedzy zakresie sprawowania tej opieki. Program był realizowany w trzech formach: świadczenia w ramach pobytu dziennego (w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej, w ośrodku wsparcia prowadzonym jako zadanie własne samorządu, w innym miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzymało pozytywną opinię gminy lub powiatu realizującego Program), świadczenia w ramach pobytu całodobowego (w ośrodku wsparcia prowadzonym jako zadanie własne samorządu, w ośrodku lub placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym wpisaną do rejestru właściwego wojewody, w innym miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzymało pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program), trzecia forma to świadczenie usługi opieki wytchnieniowej poprzez zapewnienie członkom rodziny lub opiekunom możliwości skorzystania ze specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego lub terapeutycznego) oraz wsparcia w zakresie nauki pielęgnacji, rehabilitacji lub dietetyki). W ramach Programu gmina lub powiat mogły otrzymać wsparcie finansowe w wysokości do 80 proc. kosztów realizacji usługi. Program jest tak skonstruowany, że fizycznie nie ma miejsca na przekazywanie pieniędzy na zakup usług bezpośrednio przez beneficjentów.

W 16 województwach roku 2020 objęto opieką wytchnieniową łącznie 3 836 osób, wydatkowano środki w wysokości ponad 26 mln zł.

Kolejny program finansowanym z FS w 2020 pn. „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” skierowano do osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia¹⁷ oraz dzieci niepełnosprawnych do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności w przypadku których potwierdzono konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną

¹⁷ Z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jak również z orzeczeniami równoważnym.

możliwością samodzielnej egzystencji, w tym konieczność udziału opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.¹⁸ W 2020 roku Programem objęto łącznie 4 930 osób, a wydatkowano na ten cel kwotę ponad 24,4 mln zł.

Jako efekt interwencji środków z FS warto również wymienić otwarte w II połowie 2020 roku w powiecie łęczyńskim pierwsze w Polsce Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne.¹⁹ Koszt budowy i wyposażenia Centrum to ponad 2,7 mln zł. Z placówki do końca 2020 roku skorzystało 18 osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym.

W okresie pandemii COVID-19 szczególnie warte odnotowania są działania podjęte w celu wsparcia osób przebywających w Domach Pomocy Społecznej (DPS) oraz korzystających z Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ). Ponad 275 mln zł pochodzących z funduszy europejskich przeznaczono na bezpośrednie działania w zakresie tymczasowego wzmocnienia kadr i zabezpieczenia osób przebywających w DPS (dofinansowania wynagrodzeń personelu i zakupu środków ochrony). Jednocześnie ze środków pochodzących z rezerw celowych budżetu państwa od początku trwania epidemii przekazano dodatkowo ok. 136 mln zł celem wsparcia bieżącej działalności domów pomocy społecznej, w tym w zapewnieniu ciągłości opieki nad mieszkańcami. Zapewniono również ochronę uczestników WTZ oraz bezpieczną rehabilitację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami. Na ten cel przeznaczona została kwota prawie 14,6 mln zł, a wsparcie mogło uzyskać 970 WTZ w całej Polsce, w których uczestniczy blisko 30 tys. osób z niepełnosprawnościami.

IV. Pilotaż Centrów Usług Społecznych

Na przełomie 2019 i 2020 roku MRPiPS ogłosiło konkurs na pilotaż centrów usług społecznych pn. "Wsparcie tworzenia centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług".

Projekt skupia się na wypracowaniu i przetestowaniu funkcjonowania co najmniej 30 modelowych rozwiązań w zakresie integracji i rozwoju usług społecznych adresowanych zarówno do ogółu mieszkańców, jak i do grup o szczególnych potrzebach, np. osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, rodzin wielodzietnych. Pozwoli to gminom na dostosowanie świadczonych usług i do potrzeb mieszkańców gminy, i do własnych możliwości finansowych.

W 2020 roku podpisano 31 umów na realizację projektów na utworzenie centrów usług społecznych tzw. CUS-ów, które będą tworzyć i testować ww. rozwiązania modelowe. Zawarte w 2020 roku umowy opiewają na kwotę prawie 90 mln zł (89 864 911,50 PLN). Większość projektów rozpocznie realizację od stycznia 2021 roku. Planowane jest też podpisanie kolejnych umów.

¹⁸ Z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

¹⁹ Link do informacji o tym wydarzeniu: <https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/pierwsze-centrum-opiekunczo-mieszkalne-otwarte/>

V. Modele mieszkań wspomaganych

Szczególnie ważnym obszarem usług społecznych jest mieszkalnictwo. W przypadku osób niepełnosprawnych, częstokroć konieczne jest zapewnienie usług mieszkalnych wraz z usługami towarzyszącymi np. asystenckimi, pielęgnacyjnymi czy doradczymi, pozwalającymi na bezpieczną i w miarę samodzielną egzystencję tych osób.

Działania te są rozwijane w Programie Dostępność Plus, m.in. poprzez opracowanie 6 modeli mieszkań wspomaganych, które zostaną teraz przetestowane w 30 gminach w Polsce. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 roku funkcjonowały 22 mieszkania dla 106 osób. W roku 2020 wydatkowano na ten cel kwotę ponad 149,4 mln zł.

Modele te obejmują:

- Wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnością fizyczną, z uwzględnieniem możliwości finansowania tego rozwiązania – ROPS w Gdańsku;
- Niezależne życie - wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomagane dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych – ROPS w Łodzi;
- Standardy w zakresie mieszkalnictwa wspomagane dla osób chorujących psychicznie po wielokrotnych pobytach w szpitalu psychiatrycznym – ROPS w Lublinie;
- W poszukiwaniu modelowych rozwiązań – ROPS w Białymstoku;
- Azymut-Samodzielność – ROPS w woj. Zachodniopomorskim;
- Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi – ROPS Kraków.

VI. Ustawa o ekonomii społecznej

W 2020 roku kontynuowano prace nad przygotowaniem projektu ustawy o ekonomii społecznej, która wprowadzi do porządku prawnego rozwiązania w istotny sposób uzupełniające system funkcjonujących do tej pory mechanizmów oddziałujących na sektor ekonomii społecznej. Jednym z celów projektowanej regulacji jest zwiększenie dostępności usług społecznych, charakteryzujących się wysoką jakością oraz zindywidualizowanym podejściem do odbiorców, poprzez wzmocnienie potencjału PES i podkreśleniu ich istotnej roli w świadczeniu usług społecznych. Przygotowany już projekt ustawy reguluje zasady realizacji usług społecznych przez podmioty ekonomii społecznej. Poszerzona informacja znajduje się w [Działaniu 43](#).

Ponadto informacje o projektach PO WER 2.9 dotyczących rozwoju ekonomii społecznej można znaleźć [na stronie www](#).²⁰

²⁰ Link: <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Projekty,PO,WER,2.9,4043.html>

Działanie 24. Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej

I. Program pn. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”

W 2020 roku kontynuowano wsparcie ze środków FS pn. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Jego celem jest wprowadzenie usługi asystenta, jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Osoby te mają możliwość skorzystania z pomocy asystenta m.in. przy wykonywaniu codziennych czynności, załatwieniu spraw urzędowych czy podejmowaniu aktywności społecznej. Program ma na celu również przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy sportowych. O środki na realizację usług asystenta mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego, w wysokości do 100 proc. kosztów realizacji.

Edycja programu 2019-2020 była realizowana od 1 października 2019 roku do końca 2020 roku. Dzięki programowi usługą asystencką objęto 8 606 osób²¹: 6 211 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 2 395 osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W ramach Programu zatrudniono ok. 3435 asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej. Na realizację tych działań przeznaczono kwotę ponad 80 mln zł.

Działanie jest realizowane także przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. PFRON działając na podstawie art. 36 *ustawy dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2021 r., poz. 573, zwaną dalej „ustawą o rehabilitacji”)²² corocznie zaprasza organizacje pozarządowe do składania wniosków w otwartym konkursie o zlecenie realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, o których mowa w *rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1945, zwanym dalej „rozporządzeniem o rehabilitacji”)²³. Konkursy przeprowadzone są zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji oraz *ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057)²⁴. Konkursy umożliwiają zgłaszanie projektów, w których zaplanowano m.in. świadczenie usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób niepełnosprawnych, w szczególności usług asystencji osobistej (§ 1 pkt 13 rozporządzenia o rehabilitacji).

²¹ Trwa proces składania sprawozdań z realizacji Programu, dane dotyczące wykorzystania środków z Funduszu Solidarnościowego są jeszcze niekompletne, ponieważ nie uwzględniają sprawozdania wojewody zachodniopomorskiego.

²² Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2021/pozycja/573>

²³ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2016/pozycja/1945>

²⁴ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/1057>

W 2020 roku PFRON wypłacił środki w kwocie 18,9 mln zł do 36 umów o zlecenie realizacji projektów przewidujących świadczenie usług wspierających, w tym asystencji osobistej dla ok. 2 tys. osób niepełnosprawnych.

II. Projekt pn. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Projekt pn. „Aktywni niepełnosprawni - narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” realizowany jest przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (BON) w MRiPS w partnerstwie z PFRON, Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną oraz Fundacją im. Królowej Polski św. Jadwigi. Projekt polega na przygotowaniu kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego nowych i zmodyfikowanych instrumentów w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, zapewniających możliwie samodzielne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, w tym m. in. wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych. Projekt został uruchomiony w październiku 2020 roku i potrwa do czerwca 2023 roku.

W 2020 roku w ramach projektu przygotowano narzędzia badawcze (m.in. ankiety, scenariusze wywiadów indywidualnych, grupowych i warsztatów diagnostycznych), które zostaną wykorzystane do badań planowanych w I kwartale 2021 roku.

Szersza informacja o projekcie dostępna jest [na stronie internetowej Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych](#)²⁵ oraz na stronie wlaczeniespoleczne.pl²⁶.

Działanie 25. Kultura bez barier

I. Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa (NPRC)

W związku z sytuacją pandemiczną panującą w kraju w 2020 roku przeprowadzono dwie nowelizacje Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa²⁷ pod kątem zwiększenia dostępności zasobów cyfrowych bibliotek, co pozwala na zapoznanie się z nimi osobom z niepełnosprawnościami.

Pierwsza zmiana polegała na utworzeniu nowego Priorytetu nr 4 – Udostępnienie publikacji w formatach cyfrowych. Druga zaś umożliwiła bibliotekom publicznym dokonanie zakupu zdalnych dostępów do książek elektronicznych - bez obowiązku wniesienia wkładu własnego oraz wydłużyła termin realizacji zadań do końca 2021 roku przy założeniu realizacji zadania wyłącznie z wkładu własnego.

W ramach wspomnianego Priorytetu nr 4 przygotowano m.in. dwie kolekcje tematyczne zawierające lektury obowiązkowe i uzupełniające znajdujące się w domenie publicznej (212 publikacji), 70 audiobooków lektur i klasyki literatury,

²⁵ Link: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/a.1116.projekt-aktywni-niepelnosprawni-narzedzia-wsparcia-samodzielnosci-osob-niepelnosprawnych>

²⁶ Link: <http://wlaczeniespoleczne.pl/>

²⁷ Zmiany wprowadzono uchwałą Rady Ministrów nr 117 z dnia 20 sierpnia 2020 r. oraz uchwałą nr 180/2020 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2020 r.

ponad 1200 e-booków, 500 kolekcji tematycznych z materiałami pomocniczymi dla szkół (od podstawowych do wyższych) pozwalających na prowadzenie zajęć on-line. Ponadto w cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej „Academica”²⁸ zdigitalizowano i udostępniono ponad 21 000 publikacji i artykułów z czasopism naukowych, jako materiałów dydaktycznych.

W 2020 roku kontynuowała także swoją działalność Platforma Cyfrowa Libra Light²⁹, udostępniająca książki w formatach dostępnych dla osób niewidomych i słabowidzących oraz niepełnosprawnych ruchowo (niemogących czytać książek drukowanych). Platforma ta udostępnia publikacje beletrystyczne, naukowe i specjalistyczne w formacie książek elektronicznych oraz audiobooków (EPUB i MP3). W roku 2020 na realizację NPRC wydano ok. 97 mln zł.

II. Programy Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Wsparcie finansowe projektów uwzględniających potrzeby osób z niepełnosprawnościami lub im dedykowanych realizowane jest także w ramach Programów MKDNIŚ.

Nadrzędnym celem tych Programów jest dofinansowanie najistotniejszych zadań z zakresu kultury, skierowanych do szerokiego, zróżnicowanego grona odbiorców. W ramach realizowanych przez MKDNIŚ Programów Ministra nie wyróżnia się projektów adresowanych wyłącznie do osób niepełnosprawnych, niemniej jednak ważnym aspektem jest wspieranie projektów uwzględniających potrzeby osób mających utrudniony dostęp do kultury i nie zaangażowanych w życie kulturalne. Wiele projektów realizowanych w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego służy ułatwieniu dostępu do kultury różnych grup społecznych, w tym także osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i sprzyja tym samym ich integracji społecznej. W ramach poszczególnych programów finansowane są m.in. koszty związane z dostosowaniem formy przekazu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zakupem specjalistycznego sprzętu czy dostosowaniem obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W naborze wniosków na rok 2020 w 9 spośród 32 programów dotacyjnych MKDNIŚ wskazano wprost w celach priorytetowych zapewnianie dostępności do kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami. Są to programy:

- Infrastruktura kultury;
- Infrastruktura domów kultury;
- Infrastruktura szkolnictwa artystycznego;
- Edukacja kulturalna;
- Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży;
- Kultura dostępna;
- Kultura cyfrowa (więcej również w [Działaniu 18](#));
- Literatura;
- Rozwój sektorów kreatywnych.

²⁸ Link: <https://academica.edu.pl/>

²⁹ Link: <https://libralight.pwn.pl/>

Przykłady inicjatyw dofinansowanych w 2020 roku w programach MKDNIŚ:

- Rzecznicy dostępności w bibliotece (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich - Zarząd Główny);
- Czas Na Kulturę 2. Udział w wydarzeniach kulturalnych – forma opieki wychowawczej opiekunów osób z niepełnosprawnością (Stowarzyszenie Na Tak);
- Niewidzialna Galeria Sztuki dla Osób Niewidomych³⁰, w której znajduje się kolekcja w formie audiodeskrypcji ponad 920 dzieł od architektury po malarstwo wszystkich epok (Stowarzyszenie pn. "De Facto");
- Dostępność uczyć się (Fundacja Polska Bez barier);
- Portal Adapter.pl³¹ ADAPTER (Fundacja Katarynka);
- Serwis Czytanie Obrazów³² prowadzony przez Fundacja Kultury bez Barier, w którym przedstawione są eksponaty z muzeów i galerii z całej Polski opatrzone audiodeskrypcją, tłumaczeniem na PJM, tekstami uproszczonymi etc.;
- Sieć Liderów i Liderów Dostępności (Fundacja Kultury bez barier);
- Bajka bez barier (Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku);
- Poczuj teatr - spektakle z audiodeskrypcją i napisami/tłumaczem PJM (Teatr im. Wilama Horzycy).

III. Modernizacja infrastruktury i wyposażenia instytucji kultury

Wybrane programy dotacyjne Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, przewidują wsparcie finansowe na uwzględnienie w realizowanych projektach potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Obejmują one m.in. zakup specjalistycznego sprzętu i dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Te programy to wymienione już powyżej w części II Działania 25: Infrastruktura kultury, Infrastruktura domów kultury, Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Instytucje kultury, prowadzone lub współprowadzone przez Ministra KDNiS, kontynuują wykorzystanie zmodernizowanej infrastruktury i doposażanie w miarę możliwości finansowych i pozyskiwania dodatkowych środków. Instytucje o charakterze narodowym w znacznym stopniu realizują proces modernizacji infrastruktury i wyposażenia, zapewniając dostęp dla osób o szczególnych potrzebach w zakresie dostępu (wejścia) na teren instytucji, możliwości poruszania się i korzystania z infrastruktury wewnątrz budynku, dostępu do kas, zapewnienia systemu alternatywnej komunikacji lub asysty, dostępu do sal wystawowych lub widowiskowych, dostosowania pomieszczeń i instalacji sprzętu wspierającego odbiór przekazu lub wydarzeń w alternatywnych formach. Przykłady systemowych procesów modernizacji w zakresie dostępności:

- Teatr Wielki-Opera Narodowa - zainstalowano pętlę indukcyjną w Sali Moniuszki oraz umożliwiono wypożyczanie urządzeń dla osób

³⁰ Link: <https://ekiosk.defacto.org.pl/Galeria/>

³¹ Link: <https://adapter.pl/>

³² Link: <http://czytanieobrazow.pl/>

z niepełnosprawnością słuchową, w windach osobowych dla osób niepełnosprawnych pojawiły się przyciski z napisami w alfabecie Braille'a. Udostępniono dla osób z niepełnosprawnością ruchową wózek inwalidzki, by mogły sprawnie poruszać się i oglądać spektakle w Sali Moniuszki. Na stałe wymontowano fotele na poziomie parteru widowni dla osoby poruszającej się na wózku oraz w bezpośredniej bliskości zabezpieczono miejsca dla osób towarzyszących. Bilety dla tych osób są w cenie wejściówki (najtańsza forma biletu).

- Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego - rozpoczęto inwestycję pod nazwą "Modernizacja Siedziby Instytutu Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego ul. Sienna 82 w Warszawie", która przewiduje dostosowanie przebudowywanego budynku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Prace projektowe rozpoczęto w październiku 2020 roku, ich ukończenie przewidywane jest w I połowie 2021 roku. Zakończenie robót budowlanych planuje się na koniec 2022 roku.
- Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych - prowadzone w archiwach inwestycje mają na celu budowę wewnątrz lub dostosowanie istniejącej przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami m.in. w: Archiwum Narodowym w Krakowie, Archiwum Państwowym w Olsztynie, Archiwum Państwowym w Kielcach Oddział w Sandomierzu.

Inwestycje w zakresie kultury są również realizowane z funduszy europejskich m.in. w ramach VIII osi priorytetowej POIŚ na lata 2014-2020 (Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury). Z tych środków realizowanych jest obecnie 129 projektów, w których zakłada się dostosowanie 331 obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Według stanu na koniec 2020 roku przeprowadzono już prace w 160 obiektach. Przykłady realizowanych lub kontynuowanych w 2020 roku projektów inwestycyjnych to:

- Muzeum Łazienki Królewskie i projekt pn. "Stajnie Pegaza. Konserwacja i remont Stajni Kubickiego na terenie Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie(...)" - w ramach inwestycji przewidziano m.in. dostosowanie architektoniczne Stajni Kubickiego dla osób z niepełnosprawnością ruchową, mających problem z poruszaniem się oraz rodziców z wózkami dziecięcymi. Całkowita wartość projektu: 10,9 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR: 7,1 mln zł. Zakończenie realizacji projektu jest planowane na 2021 roku. [Informacje o projekcie "Stajnie Pegaza" w PJM - YouTube.](#)
- Muzeum Narodowe w Warszawie i projekt pn. „Rearanżacja stałej ekspozycji Galerii Sztuki Starożytnej Muzeum Narodowego w Warszawie” – w ramach projektu została wykonana ścieżka dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku w Galerii Sztuki Starożytnej. Ścieżka składa się z elementów dotykowych, audiodeskrypcji i tyflografik. Całkowita wartość projektu: 19,2 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków EFRR: 9,8 mln zł.

IV. Dostępna oferta kulturalna

Wiele instytucji kultury stara się sukcesywnie poszerzać swoją ofertę, m.in. umożliwiając uczestnictwo w życiu kulturalnym osobom o szczególnych potrzebach (m. in. poprzez opisy alternatywne, oprowadzania, audioprzewodniki i ścieżki dedykowane, lekcje muzealne, wydarzenia kulturalne, artystyczne i animacyjno-edukacyjne). Szczególnie instytucje kultury o charakterze narodowym realizują stałe działania dedykowane dla osób z niepełnosprawnościami oraz działania uniwersalnie dostępne, umożliwiające udział wszystkim obywateli. Lista wydarzeń, projektów oraz działań edukacyjno-animacyjnych każdej z instytucji nie jest możliwa do zaprezentowania w jednym miejscu, co wynika to m.in. z realizacji części działań w odpowiedzi na zgłaszane zapotrzebowanie odbiorców (np. ilość powtarzanych lekcji muzealnych dostosowanych do danej dysfunkcji, realizacji warsztatów dedykowanych lub rodzinnych dla osób o szczególnych potrzebach).

Jako przykład organizacji cyklu wydarzeń z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami warto m.in. wymienić wydarzenia organizowane przez Biuro Programu Niepodległa (BPN):

- kampania edukacyjna pn. „Niepodległa uczy migać” – seria krótkich materiałów wideo zawierająca 3 znaki w języku migowym publikowane na nośnikach wideo w metrze warszawskim oraz w mediach społecznościowych BPN. W sumie przedstawiono 24 znaki związane z historią Polski, które dotarły do ogromnej populacji mieszkańców Warszawy;
- zaangażowanie osób z niepełnosprawnościami do współtworzenia kampanii społecznej „Niepodległa do hymnu” poprzez emisję specjalnie przygotowanego nagrania Hymnu Państwowego w PJM we współpracy z Polskim Związkiem Głuchych;
- przygotowanie Wirtualnego Festiwalu Niepodległa na Krakowskim Przedmieściu – projektu realizowanego w ramach 102 rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, przy wykorzystaniu narzędzia WCAG Player. Odtwarzacz daje możliwość użytkownikowi końcowemu wybór sposobu udostępniania informacji. W pasku wyboru widz może wybrać opcję włącz/wyłącz tłumacza języka migowego, zmień miejsce wyświetlania i rozmiar tłumacza, włącz/wyłącz audiodeskrypcję, włącz/wyłącz napisy w języku polskim, włącz/wyłącz inny język foniczny;
- otwarcie infolinii dla osób niesłyszących – obsługa w języku migowym (informacja o numerze infolinii w linku)³³;
- tłumaczenie na język migowy wybranych materiałów na stronie [www.niepodległa](http://www.niepodlegla.gov.pl)³⁴ a także koncertu wieńczącego obchody Święta Niepodległości.

³³ Link: [Nabór w ramach programu dotacyjnego „Niepodległa” na 2020 rok - Niepodległa - stulecie odzyskania niepodległości](#)

³⁴ Link: [www.niepodległa.gov.pl](http://www.niepodlegla.gov.pl)

Wśród działań realizowanych systemowo i cyklicznie przez instytucje kultury dedykowanych osobom o szczególnych potrzebach znalazły się także m.in.:

- Centrum Sztuki Współczesnej „Zamek Ujazdowski” - cykl warsztatów, działań i oprowadzeń dla osób z Autyzmem i Aspergerem, oprowadzania, warsztaty i działania edukacyjne z uwzględnieniem potrzeb i percepcji osób z autyzmem i Zespołem Aspergera oraz ich rodzin. Prowadzony przez edukatorki U-jazdowskiego we współpracy z Fundacją Synapsis i bazujący na doświadczeniach i wiedzy ekspertów Fundacji.
- Zachęta - Narodowa Galeria Sztuki - w 2020 roku w ramach stałego, wieloletniego programu dostępności i związanych z nim działań, prowadziła m.in.: spotkania w cyklu Sztuka dostępna dla niewidomych, spotkania z cyklu Zachęta Miga w polskim języku migowym, szkolenie w zakresie dostępności i specjalistycznych umiejętności kadry i współpracowników Zachęty i wydarzenia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i w spektrum autyzmu; zakupiła system nawigacji wspomagający poruszanie się w przestrzeni galerii osób z niepełnosprawnością wzroku; zainstalowała tyfloplany.
- Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka - w przeprowadziło następujące wydarzenia:
 - „Muzeum na zamówienie” - program zajęć muzealnych przygotowany dla dzieci, które z powodu przewlekłej choroby lub niepełnosprawności nie mogą same odwiedzić Muzeum (5 spotkań);
 - „Krok w solną przygodę” - program zwiedzania oraz warsztatów dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w różnym wieku;
 - „Muzeum w pudełku” - umożliwienie prezentowania zasobów Muzeum poza jego siedzibą, poprzez działania edukacyjne dla odbiorców, którzy nie mogą zwiedzać Muzeum w tradycyjny sposób.
- Muzeum Narodowe w Krakowie - projekt pn. „Przeszłość Przyszłości.” dotyczący remontu i wyposażenia Muzeum Książąt Czartoryskich – kontynuując rozpoczęte w 2019 r działania dotyczące wyposażenia muzeum w elementy dedykowane osobom z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w 2020 roku:
 - uzupełniono ścieżki sensoryczne i audioprzewodniki po wystawie dla osób z niepełnosprawnością wzroku z audiodeskrypcją do zabytków z wystawy; przygotowano videoprzewodnik po wystawie dla osób głuchych z tłumaczeniem na polski język migowy; opracowano i udostępniono on-line przewodnik przed wizytą w muzeum dla osób ze spektrum autyzmu; wykonano także obiekty dotykowe m.in suknię i płaszcz z obrazu „Dama z gronostajem” Leonarda da Vinci (pomocy dydaktyczna dla osób niewidomych);
 - realizowano cykl spotkań „Muzeum przyjazne” dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
 - współorganizowano wystawę prac plastycznych osób niepełnosprawnych ramach XVI Międzynarodowego Biennale Sztuk Plastycznych Osób Niepełnosprawnych we współpracy z Fundacją Sztuki Osób Niepełnosprawnych.

- Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – m.in. zakupiono schodołazy, teleskopowe rampy najazdowe, pojazd elektryczny do przewozu osób niepełnosprawnych, system audioprzewodników dla osób niewidomych, wydano album w alfabecie Braille’a oraz cykl grafik w formie termoformowalnej.

V. Digitalizacja zasobów kultury

Instytucje kultury stają się bardziej dostępne nie tylko poprawiając fizyczną dostępność do budynków w których się znajdują ale w też przenosząc prezentowane w siedzibach zasoby np. do Internetu. Dzięki temu wiele osób z niepełnosprawnościami może bez wychodzenia z domu poznawać dzieła sztuki, uczestniczyć w spektaklach czy koncertach. Digitalizacja zbiorów kultury, dziedzictwa oraz archiwów z udostępnianiem ich w Internecie była prowadzona także w 2020 roku.

Jako przykłady takich działań można wskazać m.in:

- digitalizację zbiorów Teatru Wielkiego - Opery Narodowej, które udostępnione są poprzez serwis [www Teatru Wielkiego](http://www.teatrwielenki.pl)³⁵;
- rozwijanie treści portalu szukajwarchiwach.gov.pl³⁶ przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych poprzez który można uzyskać dostęp do kopii cyfrowych materiałów archiwalnych on-line;
- zbiory Muzeum Narodowego w Warszawie - zdigitalizowano ponad 20 tys. zabytków, które do tej pory nie posiadały zdjęć cyfrowych. Utworzony w jego wyniku serwis internetowy pn. [Cyfrowe zbiory Muzeum Narodowego w Warszawie](http://cyfrowe.zbiory.mnw.art.pl)³⁷ zawiera 15 ścieżek tematycznych wzbogaconych 15 filmami.

VI. Kompetencje kadr kultury

W 2020 roku kontynuowano realizację szkoleń z zakresu dostępności, skierowanych do pracowników kultury. Szkolenia w cyklicznych, wieloletnich programach realizowały m.in. instytucje prowadzone przez MKDNIŚ:

- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (NIMOZ) zorganizował następujące szkolenia: Gość z niepełnosprawnością wzroku w muzeum - audiodeskrypcja do dzieł plastycznych, Dostępność muzeów w Internecie a potrzeby użytkowników, Muzea w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom o szczególnych potrzebach oraz Tworzenie tekstów alternatywnych do zdjęć i grafik.
- Narodowe Centrum Kultury (NCK) w 2020 roku przeprowadziło łącznie 6 szkoleń warsztatowych (stacjonarnych i on-line) związanych z dostępnością. Wzięło w nich udział łącznie ok. 100 osób - animatorów kultury, edukatorów, pracowników samorządowych instytucji kultury. Dodatkowo dostosowano (opatrzone tłumaczeniem migowym i napisami) 15 zrealizowanych w 2020 roku webinarów w ramach działań szkoleniowych NCK.

³⁵ Link: <https://archiwum.teatrwielenki.pl/>

³⁶ Link: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/>

³⁷ Link: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/strona-glowna>

VII. Projekt Kultura bez barier

W 2020 roku rozpoczęto prace nad nowym projektem pn. „Kultura bez barier”, finansowanym ze środków funduszy europejskich przez PFRON w partnerstwie z MKDniS. W projekcie zostanie wypracowany i wdrożony nowy model zapewniania dostępności oferty i zasobów instytucji upowszechniania kultury dla osób z niepełnosprawnościami. Docelowo ok. 100 instytucji upowszechniania kultury (m.in. teatry, muzea, biblioteki, filharmonie, galerie, domy kultury), otrzyma granty w wysokości do 250 tys. zł na zapewnienie dostępności swojej siedziby i usług.

Działanie 26. Sport, turystyka i rekreacja bez barier

I. Turystyka społeczna

W 2020 roku w MS kontynuowano prace nad opracowaniem programu mającego na celu wsparcie modernizacji obiektów noclegowych służącym potrzebom osób z niepełnosprawnościami na terenach górskich. W ramach prac przygotowawczo-koncepcyjnych m.in. przeanalizowano i wyodrębniono typy obiektów podlegających wsparciu, podmioty mogące ubiegać się o dofinansowanie czy sposób identyfikacji obszarów górskich. Aktualnie trwają konsultacje ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, celem weryfikacji prawidłowości przyjętych rozwiązań. Program będzie finansowany ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF). Na 2021 rok zostały na ten cel zarezerwowane środki w wysokości 5 mln zł.

II. Poprawa dostępności przestrzeni rekreacyjnych

Jako wsparcie realizacji założeń Programu Dostępność Plus co roku realizowany jest przez MRPiT konkurs ofert na dofinansowanie realizacji zadań publicznych w obszarze turystyki. W 2020 roku przewidziano w nim także priorytet poświęcony działaniom na rzecz zwiększenia dostępności turystyki dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych. Realizowane zadania głównie obejmowały szkolenia dot. obsługi turysty z niepełnosprawnościami i publikację poruszającą ten temat, w tym następujące projekty szkoleniowe:

- Sprawnie dla niepełnosprawnych - 80 tys. zł (“Vademecum obsługi turysty z niepełnosprawnościami oraz osób starszych”, szkolenia – szczegóły na stronie: [Sprawnie dla niepełnosprawnych - Forum Turystyki Regionów](#));
- Turystyka dla wszystkich zwiększenie dostępności informacji turystycznej i usług turystycznych dla osób niepełnosprawnych - 80 tys. zł (szkolenia – więcej na stronie [Turystyka dla wszystkich – zwiększenie dostępności informacji turystycznej i usług turystycznych dla osób niepełnosprawnych - Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna³⁸](#));

³⁸ Link: <http://orot.pl/1080/turystyka-dla-wszystkich-zwiekszenie-dostepnoscii-informacji-turystycznej-i-uslug-turystycznych-dla-osob-niepelnosprawnych.html>

- Asystent Turystyczny Osób Niepełnosprawnych - 70 tys. zł (szkolenia, więcej na [stronie www ATON](http://www.ATON)³⁹ i [Asystent Turystyczny Osoby Niepełnosprawnej - Facebook](#)⁴⁰);
- Turystyka osób z niepełnosprawnościami w woj. Podlaskim - 70 tys. zł (konferencja, szkolenia, publikacja – więcej na [Turystyka osób z niepełnosprawnościami w woj. podlaskim](#)⁴¹);
- Poprawa bezpieczeństwa usług turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami na terenie woj. Wielkopolskiego - 40 tys. zł (szkolenia – więcej informacji na [Szkolenia: Turystyka dostępna i obsługa osób niepełnosprawnych](#)⁴²);
- Kurs dla asystentów Turystycznych Osób z Niepełnosprawnością - 60 tys. zł (brak strony internetowej);
- Turystyka wiejska dla niepełnosprawnych - 50 tys. zł (szkolenia, informacja na stronie [POLSKA FEDERACJA TURYSTYKI WIEJSKIEJ "GG"](#)⁴³).

Wartość zadań wynikająca z zawartych umów w opisanym powyżej zakresie wyniosła w 2020 roku 450 tys. zł.

III. Poprawa dostępności obiektów sportowych

W 2020 roku Minister Sportu ogłosił programy inwestycyjne, w ramach których przewidziane było udzielanie dofinansowania na budowę lub przebudowę obiektów sportowych. W projektach wymagano stosowania zasad projektowania uniwersalnego i uwzględniania potrzeby osób z niepełnosprawnościami, w szczególności o charakterze ruchowym. Wśród informacji wymaganych we wniosku znajdował się również opis stopnia dostępności obiektu dla poszczególnych odbiorców (w tym z różnymi niepełnosprawnościami).

W roku 2020 wsparto budowę i modernizację kilkuset obiektów sportowych, w tym pod kątem potrzeb w zakresie uprawiania sportu przez osoby z niepełnosprawnościami. Wydatkowano na ten cel ponad 453 mln zł, w ramach 665 zadań. Środki pochodziły z FRKF. Wśród przykładowych inwestycji zakończonych w roku 2020 można wymienić np.:

- budowę sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Wybczu przy SP⁴⁴ – wartość wykorzystanej dotacji to ponad 1,1 mln zł;
- rozbudowę stadionu miejskiego: arena lekkoatletyczna kat. VA, boisko piłkarskie i sportowa infrastruktura towarzysząca w gminie Karpacz⁴⁵ – wartość wykorzystanej dotacji to 7 mln zł;

³⁹ Link: <http://aton.kson.pl>

⁴⁰ Link: <https://m.facebook.com/pages/category/Recreation---Sports-Website/Asystent-Turystyczny-Osoby-Niepe%C5%82nosprawnej-108705827273027/>

⁴¹ Link: <https://podlaskie.it/aktualnosci/turystyka-osob-z-niepelnosprawnościami-w-województwie-podlaskim/>

⁴² Link: <https://www.wot.org.pl/2020/10/szkolenia-turystyka-dostepna-i-obsługa-osob-niepelnosprawnych/>

⁴³ Link:

https://pftw.pl/o_federacji/aktualnosci/2020/06/szkolenie_turystyka_wiejska_dla_niepelnosprawnych_w_województwie_pomorskim

⁴⁴ Inwestycja w ramach Programu Sportowa Polska – Program rozwoju lokalnej infrastruktury sportowej w woj. kujawsko – pomorskim

⁴⁵ Inwestycja w ramach Programu inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu

- zakup sprzętu do zimowego utrzymania obiektów sportowych oraz sprzętu treningowego i rehabilitacyjnego na potrzeby sportu niepełnosprawnych dla OPO w Zakopanem⁴⁶ – wartość wykorzystanej dotacji to ponad 2,3 mln zł.

IV. Działania na rzecz upowszechniania sportu osób z niepełnosprawnościami

Ministerstwo Sportu kontynuowało w 2020 roku także realizację Programu Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych, który ma na celu wsparcie aktywnego stylu życia osób z niepełnosprawnościami, upowszechnianie sportu wśród tego środowiska, jak również integrację z osobami pełnosprawnymi. Dofinansowano projekty obejmujące zarówno wsparcie organizacji zajęć sportowych jak i imprez czy obozów sportowych. By zwiększyć świadomości społeczeństwa na temat sportu osób niepełnosprawnych i popularyzować różnorodne formy aktywnego życia w środowisku osób z niepełnosprawnościami przeznaczono również środki na promocję sportu osób niepełnosprawnych. Suma środków przeznaczonych na sfinansowanie zadań w ramach Programu Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych wyniosła prawie 19 mln zł. Środki te pochodziły z FRKF⁴⁷. W odniesieniu do ww. zadań stwierdzono jednak znaczne ograniczenie działań podejmowanych w zakresie sportu powszechnego osób niepełnosprawnych, z uwagi na sytuację epidemiczną (m.in. 8 beneficjentów zrezygnowało z realizacji zadań ze względu na wprowadzone obostrzenia, skutkiem czego nie wykorzystano 303,5 tys. zł dotacji).

Działanie 27. Praca w administracji

I. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w administracji i służbie publicznej

Działanie to jest realizowane poprzez program PFRON pn. „STABILNE ZATRUDNIENIE – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”. W 2020 roku Rada Nadzorcza PFRON podjęła decyzję o przedłużeniu realizacji programu do końca 2022 roku. Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej. Od 2019 roku program realizowany jest w ramach dwóch modułów:

- moduł I „Instytucje” – adresowany do organów i instytucji wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, jednostek samorządu terytorialnego oraz państwowych i samorządowych instytucji kultury, które w ramach programu zatrudnią osoby niepełnosprawne;
- moduł II „Staże zawodowe” – adresowany do organizacji pozarządowych, które w ramach programu przygotowują i skierują osoby niepełnosprawne na staż zawodowy w administracji rządowej.

⁴⁶ Inwestycja w ramach Programu inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu

⁴⁷ Zgodnie z informacją MS, dane dotyczące osiągniętych efektów realizacji Programu Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych zostaną opracowane po zakończeniu okresu rozliczeniowego, tj. pod koniec pierwszego kwartału 2021 roku.

Ogółem w Programie w 2020 roku objęto wsparciem 372 osoby niepełnosprawne, w tym w module I – 48 osób niepełnosprawnych, w module II – 324 osób niepełnosprawnych. W ramach modułu II realizowany był konkurs pn. „Stażysta Plus”, dzięki któremu osoby z niepełnosprawnościami próbowały swych sił na płatnych stażach zawodowych, trwających od 1 do 3 miesięcy. Z uwagi na trwającą pandemię COVID-19 i obowiązujące restrykcje m.in. w wykonywaniu pracy na miejscu, wydłużono czas realizacji projektów w tym konkursie do dnia 31 grudnia 2021 roku. Do staży zrekrutowano 483 osoby niepełnosprawne a odbyły go 324 osoby niepełnosprawne. Ponadto w konkursie objęto 147 osób szkoleniem dla przedstawicieli administracji publicznej, w zakresie umiejętności współpracy z osobami niepełnosprawnymi. Na realizację Programu wydatkowano kwotę 6,4 mln zł, w tym 1,2 mln zł w module I i 5,2 mln zł w module II.

II. Procedury bez barier

Ponieważ ewentualne bariery w komunikacji z organami administracji publicznej w dużym stopniu zależą od działań i zachowań samych urzędników, KPRM uruchomiła projekt pn. „Procedury bez barier”, który ma na celu podnoszenie poziomu wiedzy o potrzebach osób z niepełnosprawnościami wśród kadry urzędów i administracji centralnej. Wsparcie doradcze otrzyma 90 urzędów administracji publicznej, które bezpośrednio obsługują obywateli. Jednostki te jako jedne z pierwszych wezmą udział w procesie włączania idei dostępności do głównego nurtu dobrego rządzenia w urzędach administracji publicznej. Wypracowane w trakcie projektu rozwiązania upowszechnione zostaną we wszystkich urzędach administracji publicznej.

W ramach projektu w okresie IV kw. 2020 roku – II kw. 2022 roku planowane jest przeszkolenie ok.1000 pracowników urzędów administracji publicznej. Planowany budżet na realizację projektu wynosi 3 mln zł. W sierpniu 2020 roku wybrano najkorzystniejszą ofertę i podpisano umowę z wykonawcą na realizację zamówienia. Wykonawca opracował metodykę przeglądu procedur, podręcznik konsultanta i materiały warsztatowe. Ze względu na pandemię koronawirusa COVID-19 i wprowadzone obostrzenia nie była możliwa organizacja zaplanowanych warsztatów stacjonarnych. Obecnie uzgadniane są zasady organizacji tych warsztatów w trybie zdalnym.

III. Uproszczenie naboru do służby cywilnej i wprowadzenie e-rekrutacji

Dążąc do uproszczeń i ułatwień w procesie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami KPRM zaplanowała nowelizację *ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 265, z późn. zm.)*⁴⁸ i opracowanie nowego wzoru ogłoszenia o pracę oraz utworzenie wspólnej platformy do e-rekrutacji. KPRM rozpoczęła prace nad wykorzystaniem funkcjonalności Platformy Konkursowej do budowy i wdrożenia unowocześnionej bazy ogłoszeń o wolnych stanowiskach pracy w służbie cywilnej, dzięki której będzie możliwa m.in.

⁴⁸ Link: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/265>

w pełni dostępna rekrutacja on-line, dzięki czemu kandydaci do pracy w służbie cywilnej, w tym osoby ze szczególnymi potrzebami będą mogły odbywać rozmowy rekrutacyjne bez konieczności wychodzenia z domu, w formule on-line, zgodnej z zasadami dostępności cyfrowej.

W październiku 2020 roku wdrożono nowy wzór ogłoszenia o pracę, który jest dostępny na stronie www. Obecnie jest on jedynym i obowiązkowo wykorzystywanym wzorem przy publikowaniu ogłoszeń o naborze w służbie cywilnej w BIP KPRM. Wprowadzając te zmiany, KPRM korzystała z dobrych praktyk i rozwiązań w zakresie prostego języka. Dzięki temu ogłoszenia są bardziej zrozumiałe i przejrzyste dla odbiorcy. Dodatkowo, dla osób, które w imieniu pracodawców przygotowują ogłoszenia do publikacji, KPRM umieściła propozycje gotowych zapisów, aby ułatwić i zachęcić je do rozbudowania treści ogłoszeń o elementy nieobowiązkowe, w tym o zapisy dot. dostępności.

IV. Nowelizacja standardów zarządzania zasobami ludzkimi o kwestie dotyczące dostępności

W 2020 roku KPRM przeprowadziła nowelizację zarządzenia Szefa Służby Cywilnej w sprawie standardów zarządzania zasobami ludzkimi. W jej ramach Szef Służby Cywilnej wprowadził nowe zagadnienia dotyczące dostępności w różnych obszarach: dostępność w urzędzie, przygotowanie się do kontaktów z osobami ze szczególnymi potrzebami, wyrównywanie szans w naborze osób ze szczególnymi potrzebami oraz dostępność na stanowiskach pracy. Wdrożenie nowych standardów ma na celu wspieranie osób ze szczególnymi potrzebami już zatrudnionych w urzędzie m.in. poprzez zapewnienie im aktualnych i rzetelnych informacji na temat dostępności jak i wyrównywanie szans osób ze szczególnymi potrzebami w naborze oraz zachęcanie ich do udziału w stażach, praktykach i wolontariatach np. poprzez dostosowywanie programu oraz miejsca pracy do ich potrzeb. Dodatkowo, standardy służą wprowadzeniu monitorowania jakości obsługi klientów i wykorzystywania wniosków z monitoringu do doskonalenia poziomu obsługi klientów ze szczególnymi potrzebami oraz realizacji szkoleń lub spotkań dla pracowników urzędu, które zwiększają świadomość i uczą właściwych zachowań w kontaktach z osobami ze szczególnymi potrzebami. Znowelizowane zarządzenie w sprawie standardów zarządzania zasobami ludzkimi weszło w życie w marcu 2020 roku. Nowe standardy zostały opracowane razem z wybranymi urzędami (różne typy urzędów i z różnych stron Polski) oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych zajmujących się sprawami osób ze szczególnymi potrzebami. Standardy zostały opublikowane w Serwisie Służby Cywilnej. Szef Służby Cywilnej przedstawił je również na spotkaniu z dyrektorami generalnymi urzędów.



Działanie 28. Program badań nad dostępnością

I. Konkurs pn. „Rzeczy są dla ludzi”

W roku 2020 roku NCBiR rozpoczęło realizację zleconego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁴⁹ konkursu pn. „Rzeczy są dla ludzi”. Jednostki naukowe lub przedsiębiorcy będą mogli w nim sfinansować badania nad zastosowaniem uniwersalnego projektowania w różnych obszarach, na przykład w architekturze, cyfryzacji, edukacji, transporcie. Badania te w szczególności powinny służyć zaprojektowaniu konkretnych produktów dostosowanych do szczególnych potrzeb ich użytkowników, na przykład: mebli, sprzętu AGD, elementów inteligentnych budynków. Mogą one także dotyczyć zastosowania nowych technologii (na przykład aplikacji komputerowych) służących między innymi do alternatywnej komunikacji, geolokalizacji dostępnych miejsc, tras czy środków transportu. Konkurs z alokacją w wysokości 40 mln zł ogłoszono 7 maja 2020 roku, dopuszczając finansowanie projektów o wartości od 200 tys. zł, do maksymalnie 3 mln zł. Zaproponowano w nim aż 23 tematy zidentyfikowane jako takie, w których mogą być prowadzone badania wspierające rozwój dostępności. W odpowiedzi na konkurs wpłynęło 107 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę 252 mln zł. Od 26 września do końca grudnia trwał proces oceny wniosków w konkursie. Tylko jedna ze złożonych aplikacji nie spełniła kryteriów oceny wstępnej, w związku z czym do oceny merytorycznej zostało skierowanych aż 106 wniosków. Przewidywane przez NCBiR ogłoszenie wyników w konkursie nastąpi do końca I kwartału 2021 roku.

Działanie 29. Innowacje społeczne jako „poligon” dostępności

I. Inkubatory Dostępności

W temacie dostępności działa 5 inkubatorów innowacji społecznych. We wszystkich przeprowadzono w 2020 roku nabory na pomysły wspierające osoby z niepełnosprawnościami lub osoby starsze, z ograniczoną mobilnością lub percepcją (niektóre inkubatory uruchomiły więcej niż jeden nabór). Pomysły mają szansę uzyskać wsparcie grantowe w wysokości maksymalnie do 100 tys. zł. Nabory cieszyły się dużym zainteresowaniem - chociaż w związku z pandemią problem stanowiło praktyczne testowanie innowacyjnych rozwiązań. W wielu przypadkach wymagało ono bezpośredniego kontaktu z osobami biorącymi udział w teście, a stan pandemiczny taki kontakt uniemożliwiał. Do końca 2020 roku podpisano 60 umów o powierzenie grantów na dopracowanie i przetestowanie innowacyjnych rozwiązań w ww. temacie dostępności. W 2021 roku działania te będą kontynuowane. Przykładowe, już zrealizowane rozwiązania innowacyjne z zakresu dostępności można znaleźć m.in. na stronie: [innowacje dostępności](#).

⁴⁹ Zadanie zlecone Na podstawie § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2010 roku w sprawie szczegółowego trybu realizacji zadań Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

II. Innowacje w ramach projektów współpracy międzynarodowej

Przykładem ciekawego rozwiązania wypracowanego w projekcie współpracy ponadnarodowej PO WER może być elementarz AAC, dzięki któremu urzędy mogą być gotowe do obsługi klienta będącego osobą z trudnościami w komunikowaniu się.

W projekcie Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego zostanie wypracowany i wdrożony nowy standard świadczenia usług publicznych w JST wraz ze standardem obsługi, dla osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem, a szczególnie posługujących się wspomaganymi, alternatywnymi sposobami komunikacji. Standard będzie dotyczył w szczególności obsługi mieszkańców w urzędzie, w jednostkach pomocy społecznej, spółkach samorządowych świadczących usługi użyteczności publicznej, samorządowych instytucjach kultury, ośrodkach sportu i rekreacji, szpitalach i innych instytucjach podległych samorządom. Całkowity koszt projektu to 838,5 tys. zł.

Działanie 30. Dobry pomysł

W ramach tego działania w 2020 roku wsparcie kierowane było do przedsiębiorstw, na tworzenie produktów i usług skierowanych do osób spotykających w swoim otoczeniu bariery fizyczne, funkcjonalne i komunikacyjne, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami.

W 2020 roku ze środków funduszy europejskich uruchomiono cztery, opisane poniżej konkursy o łącznej kwocie alokacji ponad 153 mln zł wspierające ww. cele.

I. Bony na innowacje dla MŚP

Z końcem 2020 roku zamknięto rozpoczęte w 2019 roku dwa nabory wniosków⁵⁰ w ramach tego konkursu. Kwotę 5 mln zł przeznaczono na realizację przez jednostki naukowe prac badawczych prowadzonych na zlecenie mikro, małych lub średnich firm, których celem miało być wdrożenie nowych lub znacząco ulepszonych produktów, technologii lub projektów wzorniczych, służących rozwiązywaniu problemów osób z ograniczeniami funkcjonalnymi lub poznawczymi (etap I). Dodatkowo 5 mln zł przeznaczono na wsparcie MŚP w zakresie komercjalizacji ww. produktów i usług (etap II).

W ramach konkursu usługowego (etap I) złożono 85 wniosków o dofinansowanie, z czego tylko 5 o łącznej kwocie 1,6 mln zł przyjęto do dofinansowania i podpisano umowy. W ramach tych projektów opracowano m.in. projekt: linii mebli kuchennych z funkcjami dla osób niepełnosprawnych, opraw oświetleniowych LED o parametrach zoptymalizowanych pod kątem wykorzystania przez osoby starsze, automatycznego dyspensera leków, innowacyjnego trackera zdrowia z modułem bezpiecznej komunikacji i geolokalizacji z zdalnym systemem ładowania, innowacyjnego, mobilnego systemu do drenażu dróg oddechowych.

⁵⁰ Nabory prowadzono w terminach: 20 marca 2019 roku – 30 grudnia 2020 roku (etap I) oraz 17 kwietnia 2019 roku – 30 grudnia 2020 roku (etap II).

W konkursie dotyczącym wdrożeń (etap II) złożono 3 wnioski o dofinansowanie na kwotę dofinansowania 1,2 mln zł, z czego zatwierdzono 2 projekty na kwotę dofinansowania 840 tys. zł. Polegały one na: wdrożeniu do produkcji linii umywalek z materiałów typu solid surface, z funkcjami dla osób niepełnosprawnych oraz wdrożeniu projektu elementów wyposażenia przestrzeni publicznych związanych z komunikacją – przystanki autobusowe, perony kolejowe, centra przesiadkowe. W 2021 roku projekty te będą realizowane.

II. Design dla przedsiębiorców

Nabór wniosków w tym konkursie rozpoczął się 24 listopada 2020 roku i trwa do końca marca 2021 roku. Kwota konkursu - 70 mln zł. została przeznaczona dla MŚP na współpracę z profesjonalnymi projektantami, celem opracowania nowego projektu wzorniczego, na podstawie którego wdrożony zostanie nowy lub znacząco ulepszony produkt, zaprojektowany w sposób uniwersalny. Każdy przedsiębiorca może liczyć na dofinansowanie w kwocie ponad 1 mln zł. W odpowiedzi na konkurs złożono blisko 500 wniosków o dofinansowanie na kwotę kilkukrotnie przekraczającą dostępną alokację. Projekty będą oceniane i realizowane w 2021 roku.

III. Badania na rynek

W tym konkursie nabór wniosków trwał od 25 marca 2020 roku do 23 kwietnia 2020 roku. Kwota konkursu o wartości 50 mln zł została przeznaczona na wdrażanie przez MŚP innowacji produktowych na skali całego kraju związanych z zaspokajaniem specyficznych potrzeb osób z ograniczeniami funkcjonalnymi lub poznawczymi. Wdrażane innowacje miały być efektem prac B+R przeprowadzonych przez przedsiębiorstwa samodzielnie, na zlecenie lub zakupionych. W wyniku naboru złożono tylko 1 wniosek na kwotę dofinansowania 535 tys. zł, jednak nie uzyskał on pozytywnej oceny i nie został on skierowany do dofinansowania. Problemem w realizacji konkursu okazał się niewystarczający poziom merytoryczny składanych aplikacji.

W projektach wyłonionych do wsparcia w ramach ww. konkursów wspierających założenia Programu Dostępność Plus osiągnięto następujące efekty odzwierciedlone we wskaźnikach produktu i rezultatu za rok 2020 roku.:

- opracowano 5 nowych produktów wzorniczych,
- wdrożono 2 nowe projekty wzornicze,
- wprowadzono 6 innowacji produktowych,
- 14 firm skorzystało z doradztwa specjalistycznego.

Podsumowując łącznie w 2020 roku zaalokowano 130 mln zł w ramach czterech ww. konkursów na rzecz dostępności w PO IR, z czego zakontraktowano w tym terminie 7 projektów na kwotę dofinansowania 2,4 mln zł.

IV. Dostępność Szansą na rozwój

W ramach konkursu, realizowanego przez PARP w połowie 2020 roku wybrano 5 realizatorów projektów o łącznej wartości ponad 23 mln zł. Ich zdaniem jest przeprowadzenie szkoleń dla przedsiębiorców i ich pracowników z zakresu możliwości komercjalizacji technologii poprawiających jakość życia osób ze szczególnymi potrzebami. Pod koniec 2020 roku rozpoczęły się szkolenia dla przedsiębiorców, w wyniku, których przeszkolonych zostanie prawie 3000 osób.

Działanie 31. Centra wiedzy projektowania uniwersalnego

I. Konkurs pn. „Centrum wiedzy o dostępności”

W lipcu 2020 roku NCBiR ogłosiło konkurs pn. „Centrum Wiedzy o Dostępności” dotyczący utworzenia i wsparcia funkcjonowania centrów wiedzy o dostępności przy uczelniach wyższych. Będą one wspierać stosowanie i upowszechnianie zasad projektowania uniwersalnego w obszarze kształcenia na poziomie wyższym. Centra będą również nawiązywać współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym uczelni w celu wypracowania innowacyjnych produktów i standardów dla usług powszechnych w oparciu o zasady projektowania uniwersalnego. Planowane jest utworzenie 5 centrów wiedzy o dostępności w obszarach:

- architektura, urbanistyka i budownictwo;
- transport i mobilność;
- cyfryzacja i komunikacja;
- design i przedmioty codziennego użytku;
- zdrowie.

Alokacja przewidziana na konkurs to 30 mln zł. W grudniu 2020 roku zakończyła się ocena wniosków, wybrano 4 projekty do dofinansowania. Ze względu na brak wniosków odpowiedniej jakości nie wyłoniono do dofinansowania projektu z obszaru Zdrowie. Łączna wartość projektów wynosi 15,3 mln zł. W I kwartale 2021 roku planowane jest podpisanie 4 umów o dofinansowanie tych projektów.

Działanie 32. Targi dostępności

Na 2020 roku zaplanowano udział w 3 wydarzeniach wystawienniczych, jednakże ze względu na epidemię COVID-19 odbyło się tylko jedno z nich. MRPiT zorganizowało stoisko na Międzynarodowych Targach Budownictwa i Architektury BUDMA 2020. Wśród tematów poruszanych na stoisku znalazły się m.in kwestie związane z Programem Dostępność Plus, w tym możliwości pożyczkowych Funduszu Dostępności zarządzanego przez BGK na cele związane z likwidacją barier na zewnątrz jak i wewnątrz budynku. Podczas funkcjonowania stanowiska prezentowane były założenia Programu oraz Funduszu, możliwe było uzyskanie informacji o idei dostępności i praktycznych możliwościach wdrożenia rozwiązań z tego zakresu w budownictwie.

Działanie 33. Marka „Dostępność”

I. Konkurs pn. „Lider dostępności priorytetowych branż”

W 2020 roku po raz pierwszy MRPiT ogłosiło konkurs pn. „Lider dostępności priorytetowych branż”, którego celem było wybranie i nagrodzenie najlepszych produktów i usług skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. Do konkursu mogli przystąpić przedsiębiorcy prowadzący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którzy m.in. osiągają wyróżniające się wyniki gospodarcze oraz inwestują w rozwój firmy, a do tego wytwarzają produkty lub świadczą usługi, spełniające kryteria dostępności. Ponadto w konkursie mogły wziąć udział firmy z 12 branż priorytetowych wymienionych w konkursie. Zgodnie z regulaminem miały zostać przyznane trzy nagrody w następujących kategoriach:

1. „Polski Eksporter produktu dostępnego”;
2. „Innowacyjny produkt dostępny”;
3. „Nagroda Grand Prix Ministra Rozwoju”.

W konkursie, wpłynęło tylko 8 zgłoszeń firm, wyłącznie w kategorii 2 tzn. „Innowacyjny produkt dostępny”. W kategorii 1 nie odnotowano żadnego zgłoszenia. Ponadto wybrano firmę do Nagrody Grand Prix Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii.

W 2020 roku dokonano oceny nadesłanych zgłoszeń i wyboru firmy i ich produktów, jednakże wyniki konkursu nie zostały jeszcze zaakceptowane przez kierownictwo MRPiT. Małe zainteresowanie firm konkursem (mała liczba zgłoszeń) było najprawdopodobniej spowodowane trudnościami jakie napotykały przedsiębiorcy podczas pandemii koronawirusa Covid-19. Okres składania zgłoszeń był kilkukrotnie wydłużany, jednakże nie spowodowało to zwiększenia liczby firm przystępujących do konkursu. Produkty zarekomendowane jako zwycięzcy konkursu wyróżniały się wysoką jakością i innowacyjnością. W 2021 roku planowane jest przeprowadzenie kolejnej edycji konkursu.



Działanie 34. Polski Access Board

Funkcję Access Boardu pełni w Polsce Rada Dostępności. Eksperti do niej powołani poza pracą podczas cyklicznych posiedzeń oraz w powołanych tematycznych grupach roboczych, na bieżąco biorą udział w konsultacjach wielu dokumentów lub propozycji związanych z wdrażaniem dostępności do polityk publicznych. Członkowie tego organu są także na bieżąco informowani o wszelkich inicjatywach związanych z dostępnością oraz włączani w prace nad ich finalnym kształtem. Całokształt prac zrealizowanych przez Radę w danym roku jest ujmowany w sprawozdaniu z jej działania publikowanym na stronie Programu Dostępność Plus⁵¹.

Poniżej opisano najistotniejsze procesy, w których w 2020 roku uczestniczyli członkowie Rady.

Formalno-prawne podstawy do organizacji prac Rady uległy zmianie w wyniku wejścia w życie ustawy o zapewnianiu dostępności Ustawa w art. 13 ustala sposób powoływania składu Rady oraz określa jej zadania. W związku z tym zaistniała konieczność wyznaczenia nowego składu Rady, a nowa Rada zastąpiła funkcjonujące od 2019 roku ciało o tej samej nazwie, powołane na mocy przepisów wewnętrznych MFiPR. Powołanie nowego składu Rady miało miejsce na pierwszym posiedzeniu w 2020 roku (15 stycznia 2020 roku). Radę obecnie tworzy 49 ekspertów zajmujących się dostępnością, reprezentujących administrację rządową, organizacje pozarządowe i partnerów społecznych.

Zarówno na pierwszym jak i na drugim posiedzeniu Rady (15 stycznia 2020 i 21 września 2020 roku) członkowie mieli możliwość uzyskania informacji na temat aktualnego stanu wdrażania Programu, w tym o działaniach planowanych na 2020 rok. Przekazywano informacje na temat działalności Funduszu Dostępności oraz wybranych, ważnych z punktu widzenia Programu inicjatywach takich jak Dostępna Szkoła, czy procesie włączania kwalifikacji związanych z dostępnością do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Podczas posiedzeń prezentowane były także informacje dotyczące najważniejszych procesów związanych z wdrażaniem ustawy o zapewnianiu dostępności. Omawiano między innymi założenia i wstępne wyniki przeglądu przepisów prawa w zakresie poprawy zapewniania dostępności dokonywanego przez wszystkich ministrów kierujących działami administracji rządowej (więcej na ten temat [w opisie Działania 35](#)). Prezentowane były także założenia i stan prac nad projektem rozporządzenia w zakresie wymogów, jakie powinny spełniać podmioty dokonujące certyfikacji dostępności (więcej [w opisie Działania 35](#)).

Prace Rady odbywają się w oparciu o ustanowiony w lutym 2020 roku regulamin prac. Zakłada on m.in. możliwość powołania grup roboczych zajmujących się konkretnymi tematami z obszaru dostępności. W 2020 roku w strukturze Rady powołano 3 grupy robocze do spraw:

⁵¹ Link: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/97945/Roczne_sprawozdanie_RD_2020.pdf

- **nowych technologii „AccessTech”** – powołana w celu upowszechnienia wiedzy i promocji rozwiązań technologicznych zwiększających dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, (AI, telemedycyna, VR) oraz szerokiego włączenia do zamówień publicznych kryteriów AccessTech. Odbyło się jedno spotkanie zdalne grupy;
- **certyfikacji dostępności** – zajmująca się tworzeniem założeń projektu rozporządzenia w sprawie wymogów, jakie muszą spełniać podmioty dokonujące certyfikacji dostępności, wzoru wniosku o wydanie certyfikatu dostępności oraz wzoru certyfikatu dostępności. Ponadto grupa opracowała wstępny zakres list sprawdzających, które zgodnie z aktualnymi ustaleniami będą wykorzystywane podczas audytów dostępności poprzedzających przyznanie certyfikatu dostępności przedsiębiorcom i NGO. Odbyły się 4 spotkania grupy, w tym 1 stacjonarne;
- **postępowania skargowego** – zajmująca się przygotowaniem zasad i dokumentów niezbędnych do organizacji procedur opisanych w rozdziale 4 ustawy o zapewnianiu dostępności, które zgodnie z ustawą powinny zostać uruchomione we wrześniu 2021 roku. W 2020 roku odbyły się 2 spotkania zdalne grupy. Będą one kontynuowane w 2021 roku. Grupa analizowała m.in. problemy interpretacyjne dot. wnoszenia skarg na brak zapewniania dostępności oraz rozpoczęła prace nad dokumentami stosowanymi w tym procesie (np. rekomendowany wzór wniosku o zapewnienie dostępności, wzór skargi, dostępne wersje dokumentów). Prace grupy również skupiały się nad obszarami problemowymi związanymi z potrzebami osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz uwzględniania tych różnic w pracach projektowych i dostosowawczych (tzw. kompromis), czy kwestiami związanymi z ewakuacją i uratowaniem w inny sposób.

Działanie 35. Prawo dla dostępności

I. Działania prowadzone przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

W 2020 roku MFiPR prowadziło szereg działań koordynujących wdrożenie przepisów ustawy o zapewnianiu dostępności. Skupiały się one na informowaniu o obowiązkach podmiotów publicznych i uprawnieniach obywateli wynikających z ustawy o zapewnianiu dostępności i na koordynacji działań związanych z wdrożeniem przepisów, które zaczęły obowiązywać w 2020 roku. Podjęte w tym zakresie działania to:

- **opracowanie projektu rozporządzenia w sprawie** szczegółowych wymogów, jakie muszą spełniać podmioty dokonujące **certyfikacji dostępności**, wzoru wniosku o wydanie certyfikatu dostępności oraz wzoru certyfikatu dostępności – zgodnie z delegacją art. 28 ust. 2 ustawy o zapewnianiu dostępności;
- **przeгляд prawa pod kątem zapewniania dostępności** – do dokonania przeglądu w terminie roku od wejścia w życie ustawy zobowiązuje wszystkich ministrów kierujących działami administracji publicznej art. 56 ustawy

o zapewnianiu dostępności. Proces ten służy rewizji przepisów prawa i sformułowaniu propozycji zmian przepisów, dzięki którym działania realizowane przez poszczególne resorty uwzględniałyby w większym stopniu dostępność. Od początku 2020 roku proces realizacji przeglądu był koordynowany przez MFIPR, które informowało o tym obowiązku ministrów oraz przygotowało wskazówki i wytyczne do jego realizacji. Do 20 września 2020 roku większość ministrów dokonała przeglądu i przekazała ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego raporty zawierające propozycje zmian przepisów prawa leżących w zakresie ich kompetencji. Raportu nie przedstawił tylko minister właściwy dla działów administracji: 1. budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo, 4. gospodarka, 22. turystyka, (kompetencyjnie -MRPiT). Jednocześnie 6 ministrów poinformowało o braku identyfikacji przepisów prawa, które w ich opinii wymagałyby zmiany⁵².

Zgodnie z wymaganiami art. 56 ust. 2 ustawy o zapewnianiu dostępności raporty w formie zbiorczej zostały przekazane do Rady Dostępności w celu wyrażenia opinii i przygotowania dodatkowych rekomendacji zmian prawnych dla Ministrów. Konsultacje raportów z Radą Dostępności rozpoczęły się 11 grudnia 2020 roku i były kontynuowane w I kw. 2021 roku;

- **koordynatorzy dostępności** - ważnym elementem ustawy wdrożonym w 2020 roku było wyznaczenie koordynatorów dostępności w wielu podmiotach publicznych (art. 14). MFIPR zebrało informacje nt. wyznaczenia koordynatorów w ponad 2 tysiącach instytucji. Dla osób pełniących tę funkcję opracowano materiały edukacyjne i pomocnicze m.in. „Niezbędnik koordynatora dostępności” ze wskazówkami w zakresie pełnienia tej roli polegającej na wspieraniu osób z niepełnosprawnościami w kontakcie z podmiotem publicznym oraz dbaniu o zapewnienie dostępności przez dany podmiot (m.in. poprzez sporządzenie planu działań na rzecz poprawy dostępności) (więcej o materiałach edukacyjnych poniżej). Ponadto MFIPR informowało podmioty publiczne o obowiązku wyznaczenia osób pełniących funkcję koordynatora dostępności;
- **przygotowania do raportowania stanu zapewniania dostępności** – w celu sprawnej realizacji obowiązku raportowania, wynikającego z art. 11 ustawy o zapewnianiu dostępności, we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym przygotowano założenia wykorzystania portalu sprawozdawczego GUS stosowanego do pozyskiwania danych statystycznych od podmiotów publicznych do raportowania stanu zapewniania dostępności. Przygotowano formularz raportu oraz jego elektroniczną wersję. Reguły dotyczące raportowania przekazano przedstawicielom wojewodów w ramach zdalnego spotkania oraz korespondencji m.in. w celu dystrybucji informacji do podmiotów publicznych działających na ich terenie zobligowanych do raportowania. Na początku 2021 roku, planowane są kolejne spotkania także dla urzędów centralnych;

⁵² O braku propozycji zmian prawa poinformowali: Minister Klimatu, Minister Aktywów Państwowych, Minister Obrony Narodowej, Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Minister Spraw Zagranicznych.

- **opiniowanie dokumentów pod kątem dostępności** - MFiPR zgłasza również na bieżąco uwagi dotyczące dostępności podczas opiniowania czy konsultacji międzyresortowych różnych aktów prawnych i dokumentów strategicznych. Uwagi takie zostały zgłoszone m.in. do projektu Krajowego Programu Odbudowy, Funduszu Inicjatyw Lokalnych, Projektu Strategii na rzecz ON 2020-2030.

Poza działaniami mającymi na celu zmianę prawa lub tworzenie nowych aktów prawnych, MFiPR podejmowało w 2020 roku także liczne działania wspierające realizację pozostałych przepisów ustawy o zapewnianiu dostępności, w tym w szczególności tych, których początek obowiązywania przypadał na 2020 lub 2021 rok. Działania te polegały m.in. na przygotowaniu materiałów zawierających instrukcje, wskazówki i dobre praktyki ułatwiająca wdrażanie ustawy. Wśród nich warto wymienić:

- film informujący o głównych założeniach ustawy⁵³ (z tłumaczeniem na polski język migowy);
- Poradnik „Jak wdrażać ustawę o zapewnianiu dostępności”⁵⁴;
- Niezbędnik koordynatora dostępności⁵⁵;
- Ulotki informujące jednostki samorządu terytorialnego o obowiązkach wynikających z ustawy;
- Opracowane odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania dotyczące ustawy⁵⁶.

Wszystkie ww. treści były umieszczane na dedykowanej Programowi stronie internetowej, której zawartość była regularnie aktualizowana (więcej w tym zakresie [w opisie Działania 44](#)).

II. Działania prowadzone przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów

Jednym z elementów tego działania Programu jest konkurs zorganizowany ze środków europejskich przez KPRM pn. „Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i eksperckiego organizacji pozarządowych i partnerów społecznych do prowadzenia monitoringu w zakresie tworzenia i stosowania przepisów prawa regulującego obowiązki związane ze stosowaniem zasad dostępności”. Jego celem była identyfikacja i dofinansowanie projektów dotyczących monitoringu w zakresie tworzenia i stosowania przepisów prawa regulującego obowiązki związane ze stosowaniem zasad dostępności. W III kwartale 2020 rozstrzygnięto nabór i wybrano 8 projektów. Projekty te znajdują się w początkowej fazie realizacji. Do końca 2020 roku wydatkowano kwotę niespełna 900 tys. zł.

⁵³ Link: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/koordynatorzy-dostepnosc/baza-wiedzy/ustawa-o-dostepnosc-film/>

⁵⁴ Link: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/86832/Poradnik_wdrazanie.pdf

⁵⁵ Link: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/96814/NiezbędnikPDF_v10.pdf

⁵⁶ Link: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/koordynatorzy-dostepnosc/pytania-i-odpowiedzi/>

Działanie 36. Polskie Standardy Dostępności

Ze względu na brak jednolitych, uniwersalnych rozwiązań architektonicznych w przepisach prawa, w licznych projektach opisanych we wcześniejszej części sprawozdania, tworzone są różne standardy dostępności. Można tu wskazać m.in.:

- standardy dla POZ oraz dla szpitali w ramach [Działania 15. „100 placówek służby zdrowia bez barier”](#),
- Standard dostępnej szkoły – [Działanie 9. Konkurs pn. „Przestrzeń Dostępnej Szkoły”](#),
- 3 modele dostępnej uczelni – [Działanie 12. Konkurs „Uczelnia dostępna”](#) ,
- modele szkolenia psów przewodników – [Działanie 22, Projekt „aPSYstent”](#),
- szkolenia dla pracowników transportu – [Działanie 7. „Szkolenia dla pracowników sektora transportu”](#),
- standardy dla instytucji kultury – [Działanie 25. Projekt „Kultura bez barier”](#)

Standardy te są opracowywane przez specjalistów i ekspertów z danej dziedziny i od potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Są one konsultowane, testowane i w miarę potrzeb dostosowywane do szerszego wdrożenia w kolejnych latach realizacji Programu.

We współpracy z Polską Radą Centrów Handlowych opracowano również dobre praktyki dla centrów handlowych. Więcej informacji na ten temat znajduje się [na stronie www PRCH](#)⁵⁷.

W odniesieniu do wszelkich inwestycji finansowanych ze środków funduszy europejskich obowiązują *standardy dostępności dla EFSiI (Załącznik nr 2 do Wytucznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020)*.

Także w art. 6 ustawy o zapewnianiu dostępności wprowadzono minimalne wymagania dla podmiotów publicznych w zakresie zapewnienia dostępności, które stanowią formę standaryzacji działań podmiotów publicznych pod względem dostępności. Wskazane w niej rozwiązania i mechanizmy służą określeniu adekwatnych środków wyrównujących szanse osób ze szczególnymi potrzebami.

Ponadto ważnym elementem standaryzacji w zakresie dostępności architektonicznej będą także nowe regulacje w zakresie dostępności architektonicznej, które pierwotnie były prowadzone w ramach prac nad nowelizacją rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Niemniej jednak z uwagi na równocześnie prowadzone prace w zakresie opracowania nowych warunków techniczno-budowlanych dla budynków, które wymagają dużych nakładów pracy, współpracy z jednostkami badawczymi oraz licznych konsultacji z przedstawicielami poszczególnych branż, podjęto decyzję

⁵⁷ Link: <https://prch.org.pl/pl/aktualnosci/785-galerie-handlowe-bezpieczne-i-dostepne-dla-wszystkich>

o kontynuacji prac nad rozwiązaniami zaproponowanymi w nowelizacji rozporządzenia, które powinno wejść w życie do 20 września 2022 roku.

Działanie 37. Procedury bez barier

I. Projekt pn. „Procedury bez barier”

KPRM, w ramach finansowanego z PO WER projektu do 2023 roku, planuje przegląd procedur w 90 urzędach oraz wdrożenie wniosków i rekomendacji w co najmniej 81 urzędach.

W II połowie 2020 podpisano umowę na realizację zamówienia. Uzgodniono metodykę przeglądu procedur i materiałów warsztatowych.

Ze względu na pandemię i wprowadzone obostrzenia nie była możliwa organizacja zaplanowanych warsztatów stacjonarnych uzgodniono ich zmianę na tryb zdalny. Zadanie to jednak rozpocznie się dopiero w 2021 roku.

W związku z epidemią w 2020 roku poziom wydatkowania wyniósł jedynie: 12,5 tys. zł.

MSWiA rozpoczęło w 2020 rok realizację działania „Dostępny samorząd”. Jednostki samorządu terytorialnego, które skorzystają ze wsparcia będą mogły uzyskać:

- 1) Wypracowanie rozwiązań ułatwiających zatrudnianie osób niepełnosprawnych w urzędach administracji publicznej oraz przeprowadzenie szkoleń z ich stosowania,
- 2) Przegląd procedur związanych z obsługą klienta w urzędach administracji publicznej pod kątem zapewnienia dostępności i wsparcie urzędów we wdrożeniu wypracowanych wniosków i rekomendacji,
- 3) Przeprowadzenie szkoleń dla koordynatorów dostępności w jednostkach administracji publicznej.

Środki na konkurs wyniosły 40,5 mln zł. 31 grudnia 2020 roku MSWiA opublikowało na stronie www listę projektów, w których dostarczane będą ww. formy wsparcia⁵⁸.

⁵⁸ Link: <https://www.gov.pl/web/mswia-instytucja-posredniczaca/aktualizacja-listy-projektow-ktore-zostaly-rekomendowane-do-dofinansowania-w-ramach-konkursu-nr-powr021800-ip01-00-00120>

Działanie 38. Współpraca na rzecz dostępności

I. Projekt pn. „Współpraca na rzecz dostępności – szkolenia dla koordynatorów”

Zgodnie z przepisami ustawy o zapewnianiu dostępności do 20 września 2020 roku powinni zostać wyznaczeni koordynatorzy dostępności w organach władzy publicznej, sądach i trybunałach. MFiPR informowało podmioty publiczne o tym obowiązku oraz stworzyło bazę podmiotów, w których już wyznaczono osobę (lub osoby) pełniącą (pełniące) funkcję koordynatora.

Dla koordynatorów przygotowano materiały edukacyjne, większość z nich znajduje się [na stronie www](#)⁵⁹.

Koordynatorzy będą mogli skorzystać ze szkoleń, które przygotowano dla tych pracujących w administracji centralnej (szkolenia zorganizowane przez KPRM – opis poniżej) i samorządowej (Dostępny samorząd – szkolenia przygotowane przez MSWiA- opis w [Działaniu 37](#)).

W realizowanym przez KPRM projekcie szkoleniowym dla koordynatorów dostępności w jednostkach administracji publicznej w 2020 roku podpisano umowę z wykonawcą szkoleń. Wykonawca opracował też program i materiały szkoleniowe oraz przeprowadził rekrutację uczestników, ale z uwagi na wprowadzone obostrzenia sanitarne organizacja szkoleń stacjonarnych nie była możliwa. Uzgadniane są obecnie z wyłonionym wykonawcą zasady organizacji szkoleń w trybie zdalnym. Szkolenia będą realizowane w latach 2021 i 2022.

Ponadto kontynuowana jest formuła Partnerstwa na rzecz dostępności. W 2020 roku udało się zorganizować 2 spotkania, podczas których dokument podpisało 31 kolejnych sygnatariuszy.

II. Dostępne jednostki samorządu terytorialnego. Konkurs CPE.

W ramach konkursu pn. "Wdrożenie nowych rozwiązań – dzięki współpracy z partnerem zagranicznym – w zakresie poprawy funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego w obszarze dostępności usług publicznych dla osób o szczególnych potrzebach." Kontynuowana była realizacja 9 projektów wypracowujących m.in. modele i standardy świadczenia usług publicznych. Projekty dotyczą 20 JST w tym 119 urzędów gmin. Kwota wydatkowana w projektach w 2020 roku to ponad 5 mln zł.

Jednym z ww. projektów jest inicjatywa Gminy Długoleka gdzie stworzono kompleksowy model świadczenia usług publicznych z uwzględnieniem potrzeb osób o szczególnych potrzebach. Model będzie testowany w gminie Długoleka oraz w Starostwie Powiatowym w Pszczynie. Do jego wdrożenia zostanie przeszkolonych 80 pracowników z obu Urzędów oraz 200 osób z jednostek podległych Rozpoczęto

⁵⁹ Link: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/koordynatorzy-dostepnosc/>

testowanie Modelu w Urzędzie Gminy Długołęka oraz w Urzędzie Gminy Siemianowice Śląskie.

Kolejny przykład to projekt pn. „Mobilny urzędnik. Poprawa dostępności usług publicznych dla mieszkańców o szczególnych potrzebach”. Projekt zakłada wypracowanie modelu świadczenia usług publicznych przez pracownika poza urzędem gminy. Koncepcja wdrożenia modelu do praktyki zakłada realizację szkoleń wdrożeniowych dla instytucji użytkowników W 2020 roku w projekcie opracowano wersję testową rozwiązania oraz zrekrutowano uczestników testowania. W okresie do IV kwartału 2020 roku zrealizowano pierwsze szkolenia dla uczestników z 40 urzędów gmin dotyczące m.in. procedur i narzędzi realizacji usług poza urzędem, treningu komunikacji interpersonalnej z osobą niepełnosprawną słuchowo/wzrokowo standardy obsługi klienta o szczególnych potrzebach poza urzędem.

Działanie 39. Zamówienia publiczne i inwestycje

W 2020 roku Urząd Zamówień Publicznych realizował szereg działań z zakresu dostępnych zamówień publicznych tj.:

- przeprowadził 2 szkolenia z zakresu społecznych zamówień publicznych (23 i 27 listopada 2020 roku), podczas których omawiane były przepisy *ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843)*⁶⁰ dotyczące dostępności i projektowania uniwersalnego w zamówieniach publicznych, wymagania w zakresie dostępności cyfrowej wynikające z innych aktów prawa krajowego, jak również praktyczne rozwiązania umożliwiające uwzględnienie tych wymagań;
- zrealizował konferencję dotyczącą nowego prawa zamówień publicznych (16 listopada 2020 roku, w ramach projektu „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych”), podczas której omówiono kwestie uwzględniania w powyższym zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników;
- zaktualizował i udostępnił na stronie internetowej UZP⁶¹ publikację nt. pozacenowych kryteriów oceny ofert, prezentującą kryteria uwzględniające dostępność dla osób niepełnosprawnych (w ramach projektu pn. „Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych” PO WER);
- przygotował materiały szkoleniowe, które będą przekazywane uczestnikom szkoleń dwudniowych dot. procesu przygotowania i przeprowadzenia postępowania o zamówienie publiczne według nowych regulacji;
- opracował i opublikował na stronie internetowej⁶² materiał zawierający przykładowe zapisy do dokumentacji zamówienia publicznego na organizację wydarzenia edukacyjnego dotyczące dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;

⁶⁰ Link: https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0019/41842/D2019000184301.pdf?bustCache=83110169

⁶¹ Link: https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0019/44704/Pozacenowe-kryteria-oceny-ofert_ver2.pdf

⁶² Link:

https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0029/43994/Dostepne_wydarzenie_przykladowe_zapisy_do_dokumentacji_postepowania.pdf

- opracował i opublikował na stronie internetowej⁶³ materiał zawierający przykładowe zapisy do dokumentacji zamówienia publicznego w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w obszarze transportu publicznego.

Działanie 40. Certyfikacja na rzecz dostępności

I. Projekt rozporządzenia w sprawie certyfikacji dostępności

W 2020 roku w MFiPR opracowano projekt rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymogów, jakie muszą spełniać podmioty dokonujące certyfikacji dostępności, wzoru wniosku o wydanie certyfikatu dostępności oraz wzoru certyfikatu dostępności ości. Projekt powstał we współpracy z ekspertami Rady Dostępności, w ramach prac Grupy roboczej do spraw certyfikacji dostępności, opisanych w [Działaniu 34](#).

W dniu 30 grudnia 2020 roku rozpoczęły się konsultacje społeczne i uzgodnienia międzyresortowe projektu. Dzięki rozporządzeniu nastąpi harmonizacja certyfikacji dostępności w Polsce oraz standaryzacja certyfikatów dostępności. Przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe, które uzyskają certyfikat poinformują o dostępności swoich klientów i użytkowników ze szczególnymi potrzebami.. Podmioty posiadające certyfikat będą gwarantować spełnienie określonych, standardowych wymogów w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej.

Działanie 41. Monitoring polityk publicznych

I. Wskaźniki dla dostępności

W 2020 roku, GUS wspólnie z MFiPR opracował listę ponad 100 wskaźników monitorujących realizację Programu Dostępność Plus oraz wskaźników kontekstowych, obrazujących poziom dostępności w poszczególnych obszarach Programu. Opracowano także moduł dla programu Dostępność Plus w systemie monitorowania rozwoju STRATEG, dostępnym na stronie www⁶⁴, który jest publicznie dostępnym, aktualizowanym kwartalnie systemem wspierającym proces monitorowania rozwoju oraz ewaluację efektów podejmowanych działań na rzecz wzmocnienia spójności społecznej. Baza zawiera obszerny zestaw mierników kluczowych dla monitorowania rozwoju (o rocznej częstotliwości pomiaru) na poziomie kraju, jak również na niższych poziomach terytorialnych. Moduł dla Programu Dostępność Plus został zasilony opracowanymi wskaźnikami, do których przypisano wartości docelowe i metadane (informacje nt. każdego ze wskaźników), oraz danymi dla tych wskaźników, które mówią o aktualnie osiągniętych wynikach realizacji działań. Opracowano także szczegółową metodologię pomiaru oraz wskazano instytucje odpowiadające za jego pomiar. Moduł w systemie STRATEG w zakresie dostępności został również udostępniony w mobilnej wersji systemu STRATEG. W dalszych pracach nad systemem raportowania dostępności planuje się

63 Link: https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/word_doc/0021/45156/Dostepnosc-srodkow-transportu-miejskiego.docx

64 Link: <https://strateg.stat.gov.pl/#/strategie/krajowe/1005>

rewizję wskaźników i ich aktualizację zgodnie z dostępnym zasobem wskaźników i aktualnymi potrzebami.

II. Badanie dostępności podmiotów publicznych

W listopadzie 2020 roku zawarto porozumienie pomiędzy MFiPR a GUS na realizację badania dostępności podmiotów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami. W praktyce badanie jest formą wsparcia procesu raportowania stanu zapewniania dostępności przez podmioty publiczne opisanego w art. 11 ustawy o zapewnianiu dostępności. Pod koniec 2020 rozpoczęto pierwsze spotkania z wojewodami służące przekazaniu informacji nt. sposobu raportowania. Będą one kontynuowane w 2021 roku.

Dzięki nawiązanej z GUS współpracy opracowano elektroniczny formularz służący zbieraniu danych wynikających ze wzoru raportu o stanie zapewniania dostępności oraz zapewniono możliwość umieszczania danych z raportów w Portalu Sprawozdawczym GUS. Dalsze działania realizowane przez GUS będą polegały na agregacji danych zbieranych w portalu i prezentacji informacji na temat stanu zapewniania dostępności w wielu ujęciach - terytorialnym (regiony, kraj) i podmiotowym (dany typ podmiotów publicznych). Uzyskane dane pozwolą na przekrojową analizę stanu zapewniania dostępności w całym kraju. W 2020 roku opracowano założenia ww. działań oraz przygotowano kartotekę badania, obejmującą blisko 60 tysięcy podmiotów publicznych zobowiązanych do raportowania zapewnienia dostępności. Zbieranie danych będzie prowadzone w I kw. 2021 roku, tak, aby umożliwić podmiotom publicznym dotrzymanie ustawowego terminu na sporządzenie raportu o stanie zapewniania dostępności (najpóźniej do dnia 31 marca 2021 roku).

Działanie 42. Potencjał organizacji pozarządowych

I. Konkurs w zakresie wzmocnienia potencjału instytucjonalnego i eksperckiego organizacji pozarządowych

W ramach tego dziania ogłoszono konkurs pn. „Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i eksperckiego organizacji pozarządowych, działających na rzecz upowszechnienia idei dostępności, w zakresie prowadzenia audytów dostępności inwestycji infrastrukturalnych oraz innych produktów i usług publicznych”.

W konkursie wybrano 1 projekt, którego realizacja rozpocznie się w 2021 roku.

Działanie 43. Spójna polityka społeczna na rzecz dostępności

I. Ustawa regulująca sferę ekonomii społecznej i solidarnej

Wstępny projekt założeń do ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej powstał już w 2017 roku. W 2020 roku kontynuowano prace nad przygotowaniem projektu ustawy, która wprowadzi do porządku prawnego rozwiązanie w istotny sposób uzupełniające system funkcjonujących do tej pory mechanizmów i instrumentów oddziałujących na sektor ekonomii społecznej. Jednym z celów projektowanej regulacji jest zwiększenie dostępności usług społecznych, charakteryzujących

się wysoką jakością oraz zindywidualizowanym podejściem do odbiorców, poprzez wzmocnienie potencjału PES i podkreśleniu ich istotnej roli w świadczeniu usług społecznych. Prowadzono debaty dot. nowej regulacji. W ramach IV Ogólnopolskiego Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej, w roku 2020 odbyły się 4 takie debaty. Zorganizowano je w ramach partnerskiej współpracy MRiPS oraz Uniwersytetu Warszawskiego, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie i Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu w projekcie pn. „System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej”. Prezentacje z ww. debat znajdują się na stronie MRiPS⁶⁵. Dodatkowe informacje o projektach dotyczących rozwoju ekonomii społecznej znajdują się w opisie [Działania 23.](#)

II. Polityki krajowe na rzecz osób z niepełnosprawnościami

W 2020 roku MRiPS kontynuowało prace nad Projektem Strategii na rzecz Osób Niepełnosprawnych, tworzącym z Programem Dostępność Plus systemowe podstawy dla kompleksowego wdrożenia postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Najważniejsze priorytety projektowanej Strategii to: Niezależne życie, Dostępność, Edukacja, Praca, Warunki życia i ochrona socjalna, Zdrowie, Budowanie świadomości, Koordynacja. Pierwsze konsultacje dokumentu miały miejsce w 2019 roku (wewnątrzresortowe), natomiast konsultacje publiczne ruszyły w maju 2020 roku. Jego przyjęcie zaplanowano w I kwartale 2021 roku.

Działanie 44. Społeczna świadomość dostępności

W ramach działań zwiększających świadomość społeczeństwa w zakresie dostępności, w 2020 roku zrealizowano między innymi:

- Konkurs pn. „Fundusze Europejskie dla dostępności”, który był skierowany do partnerów społeczno-gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym organizacji pozarządowych oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji. Obejmował on finansowanie przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych lub edukacyjnych, których tematyka i zakres były powiązane z tematyką dostępności i Funduszy Europejskich np. konferencji, warsztatów, szkoleń, konkursów, branżowych spotkań (również w formie on-line). W konkursie wybrano 5 podmiotów, przyznając im dofinansowanie do 50 tysięcy złotych. Przykładowe przedsięwzięcia realizowane przez wykonawców:
 - Polski Związek Głuchych - projekt pn. „Fundusze Europejskie dla dostępności - Głusi”:
 - 3 webinaria, których celem było przybliżenie osobom z niepełnosprawnością słuchu i przedstawicielom organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością słuchu ustawy o zapewnieniu dostępności, ustawy o dostępności cyfrowej oraz dostępności w funduszach unijnych – w trzech spotkaniach wzięło udział blisko 100 osób.

⁶⁵ Link: https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Debaty_dot._nowej_regulacji_prawnej_w_obszarze_ES.4198.html

- 4 panele eksperckie poświęcone zdobyciu specjalistycznej wiedzy w zakresie dostępności cyfrowej, komunikacyjno-informacyjnej, architektonicznej oraz związanej z funduszami europejskimi. W spotkaniach aktywnie uczestniczyło ponad 200 osób.
- spot pn. „Mam prawo do informacji”, który swoim przekazem zwraca uwagę, że osoby z niepełnosprawnością słuchu mają prawo do języka zrozumiałego (polskiego języka migowego) dla siebie, jako osoby ze szczególnymi potrzebami.
- ustawa o zapewnianiu dostępności ustawy o dostępności cyfrowej zostały przetłumaczone na polski język migowy.
- Konfederacja Lewiatan – projekt pn. „Dostępność szansą dla biznesu”:
 - w 2 webinariach dla przedsiębiorców wzięło udział 90 osób;
 - powstał przewodnik dla firm „Dostępność szansą dla biznesu”
- Stowarzyszenie Polskich Telewizji Lokalnych i Regionalnych - projekt pn. „Promocja idei dostępności oraz równości szans w mediach lokalnych oraz cyklu webinarów”:
 - powstał film pn. „Nie twórzmy barier”, przedstawiający historię Sylwestra Flisa – niepełnosprawnego hokeisty, który udowodnia, że dzięki ciężkiej pracy i uporowi można spełnić nawet najskrytsze marzenia. Film był emitowany w mediach lokalnych oraz na portalach internetowych;
 - 4 webinaria poświęcone tematyce dostępności oraz funduszy europejskich dla podmiotów, które chcą realizować projekty w tej dziedzinie – łącznie wzięło udział 120 osób;
 - kampania bannerową na 100 portalach lokalnych, promująca ideę dostępności w Internecie.
- Spółdzielnia Socjalna FADO w grudniu 2020 roku przeprowadziła wideokonferencję on-line pn. „Jak mówić o niepełnosprawności i nie dyskryminować” skierowaną m.in. do dziennikarzy. Promocja wydarzenia obejmowała audycje w Radiu Łódź (4 audycje) oraz w mediach społecznościowych. Łącznie w wydarzeniu udział wzięło 100 osób. W ramach konferencji zorganizowano:
 - webinarium, podczas którego dyskutowano m.in. o dostępności i Funduszach Europejskich;
 - wirtualną scenę gdzie można było obejrzeć filmy z udziałem osób z niepełnosprawnościami;
 - dostępne pokoje do indywidualnych spotkań z osobami z niepełnosprawnościami.
- Fundacja Edukacji Nowoczesnej – zrealizowała projekt pn. „Cyfryzacja dostępna dla osób z niepełnosprawnością i starszych”
 - powstało 6 filmów edukacyjno-instruktażowych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami (szczególnie wzroku). Filmy dotyczą korzystania z serwisów: gov.pl (m.in. jak stworzyć profil zaufany), dane.gov.pl, podatki.gov.pl, pacjent.gov.pl, euslugi.policja.pl, biblioteki cyfrowe.
- Emisja spotu radiowego i kampanii w radio.

W listopadzie 2020 roku powstał spot radiowy dotyczący Programu Dostępność Plus. Emisja spotu odbyła się w radiu RMF FM i w Programie 1 Polskiego Radia. Grupą docelową kampanii były osoby powyżej 18 roku życia. Wskaźniki efektywności kampanii różniły się w zależności od rozgłośni radiowej:

- Polskie Radio – zasięg kampanii około 4 mln. osób
- RMF – zasięg kampanii ponad 15,5 mln. osób
- Odbyły się audycje radiowe i telewizyjne o tematyce dostępności.
 - 6 maja 2020 roku w Telewizji Trwam oraz Radio Maryja wyemitowane zostały audycje na temat dostępności w czasach epidemii;
 - 26 maja 2020 roku w Programie 1 Polskiego Radia wyemitowana została audycja na temat dostępności w służbie zdrowia;
 - 15 września 2020 roku w Programie 1 Polskiego Radia – wyemitowana została audycja na temat koordynatorów dostępności.
- Opracowano publikacje dotyczące funkcji koordynatora ds. dostępności oraz obowiązków jednostek samorządu terytorialnego wynikające z ustawy o zapewnianiu dostępności. Dystrybucja powyższych opracowań trafiła m. in. do:
 - 120 seniorskich organizacji NGO;
 - 150 samorządów;
 - 182 gmin z Małopolski;
 - podmiotów publicznych i obywateli oraz wszystkich samorządów i koordynatorów do spraw polityki senioralnej – ulotki w formie elektronicznej.
- Opracowano 17 filmów promujących dobre praktyki w zakresie dostępności, realizowane przez podmioty należące do Partnerstwa na rzecz dostępności (filmy z audiodeskrypcją oraz tłumaczem polskiego języka migowego zostały opublikowane na stronie internetowej dostepnoscplus.gov.pl).
- Strona internetowa dostepnoscplus.gov.pl miała w 2020 roku 214 tys. odsłon. Najczęściej odwiedzanymi stronami były te dotyczące ustawy o zapewnianiu dostępności, naborów, koordynatorów do spraw dostępności oraz aktualności. W 2020 roku ze względu na rosnącą liczbę materiałów na stronie rozpoczęto jej przebudowę pod kątem bardziej intuicyjnego wyszukiwania informacji dla zainteresowanych osób, np. koordynatorów do spraw dostępności.
- Profil na Facebooku Dostępność Plus w mediach społecznościowych, w tym:
 - administrowanie profilem Dostępności Plus w mediach społecznościowych;
 - planowanie oraz koordynowanie działań na prowadzonych profilach;
 - koordynacja prac nad rozwojem i promocją kanałów Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej w mediach społecznościowych, poświęconych Programowi Dostępność Plus.
- Pozostałe działania promocyjne:
 - emisja newslettera „News D+” dla pracowników MFIPR;
 - szkolenie pracowników MFIPR i beneficjentów z dostępności w działaniach informacyjno-promocyjnych oraz z Prostego języka;
 - publikacja 3 artykułów w magazynie Głos Seniora na temat dostępności;

- o wystąpienia pracowników MFiPR w licznych konferencjach, webinarium i panelach dyskusyjnych poświęconych dostępności;
- o organizacja 2 spotkań w ramach „Partnerstwa na rzecz dostępności” – w 2020 roku dokument podpisało 31 kolejnych sygnatariuszy;

W ramach systematycznie prowadzonych analiz, dotyczących efektywności działań informacyjno-promocyjnych należy wskazać, że w listopadzie 2020 roku o programie Dostępność Plus służyło 45% badanych respondentów. W tym samym miesiącu istotnie zwiększył się - w porównaniu z poprzednim badaniem (czerwiec 2019) odsetek osób, które o programie Dostępność Plus pozyskały informacje z prasy, radia i Facebooka. W porównywanym okresie zmniejszył się natomiast o 43 punkty procentowe odsetek osób, które o programie Dostępność Plus służyły w telewizji. W czerwcu 2019 roku wynosił on 72%. Jak wynika z przeprowadzonych badań o programie Dostępność Plus znacznie częściej dowiadywały się kobiety – źródłem informacji była telewizja. Osoby powyżej 65 roku życia informacje te pozyskiwały z radia, zaś obywatele w wieku 45-54 lat najchętniej wyszukiwały ich w Internecie.

Coraz większym zainteresowaniem cieszy się również strona Programu Dostępność Plus na Facebooku⁶⁶. W 2020 roku stronę obserwowało 27 tys. osób, a 26,5 tys. kliknęło w ikonę „lubię to”. Post, który zainteresował największą liczbę czytelników, dotyczył Niezbędnika Koordynatora Dostępności – 22,8 tys. odbiorców.

Suma środków przeznaczona na realizację tego Działania wyniosła około 646 tys. złotych.

⁶⁶ Link: www.facebook.com/dostepnoscpilus/



5. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU DOSTĘPNOŚĆ PLUS

Analizując informacje przekazywane w związku z wykonaniem działań Programu w 2020 roku, zidentyfikowano kilka zjawisk, mających znaczący wpływ na stopień realizacji założeń Programu Dostępność Plus.

I. Pandemia COVID-19

Pandemia COVID-19, która wybuchła wiosną 2020 roku odcisnęła swoje piętno także na realizacji działań i inicjatyw w rządowym Programie Dostępność Plus. Spowolnienie procesu wdrażania dostępności z uwagi na pandemię było w szczególności związane z przesuwaniem terminów realizacji poszczególnych działań i projektów lub koniecznością zamiany wydarzeń realnych na wirtualne i prowadzone w formie on-line. Dotyczyło to w dużym stopniu projektów szkoleniowych, doradczych, konferencji, działań promocyjnych - wymagających bezpośredniej obecności wielu osób w jednym miejscu i czasie. W początkowej fazie pandemii nie odbywały się zaplanowane spotkania np. Rady Dostępności i jej grup roboczych, a także inne związane w realizacją Programu. Jednak dzięki sprawnej organizacji pracy zdalnej, już od połowy kwietnia 2020 roku organizowano wszystkie niezbędne spotkania, warsztaty czy konsultacje w formie zdalnej. Wiele projektów, które składają się na Program Dostępność Plus jest realizowanych ze środków funduszy europejskich. A zatem wprowadzone wiosną 2020 roku zmiany prawne m.in. w tzw. specustawa funduszowa – obejmująca szczególne rozwiązania wspierające realizację i rozliczanie projektów unijnych w dobie pandemii COVID-19, pozwoliły na wydłużanie terminów realizacji i zmianę sposobu realizacji projektów, tak by mimo trudnej sytuacji pandemii sukcesywnie realizować wcześniej zaplanowane działania. Dzięki temu cele i zadania na 2020 roku w zakresie wdrażania Programu Dostępność Plus w dużym stopniu zostały zrealizowane lub przy odpowiedniej zmianie harmonogramu przesunięte do realizacji na rok 2021. Dzięki temu udało się uniknąć rozwiązywania umów czy rezygnacji z poszczególnych inicjatyw.

II. Czas realizacji Programu i jego wpływ na osiągnięcie efektów

Jednym z istotnych elementów wpływających na widoczność efektów Programu Dostępność Plus jest czas niezbędny do ich osiągnięcia, wynikający z cyklu życia projektów i interwencji publicznych. Cykl ten jest stosunkowo złożony, ponieważ uruchomienie środków (w szczególności europejskich) oznacza konieczność podjęcia szeregu działań o charakterze administracyjnym i zarządczym. Dotyczy to m.in. identyfikacji konkretnych źródeł finansowania, sprawdzenia kwalifikowalności wydatków, zabezpieczenia środków w budżetach instytucji (planowanie budżetowe), podjęcia decyzji o uruchamianiu finansowania, przygotowania i ogłoszenia konkursu, przeprowadzenia naboru, przeprowadzenia oceny i wyboru najlepszych projektów, podpisania umów z beneficjentami i wreszcie uruchomienia inicjatywy w postaci

projektu (który również ma swój cykl życia i harmonogram obejmujący działania „od założeń – do efektów”). Całość tych działań może zająć w praktyce nawet kilka lat i nie wynika z opieszałości w działaniu, lecz sposobu działania procedur uruchamiania środków w administracji publicznej. Oczywiście zdarzają się sytuacje, kiedy jest to możliwe w ciągu zaledwie kilku tygodni lub miesięcy, ale z reguły od pomysłu do uzyskania jego efektów mija co najmniej rok lub dwa. Spostrzeżenie to jest o tyle istotne w kontekście działań Programu, że wiele jego inicjatyw, które zostały uruchomione w 2018 i 2019 roku jest wciąż w fazie realizacji i stąd obserwacja ich efektów będzie możliwa najczęściej dopiero w kolejnych latach realizacji Programu. Mimo że projekty opisywane w tym i poprzednim sprawozdaniu rozpoczynały się w 2019 roku (np. „Dostępna szkoła”, „Dostępna Plus dla zdrowia”), na ich realne efekty i faktyczne zmiany trzeba będzie poczekać często do roku 2022, kiedy to w praktyce będzie można przekonać się jak zmieniły się pod tym kątem szkoły, uczelnie, szpitale czy urzędy. Wiele projektów zakłada np. finansowanie grantowe, które musi zostać „skonsumowane” w postaci inwestycji publicznych, realizowanych w trybie ustawy PZP i zakupów, zgodnie z harmonogramem wydatków instytucji, których to dotyczy. Dlatego analizując efekty Programu należy mieć na względzie wydłużony czas ich uzyskiwania, wynikający z przyczyn opisanych powyżej.

III. Malejące zaangażowanie w realizację Programu Dostępność Plus

Rządowy Program Dostępność Plus 2018-2025 przewidziany w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jest realizowany od lipca 2018 roku - czyli już ponad 2,5 roku. Mimo jego licznych i niewątpliwych sukcesów, należy zauważyć, że w ciągu pierwszego roku tempo jego wdrażania oraz identyfikacja środków finansowych na jego realizację były na bardzo wysokim poziomie. Niestety obserwacje całego roku 2020, a także planów na 2021 rok wydają się wskazywać na malejące tempo realizacji Programu, a także spadek zaangażowania poszczególnych podmiotów odpowiedzialnych za wdrożenie określonych Działań w Programie. Coraz mniej nowych inicjatyw jest identyfikowanych, jako źródło poprawy dostępności, w mniejszym stopniu też poszczególne resorty angażują środki poza funduszami europejskimi na ten cel. Chociaż Program ma status rządowego, de facto zdecydowana większość nowych inicjatyw składających się na poszczególne jego działania jest realizowana przez konkursy lub projekty finansowane ze środków funduszy europejskich (głównie program PO WER, który nie umożliwia wydatków infrastrukturalnych). Powoduje to ograniczenie zakresu Programu do wąskich źródeł finansowania i w ocenie MFiPR nie gwarantuje osiągnięcia pełnego wdrożenia zasad dostępności do regularnej praktyki funkcjonowania wszystkich krajowych polityk publicznych.

Nie wszystkie z 8 obszarów Programu wdrażane są w takim samym tempie. Istnieją obszary jak np. obszar cyfryzacji i koordynacji, w których dzięki wejściu w życie ustawy o dostępności cyfrowej i ustawy o zapewnianiu dostępności udało się osiągnąć znaczny postęp w zakresie ustanowienia ram prawnych, jak i zwiększenia dostępności podmiotów publicznych czy wzrostu świadomości kwestii dostępności w społeczeństwie. Niemniej jednak, inne obszary jak np. ochrona zdrowia, która

w 2020 roku została poddana poważnej próbie w związku z pandemią COVID-19, czy Konkurencyjność i Architektura - wymagające większej liczby inicjatyw dedykowanych wdrażaniu dostępności. Podobnie jak w pierwszym okresie realizacji Programu, również w 2020 roku obserwowane było malejące zaangażowanie niektórych instytucji odpowiedzialnych za koordynację działań Programu Dostępność Plus. Mimo licznych działań koordynacyjnych, MFiPR nie otrzymuje bieżących informacji na temat uruchamianych inicjatyw, zmian legislacyjnych czy dedykowanych środków w programach i konkursach krajowych, które powinny służyć realizacji inwestycji zapewniających dostępność. Natomiast informacje przekazane w Planach Wdrażania Działań na 2021 rok, czyli plany i zamierzenia poszczególnych resortów w dziedzinie dostępności – w ograniczonym zakresie adresują te kwestie. Konieczny wydaje się wyraźny sygnał polityczny, że wdrażanie dostępności jest priorytetem każdego resortu, ponieważ w dłuższej perspektywie realizuje to strategiczną wizję polityki odpowiedzialnego rozwoju.

IV. Prawo dla dostępności

Kluczowym instrumentem wspierającym wdrożenie Programu jest ustawa o zapewnianiu dostępności. Zawarte w niej mechanizmy koordynacji – Rada Dostępności, przegląd prawa, proces raportowania, kontraktacja umów czy proces skargowy - stanowią te elementy, które sprzyjają poprawie dostępności każdego podmiotu publicznego, a także każdego podmiotu korzystającego ze środków publicznych. Rok 2020 i początek 2021 to okres intensywnego wsparcia wszystkich podmiotów publicznych we wdrażaniu przepisów ustawy. Liczne poradniki, webinaria, spotkania, interpretacje czy filmy instruktażowe kierowane przez MFiPR do podmiotów zobowiązanych ustawą stanowią źródło informacji i poszerzania wiedzy na ten temat. Kluczowym wyzwaniem pozostaje jednak rzeczywisty poziom wdrożenia przepisów ustawy i wynikających z niej wymagań – w szczególności po stronie administracji publicznej każdego szczebla. W drugiej połowie roku 2021 planowane jest przygotowanie raportu na temat stanu wdrażania dostępności w kraju – w oparciu o indywidualne raporty każdego z kilkudziesięciu tysięcy podmiotów publicznych zobowiązanych ustawą. Wnioski z tego raportu powinny stanowić argument w dyskusji na temat ewentualnych korekt w Programie Dostępność Plus.

W 2020 roku obecne Centrum GovTech w KPRM (byłe MC weryfikowało czy obowiązki wynikające z ustawy o dostępności cyfrowej są przestrzegane przez podmioty publiczne, a także informowało i edukowało na ich temat podczas szkoleń. Prowadzono monitoring w zakresie obowiązku sporządzenia i publikacji na stronie www deklaracji dostępności przez podmioty, a także sprawdzano poprawność sporządzenia samych deklaracji. Dokonano także przeglądu dostępności cyfrowej losowo wybranej próby 835 stron www podmiotów publicznych. Ponadto w 2020 roku byłe MC prowadziło comiesięczne szkolenia z dostępności cyfrowej oraz zorganizowało zdalne spotkanie pn. Accessibility Summit dla 250 osób zajmujących się dostępnością cyfrową w podmiotach publicznych.

V. Dystans do wdrażania idei dostępności

W 2020 roku m.in. w wyniku pandemii koronawirusa COVID-19 i spowolnienia gospodarczego nią wywołanego można było zaobserwować ograniczone zaangażowanie niektórych środowisk w realizację idei dostępności.

Jako przykład można wskazać branżę budowlaną, która w obliczu spadku zysków, zgłaszała dużo krytycznych uwag do nowelizacji rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, które ma wprowadzić obowiązkowe wymogi w zakresie dostępności nowych budynków. Branża budowlana zgłaszała, że wprowadzanie nowych wymogów w zakresie dostępności budynków mieszkalnych czy mieszkań dostępnych oznacza wyższe koszty realizacji inwestycji mieszkaniowych, co przy jawiącym się na horyzoncie kryzysie dla całej branży może ograniczać opłacalność inwestycji.

Również stan wdrażania przepisów ustawy o zapewnianiu dostępności przez podmioty publiczne pokazał, że część z nich bez entuzjazmu podchodzi do realizacji obowiązków w zakresie dostępności, ze względu na brak środków finansowych na ten cel i utrudnione możliwości realizacji wynikające ze stosowania w dużym stopniu pracy zdalnej. Jednakże część podmiotów publicznych, mimo wejścia w życie ustawowych obowiązków w tym zakresie, nadal nie powołała koordynatorów dostępności czy nie zapewniła zgodności swoich stron www ze standardem dostępności cyfrowej WCAG 2.1, co nie jest związane wprost z wpływem pandemii COVID-19. Można więc zauważyć zjawisko zbyt częstego tłumaczenia wpływu pandemii na brak realizacji niektórych zadań ustawowych.

Przykładem świadczącym o redukcji zainteresowania ideą dostępności jest również mniejsza niż dotychczas liczba podmiotów chętnych do przystąpienia do Partnerstwa na rzecz dostępności. W szczególności dotyczy to przedsiębiorców, wśród których coraz mniej jest zainteresowanych tą tematyką. Wydaje się, że szczególnie w dobie skutków pandemii COVID-19 nie jest to dla przedsiębiorców kwestia priorytetowa.

VI. Zróżnicowane potrzeby odbiorców Programu

Zróżnicowane potrzeby odbiorców Programu to nadal jedno z istotnych wyzwań w realizacji idei dostępności. Program Dostępność Plus, jako instrument dedykowany szerokiemu gronu odbiorców określanych, jako „osoby ze szczególnymi potrzebami” musi pogodzić bardzo różne potrzeby niejednorodnej i bardzo licznej grupy osób.

Do grona osób ze szczególnymi potrzebami można zaliczyć bowiem:

- osoby na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się;
- osoby niewidome i słabo widzące;
- osoby głuche i słabo słyszące;
- osoby głuchoniewidome;
- osoby z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną;
- osoby starsze i osłabione chorobami;
- kobiety w ciąży;

- osoby z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi;
- osoby mające trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego);
- osoby o nietypowym wzroście (w tym również dzieci);
- osoby z ciężkim lub nieporęcznym bagażem, towarem.

Realizacja konkretnych rozwiązań – np. architektonicznych czy komunikacyjnych - powinna opierać się o tzw. uniwersalne projektowanie, które służy wszystkim obywatelom. Niemniej jednak, nierzadko w toku prac nad rozwiązaniami szczegółowymi – np. modelami czy standardami dostępności w jakimś obszarze - pojawiają się bardzo konkretne wyzwania, wynikające z różnych potrzeb potencjalnych użytkowników i odbiorców usług czy infrastruktury. Uwzględnienie ich wszystkich nie zawsze jest możliwe i częstokroć staje się przedmiotem dylematów decyzyjnych, związanych z kształtowaniem konkretnych rozwiązań (przykładowo nowe technologie, które ułatwiają komunikację np. osobom niewidomym, są trudniejsze do użytkowania przez seniorów). Konkretnie rozwiązania Programu wymagają, więc poszukiwania kompromisu i dyskusji w gronie ekspertów. W związku z tym, niezbędne jest nie tylko zainicjowanie debaty eksperckiej na temat potrzeb różnych grup, ale także prowadzenie badań, które pozwolą sparametryzować poszczególne aspekty dostępności.